

การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดอนุสรณ์

**KNOWLEDGE MANAGEMENT BY IDDHIPADA 4 TO DEVELOP
LEARNING ACHIEVEMENT ON THE HISTORY SUBJECT FOR
STUDENTS' GRADE VIII PIPITSUTTAGUNANUSON SCHOOL**

พระสุเมธี สิริปณฺโญ (โสจันทร์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์

พระสุเมธี สิริปณฺโญ (โสจันทร์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**Knowledge Management by Iddhipada 4 to Develop Learning
Achievement on the History Subject for Students' Grade VII
Pipitsuttagunanuson School**

Phra Sumatee Siripanyô (Sochan)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Art
(Teaching Social Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเรื่อง
“การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดอนสุราษฎร์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ. ดร.สิน งามประโคน)

กรรมการ

(ผศ. ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา)

กรรมการ

(รศ. ดร.สมชัย ศรีนอก)

กรรมการ

(ผศ. ดร.ชวาล ศิริวัฒน์)

กรรมการ

(ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ

ประธานกรรมการ

รศ. ดร.สมชัย ศรีนอก

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระสุเมธี สิริบุญโญ)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณา
นุสรณ์
- ผู้วิจัย** : พระสุเมธี สิริปญโญ (โสจันทร)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : ดร. นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ
พธ.บ. (สังคมศึกษา), M.A. (Linguistics), Ph.D. (Social Science)
 - : รศ. ดร.สมชัย ศรีนอก
พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ๒) เพื่อศึกษาศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๒๕ รูป โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ วิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สังคมและเศรษฐกิจสมัยอยุธยา จำนวน ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน ๒๐ ข้อ

ผลการวิจัยพบว่า

๑) การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีแรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจทำได้โดยการมองสภาพของนักเรียนหลายคนได้มีโอกาสนักเรียนได้รับการศึกษา เป็นสาเหตุในการสร้างแรงจูงใจในการศึกษาคือการที่นักเรียนจะมีความสุขในการยกคุณภาพชีวิตในฐานะเป็นนักเรียนที่มีการศึกษา นักเรียนสามารถไปเที่ยวการศึกษา เช่นนี้ และเข้ากลุ่มกับผู้ที่มีความสนใจ โดยไม่จำเป็นต้องบังคับตนเอง

๒) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สังคมและเศรษฐกิจสมัยอยุธยา

จำนวน ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = ๑๕.๖๕ และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = ๒๒.๔๑ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = ๒.๖๘๔ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังเรียน = ๑.๕๕๔ และผลการทดสอบ **T-Test** ก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าทางสถิติที่ -๓๒.๗๕๐ แสดงว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลการวิจัยโดยภาพรวม แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เป็น จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ในการเตรียมเข้าสู่โลกอนาคต เช่น การเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการใช้สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

Thesis Title : Knowledge Management by Iddhipada 4 to Develop Learning Achievement on the History Subject for Students' Grade VII Pipitsuttagunanuson School

Researcher : Phra Sumatee Siripanyô (Sochan)

Degree : Master of Arts. (Teaching Social Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Dr.Niwes Wongsuwan
B.A. (Social Studies), M.A. (Linguistics), Ph.D. (Social Science)

: Assoc.Prof. Dr. Somchai Srinok
B.A. (English), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Social Science)

Date of Graduation : 2019

Abstract

The purposes of this was experimental research. The main objectives were as 1. To study Knowledge Management by Iddhipada 4 to Develop Learning Achievement on the History Subject for Students' Grade VII Pipitsuttagunanuson School Sanpaya Sub-district Inburi district Singburi Province. 2. To study an achievement for Students' Grade VII Pipitsuttagunanuson Sanpaya Sub-district Inburi district Singburi Province before and after knowledge management by Iddhipada 4. The sample size for this research for Students' Grade VII number 25 persons corrected by purposive sampling. The implements for this research were as planning knowledge management by Iddhipada 4 to develop learning achievement in the subject of history for substance of social religion and culture of planning unit 3 social and economics Ayuthaya region number 4 plans and learning evaluation as number 20 items.

Result had found that

1) Knowledge Management by Iddhipada 4 to Develop Learning Achievement on the History Subject for Students' Grade VII Pipitsuttagunanuson School Sanpaya Sub-district Inburi district Singburi Province. It had an efficiency because motivate creative running by students' status. They had chance for studying, that case of motivate for students' happiness for their lives and group for interesting by without self-force.

2) The achievement for students learning from Knowledge Management by Iddhipada 4 to Develop Learning Achievement on the History Subject for Students' Grade VII Pipitsuttagunanuson School Sanpaya Sub-district Inburi district Singburi Province unit 3 social and economics Ayuthaya region number 4 plans before test had average ($\bar{X}$) as 15.65, and after test ($\bar{X}$) as 22.41. For standard deviation (S.D.) before test as 2.684 and after test as 1.554 and average (T-test) before and after had statistics as 32.750. So that s after point higher than before by statistics significance as .05.

By total average shows that knowledge management by Iddhipada 4 to develop learning achievement on the History Subject for Students' Grade VII have several ways for learners for their future such as integration learning process thinking practicing conflict situation process research process self-learning and include using media place and evaluation for learning to develop the learners.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อันประกอบด้วย ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และรองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก และคณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ รศ. ดร.สิน งามประโคน ผศ. ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา ผศ. ดร.ชวาล ศิริวัฒน์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธีวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยที่ผู้วิจัยมีข้อติดขัดให้กระจ่างจนสามารถทำงาน บรรลุเป้าหมาย

ขอขอบคุณท่านผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ทั้ง ๕ ท่าน คือ พระมหาสมบุรณ์ สุขโม, รศ.ดร. รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก นายไพศาล สิงห์พันธุ์ ดร.นุชนารถ ยิ้มจันทร์ นางนุชนาฏ รัตนรังสรรค์ ได้ตรวจสอบ แนะนำแก้ไขจนได้เครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตา อนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อันประกอบด้วย ประธานกรรมการตรวจสอบ วิทยานิพนธ์, กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการและเลขานุการ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ตลอดมา

และขออนุโมทนาขอบคุณ ผู้ให้การสนับสนุนทุนปัจจัยในการศึกษาจนจบตลอดหลักสูตร อันประกอบด้วยผู้มีพระคุณดังนี้ พระครูประจิดธรรมโชติ เจ้าอาวาสวัดบางพาน คุณนงลักษณ์ คงศิริ คุณเบญจพร โตน้อย แม่ประทีน ไข่ถาวร ผอ.ถวัลย์ มหิมา สท.บุญธรรม สว่าง แม่สมพร ไข่ถาวร แม่สนม พักโต และคุณอิทธิพัทธ์ เอี่ยมสมาน ที่ช่วยอุปการะด้วยดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอตั้งจิตอธิษฐาน อันคุณงามความดีและอาณิสสงส์ใดที่จักพึงบังเกิดจากการทวียัย เล่มนี้ ข้าพเจ้าขอน้อมถวายบูชาแด่คุณพระศรีรัตนตรัย คุณบิดา คุณมารดา คุณครูอาจารย์ รวมทั้งญาติ สายโลหิต และเพื่อนทุก ๆ คน ขออวยพรให้ประสบพบแต่ความสุขความเจริญด้วยจตุรพิธพรชัยทั้ง ๔ ประการ ประกอบด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณธนสารสมบัติ พิพัฒนามงคลสมบุรณ์เพิ่มพูนด้วย ลาภ ยศ สุข บริวาร และขออุทิศให้แก่เจ้ากรรมตลอดจนนายเวรรวมถึงผู้มีพระคุณที่ล่วงลับไปแล้วด้วยทุก ท่านทุกคนเทอญ.

พระสุเมธี สิริปัญญา (โสจันทร์)

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย	๗
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓	๙
๒.๒ ๒.๒ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	๑๓
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้	๑๕
๒.๔ ทฤษฎีการเรียนการสอน	๓๙
๒.๕ ความหมายของหลักอิทธิบาท ๔	๕๙
๒.๖ การเรียนอย่างมีประสิทธิภาพด้วยอิทธิบาท ๔	๖๓
๒.๗ ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔	๖๖
๒.๘ ลักษณะของหลักอิทธิบาท ๔	๖๖
๒.๙ องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔	๖๘
๒.๑๐ ความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔	๖๙
๒.๑๑ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔	๗๐

๒.๑๒ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	๗๗
๒.๑๓ ประวัติโรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์	๘๑
๒.๑๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๒
๒.๑๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๗

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ วิธีการดำเนินการวิจัย	๘๘
๓.๒ ขอบเขตของการวิจัย	๙๑
๓.๓ เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย	๙๑
๓.๔ ระยะเวลาที่ใช้ทดลอง	๙๒
๓.๕ แบบแผนการวิจัย	๙๒
๓.๖ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๙๒
๓.๗ ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ	๙๒
๓.๘ การวิเคราะห์ข้อมูล	๙๔

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

๔.๑ ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี	๙๕
๔.๒ ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี	๙๗

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๐
๕.๒ การอภิปรายผลการวิจัย	๑๐๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๕
๕.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๐๕

บรรณานุกรม

๑๐๗

ภาคผนวก

๑๑๔

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	๑๑๕
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๑๗
ภาคผนวก ค ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือ (ioc)	๑๒๓
ภาคผนวก ง ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือ (ioc)	๑๓๓

ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ทดลองเครื่องมือ	๑๓๕
ภาคผนวก ฉ หนังสือเพื่อความอนุเคราะห์แจกเครื่องมือวิจัย	๑๔๐
ภาคผนวก ช ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจริง	๑๔๒
ภาคผนวก ซ เครื่องที่ใช้ในการวิจัย	๑๔๖
ประวัติผู้วิจัย	๑๖๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ ระบบการเรียนการสอน	๔๑
๒.๒ แนวทางดำเนินการจัดการเรียนการสอน	๔๒
๒.๓ กระบวนการประเมินผล	๕๗
๓.๑ แผนการวิจัย	๙๒
๔.๑ เป็นตารางสรุปค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและจำนวน Case จำแนกตามตัวแปรคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน	๙๖
๔.๒ เป็นตารางค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนก่อนเรียนกับหลังเรียน	๙๗

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

หน้า

๘๗

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบบระบุเล่ม ข้อ หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ดังตัวอย่าง เช่น ที.ม (ไทย) ๑๐/๒๐๘/๑๕๕. หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๒๐๘ หน้า ๑๕๕ คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

๒. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก อักษรย่อในคัมภีร์เล่มนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักโดยใช้ระบบย่อคำดังนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา (ไทย) = พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิวารค (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง จึงจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ มาเกื้อหนุนกัน ซึ่งต้องมีการพัฒนาโดยต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีคุณภาพและสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ โดยจะต้องมีคุณสมบัติด้านสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจที่ดี มีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ มีความอดทน ขยันขันแข็ง ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก กล้าเผชิญปัญหาและอุปสรรคด้วยความมุ่งมั่น ถ้ามนุษย์ทุกคนมีคุณสมบัติดังกล่าวก็จะเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ซึ่งจะเป็นวัฒนธรรมที่ทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติ เพราะจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข วินัยจึงเป็นคุณธรรมที่ควรสร้างและปลูกฝังให้ทุกคนใช้เป็นแนวทางสำหรับบังคับพฤติกรรมของตนเอง ทำให้บรรลุตามจุดหมายของชีวิตและประสบความสำเร็จในชีวิต เพราะฉะนั้นครูควรสร้างสรรควินัยให้เกิดแก่นักเรียน เมื่อนักเรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนจะทำให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดีงาม จึงควรมีการปลูกฝังให้ยึดถือและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ถ้าหากในสังคมไม่มีการปลูกฝังและพัฒนาเด็กให้มีวินัยและมีคุณภาพแล้ว การพัฒนาสังคมและประเทศก็จะเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพจึงควรต้องปลูกฝังวินัยในตนเองให้เป็นพื้นฐาน ในที่สุดก็จะสามารถพัฒนาประเทศชาติให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากในการที่จะพัฒนาให้มนุษย์มีประสิทธิภาพและศักยภาพสูงสุด^๑

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒^๒ ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดการศึกษาในหมวด ๔ มาตรา ๒๒ ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” และมาตรา ๒๔ ได้ระบุไว้ว่า การจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ เพื่อใช้ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาฝึกการปฏิบัติให้นักเรียนคิดเป็นทำเป็น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการเป็นคนเก่ง ดี มีสุข อีกทั้งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ มุ่งเน้นให้ครูลดการเรียนรู้ทางด้านวิชาการลง แต่ไปเพิ่มการพัฒนาทักษะต่างๆ มากขึ้น ทั้งด้านทักษะในการใช้ชีวิต ทักษะการคิด และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (ICT) ซึ่งสอดคล้องและสัมพันธ์กับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ โดยเฉพาะทักษะการคิดของผู้เรียน ที่

^๑ โยธิน คັນสนยุทธ และคณะ, จิตวิทยา, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๓๘๑, หน้า. ๒๕๓๓.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, (๒๕๔๒), พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

มุ่งเน้นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม แต่การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันยังพบว่า รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม โดยเน้นด้านวิชาการ เน้นการอธิบาย การท่องจำและมีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนไม่ได้ฝึกทักษะความสามารถในการคิดเท่าที่ควร ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความเข้าใจในเรื่องที่เรียนรู้อย่างแท้จริง

ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์มีอยู่ ๕ ขั้นตอน คือ

๑. การกำหนดหัวเรื่องที่จะศึกษา

การศึกษาเรื่องราวในประวัติศาสตร์เริ่มจากความสงสัย อยากรู้ ไม่พอใจกับคำอธิบายเรื่องราวที่มีมาแต่เดิม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเริ่มจากการกำหนดเรื่องหรือประเด็นที่ต้องการศึกษาซึ่งในตอนแรก อาจกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาไว้กว้างๆ ก่อน แล้วจึงค่อยจำกัดประเด็นลงให้แคบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในภายหลัง เพราะบางเรื่องขอบเขตของการศึกษาอาจกว้างมากทั้งเหตุการณ์ บุคคล และเวลา การกำหนดหัวเรื่องอาจเกี่ยวกับเหตุการณ์ ความเจริญ ความเสื่อมของอาณาจักร ตัวบุคคลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจยาวหรือสั้นตามความเหมาะสม ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นช่วงเวลาที่สำคัญ และยังมีหลักฐานข้อมูลที่ต้องการศึกษาหลงเหลืออยู่ หัวข้อเรื่องอาจปรับให้มีความเหมาะสมหรือเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากหลักฐานที่ใช้ในการศึกษามีน้อยหรือไม่น่าเชื่อถือ

๒. การรวบรวมหลักฐาน

การรวบรวมหลักฐาน คือ การรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่จะศึกษา ซึ่งมีทั้งหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร และหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรหลักฐานทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็นหลักฐานชั้นต้นหรือหลักฐานปฐมภูมิกับหลักฐานชั้นรองหรือหลักฐานทุติยภูมิ

(๑) หลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) เป็นหลักฐานร่วมสมัยของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง ประกอบด้วยหลักฐานทางราชการทั้งที่เป็นเอกสารลับ เอกสารที่เปิดเผยกฎหมาย ประกาศ สุนทรพจน์ บันทึกความทรงจำของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ หรืออัตชีวประวัติผู้ที่ได้รับผลกระทบกับเหตุการณ์ การรายงานข่าวของผู้รู้ ผู้เห็นเหตุการณ์ วัตถุทัศน ภาพยนตร์ ภาพถ่ายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นต้น

(๒) หลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources) เป็นหลักฐานที่จัดทำขึ้นโดยอาศัยหลักฐานชั้นต้นหรือโดยบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง ไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง แต่ได้รับรู้โดยผ่านบุคคลอื่น ประกอบด้วยผลงานของนักประวัติศาสตร์หรือหนังสือประวัติศาสตร์ รายงานของสื่อมวลชนที่ไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง

ทั้งหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรองจัดว่ามีคุณค่าแตกต่างกัน คือ หลักฐานชั้นต้นมีความสำคัญมาก เพราะเป็นหลักฐานร่วมสมัยที่บันทึกโดยผู้รู้เห็น หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง ส่วนหลักฐานชั้นรองเป็นหลักฐานที่สร้างขึ้นภายหลังโดยใช้ข้อมูลจากหลักฐานชั้นต้น แต่หลักฐานชั้นรองจะช่วยอธิบายเรื่องราวให้เข้าใจหลักฐานชั้นต้นได้ง่ายขึ้น ละเอียดขึ้นอันเป็นแนวทางไปสู่หลักฐานข้อมูลอื่นๆ ซึ่งปรากฏในบรรณานุกรมของหลักฐานชั้นรองทั้งหลักฐานชั้นต้นและชั้นรองสามารถ ค้นคว้าได้จากห้องสมุด ทั้งของทางราชการ และของเอกชน ตลอดจนฐานข้อมูลในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (website) การค้นคว้าเรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่ดีควรใช้หลักฐานรอบด้าน โดยเฉพาะหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะ

ศึกษา อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะใช้หลักฐานประเภทใดควรใช้ด้วยความระมัดระวัง เพราะหลักฐานทุกประเภทมีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกัน

๓. การประเมินคุณค่าของหลักฐาน

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นคว้ามาได้ ก่อนที่จะทำการศึกษาก็ต้องมีกระบวนการประเมินคุณค่าว่าเป็นหลักฐานที่แท้จริง เพียงใด การประเมินคุณค่าของหลักฐานนี้เรียกว่า “วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์” ซึ่งมีอยู่ ๒ วิธี ดังต่อไปนี้

(๑) การประเมินคุณค่าภายนอกหรือวิพากษ์วิธีภายนอก ซึ่งหมายถึง การประเมินคุณค่าของหลักฐานจากลักษณะภายนอกของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ บางครั้งก็มีการปลอมแปลง เพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ ทำให้หลงผิด หรือเพื่อเหตุผลทางการเมือง การค้า ดังนั้น จึงต้องมีการประเมินว่าเอกสารนั้นเป็นของจริงหรือไม่ ในส่วนวิพากษ์วิธีภายนอกเพื่อประเมินหลักฐานว่าเป็นของแท้ พิจารณาได้จากสิ่งที่ปรากฏภายนอก เช่น เนื้อกระดาษ กระดาษของไทยแต่เดิมจะหยาบและหนา ส่วนกระดาษฝรั่งดังที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน เริ่มเข้ามาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ทางราชการจะใช้กระดาษฝรั่งหรือสมุดฝรั่งมากขึ้นในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับตัวพิมพ์ดีดเริ่มใช้มากขึ้นในกลางรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถ้าปรากฏว่ามีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัวใช้ตัวพิมพ์ดีด ก็ควรสงสัยว่าหลักฐานนั้นเป็นของปลอม

(๒) การประเมินคุณค่าภายในหรือวิพากษ์วิธีภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของหลักฐานจากข้อมูลภายในหลักฐานนั้น เป็นต้นว่า มีชื่อบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ ในช่วงเวลาที่หลักฐานนั้นทำขึ้นหรือไม่ ดังเช่น หลักฐานซึ่งเชื่อว่าเป็นของสมัยสุโขทัยแต่มีการพูดถึงสหรัฐอเมริกาในหลักฐาน นั้น ก็ควรสงสัยว่าหลักฐานนั้นเป็นของสมัยสุโขทัยจริงหรือไม่ เพราะในสมัยสุโขทัยยังไม่มีประเทศสหรัฐอเมริกา แต่่น่าจะเป็นหลักฐานที่ทำขึ้นเมื่อคนไทยได้รับรู้ว่ามีประเทศสหรัฐอเมริกา แล้ว หรือหลักฐานเป็นของเก่าสมัยสุโขทัยจริง แต่การคัดลอกต่อกันมา มีการเติมชื่อประเทศสหรัฐอเมริกา เข้าไป เป็นต้น

วิพากษ์วิธีภายในยังสังเกตได้จากการกล่าวถึงตัวบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ ถ้อยคำ เป็นต้น ในหลักฐานว่ามีความถูกต้องในสมัยนั้นๆ หรือไม่ ถ้าหากไม่ถูกต้องก็ควรสงสัยว่าเป็นหลักฐานปลอมแปลง หลักฐานที่แท้จริงเท่านั้นที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ ส่วนหลักฐานปลอมแปลงไม่มีคุณค่าใดๆ อีกทั้งจะทำให้เกิดความรู้ที่ไม่ถูกต้องด้วย ดังนั้น การประเมินคุณค่าของหลักฐานจึงมีความสำคัญและจำเป็นมาก

๔.การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดหมวดหมู่ข้อมูล

เมื่อทราบว่าหลักฐานนั้นเป็นของแท้ ให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้จริงหรือความจริงในประวัติศาสตร์ ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ก็ต้องศึกษาข้อมูลหรือข้อสนเทศในหลักฐานนั้นว่าให้ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์อะไรบ้าง ข้อมูลนั้นมีความสมบูรณ์เพียงใด หรือข้อมูลนั้นมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้นอย่างไร มีจุดมุ่งหมายแอบแฝงหรือไม่ ข้อมูลมีความยุติธรรมหรือไม่ จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหลายมาจัดหมวดหมู่ เช่น ความเป็นมาของเหตุการณ์ สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ความเป็นไปของเหตุการณ์ ผลของเหตุการณ์ เป็นต้น

เมื่อได้ข้อมูลเป็นเรื่อง เป็นประเด็นแล้ว ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์เรื่องนั้นก็ต้องหาความสัมพันธ์ของประเด็นต่างๆ และตีความข้อมูลว่ามีข้อเท็จจริงใดที่ซ่อนเร้น อำพราง ไม่กล่าวถึงหรือในทางตรงกันข้ามอาจมีข้อมูลกล่าวเกินความเป็นจริงไปมาก

ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ควรมีความละเอียดรอบคอบ วางตัวเป็นกลาง มีจินตนาการ มีความรอบรู้ โดยศึกษาข้อมูลทั้งหลายอย่างกว้างขวาง และนำผลการศึกษาเรื่องนั้นที่มีแต่เดิมมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ รวมทั้งจัดหมวดหมู่ข้อมูลให้เป็นระบบ

๕. การเรียบเรียงหรือการนำเสนอ

การเรียบเรียงหรือการนำเสนอจัดเป็นขั้นตอนสุดท้ายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความสำคัญมาก โดยผู้ศึกษาประวัติศาสตร์จะต้องนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมและเรียบเรียงหรือนำเสนอให้ตรงกับประเด็นหรือหัวเรื่องที่ตนเองสงสัย ต้องการอยากรู้เพิ่มเติม ทั้งจากความรู้เดิมและความรู้ใหม่ รวมไปถึงความคิดใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งเท่ากับเป็นการรื้อฟื้นหรือจำลองเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ขึ้นมาใหม่ อย่างถูกต้องและเป็นกลาง

ในขั้นตอนการนำเสนอ ผู้ศึกษาควรอธิบายเหตุการณ์อย่างมีระบบและมีความสอดคล้องต่อเนื่องเป็นเหตุเป็นผล มีการโต้แย้งหรือสนับสนุนผลการศึกษาวิเคราะห์แต่เดิม โดยมีข้อมูลสนับสนุนอย่างมีน้ำหนัก เป็นกลาง และสรุปการศึกษาว่าสามารถให้คำตอบที่ผู้ศึกษามีความสงสัย อยากรู้ได้เพียงใด หรือมีข้อเสนอแนะให้สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อไปอย่างไรบ้าง

จะเห็นได้ว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างมีระบบ มีความระมัดระวัง รอบคอบ มีเหตุผลและเป็นกลาง เชื่อสัจยต่อข้อมูลตามหลักฐานที่ค้นคว้ามา อาจกล่าวได้ว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์เหมือนกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จะแตกต่างกันก็เพียงวิธีการทางวิทยาศาสตร์สามารถทดลองได้หลายครั้ง จนเกิดความแน่ใจในผลการทดลอง แต่เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นใหม่ได้อีก ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ที่ดีจึงเป็นผู้ที่ฟื้นอดีตหรือจำลองอดีตให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อที่จะได้เกิดความเข้าใจอดีต อันจะนำมาสู่ความเข้าใจในปัจจุบัน

กระบวนการจัดการเรียนรู้การศึกษาในแต่ละระดับชั้นนั้นจะต้องมีการวัดและประเมินผลเพื่อใช้ในการตัดสินผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาจมีวิธีการหลากหลายรูปแบบทั้งการสอบ การตอบคำถาม การทำรายงาน เพื่อให้รู้ได้ว่านักเรียนแต่ละคนนั้นมีพัฒนาการในการเรียนรู้เป็นอย่างไร โดยมีเกณฑ์หรือคะแนนที่ครูกำหนดขึ้นเพื่อนำมาเทียบระดับผลการเรียนรู้นั้น โดยการวัดจากแบบทดสอบที่ทดสอบความรู้ความเข้าใจ ทั้งด้านความจำ ความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ เป็นต้น ในการจัดการเรียนรู้ของวิชาประวัติศาสตร์จะมีการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อสร้างความรู้ที่เชื่อมโยงและให้นักเรียนเข้าใจได้มากขึ้นจากการทำกิจกรรมกลุ่ม การบรรยาย การทดลอง และการออกแบบการทดลอง เป็นต้น ในการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ในรูปแบบวิธีการต่าง ๆ นั้น เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ ที่ผ่านมานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนที่แตกต่างกันออกไป มีนักเรียนส่วนหนึ่งที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อสังเกตนักเรียนกลุ่มดังกล่าวจากการเรียนในวิชาพื้นฐานอื่นๆ พบว่า นักเรียนกลุ่มนี้ไม่สนใจใฝ่เรียนรู้และกระตือรือร้นในการเรียน เมื่อมีการทดสอบเก็บคะแนนเพื่อนำไปประเมินผล คะแนนที่ได้ของเด็กส่วนใหญ่จะอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าร้อยละ ๖๐ ทำให้นักเรียนบางคนไม่พอใจกับระดับผลสัมฤทธิ์นั้นและเรียกร้องให้ครูผู้สอนให้คะแนนเพิ่มเติมหรือหาวิธีการในการให้คะแนนนักเรียนทุกคนในชั้นเรียนให้มีระดับคะแนนที่เพิ่มขึ้น ในการทำให้ระดับคะแนน หรือระดับผลการทดสอบ

เพิ่มขึ้น ต้องเกิดจากตัวนักเรียนที่ต้องเกิดความพึงพอใจในการใฝ่เรียนรู้ตามรายวิชาที่เรียนจึงจะเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้อง และความสนใจใฝ่เรียนรู้ในทางที่ดี โดยผู้เรียนต้องเกิดความพอใจในในวิชานั้นๆ จึงจะกระตือรือร้นที่จะขยันทำงานและกิจกรรมในเวลาเรียนอย่างเต็มที่ ตลอดถึงการเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และตรวจสอบความบกพร่องในงานของตนจึงจะพัฒนาความสามารถและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดียิ่งขึ้น

อิทธิบาท ๔ หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ ทางแห่งความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี ๔ ประการ คือ^๓

๑. ฉันทะ (ความพอใจ) คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป

๒. วิริยะ (ความเพียร) คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง

๓. จิตตะ (ความคิด) คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝั ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

๔. วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง) คือ หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้านวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำหลักอิทธิบาท ๔ อันเป็นธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อศึกษาวิธีการใช้ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อฝึกให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่เรียนรู้ทุกรายวิชา และขยันรับผิดชอบในงานที่ทำ คิดไตร่ตรองถึงจุดบกพร่องของตัวเอง และตรวจสอบให้ถูกต้อง จึงจะสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจและมียอดความรู้ที่เหมาะสมจึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงด้านการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อนักเรียนมีความพอใจในการเรียน ย่อมนำไปสู่การตั้งใจใฝ่เรียนรู้ และกระตือรือร้นในการทำงานและเกิดความคิดสร้างสรรค์ หมั่นตรวจสอบตนเองทำให้มีผลการเรียนดีขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน และครูทุกท่านที่จะนำมาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณค่ามีคุณประโยชน์ต่อครอบครัว โรงเรียน สังคมและประเทศชาติต่อไป

๑.๒. คำถามวิจัย

๑.๒ การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นอย่างไรบ้าง

๑.๒ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ แตกต่างกันหรือไม่

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๙, ๒๕๔๓, หน้า ๑๒๔.

๑.๓. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๓.๑ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

๓.๒ เพื่อศึกษาศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔

๑.๔. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

จากการศึกษาและค้นคว้าเอกสารแนวคิดทฤษฎีในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เอกสารทางวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หลักสูตรแกนกลางประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๑ และการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีหลักอยู่ ๔ ประการคือ^๔

๑. ฉันทะ (ความพอใจ)
๒. วิริยะ (ความเพียร)
๓. จิตตะ (ความคิด)
๔. วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง)

และเนื้อหาสาระจากกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๔.๒ ขอบเขตตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท ๔

ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๔.๓.๑ ประชากร ในการศึกษาค้นคว้าเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนพิพิธสถุดุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

๔.๓.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๒๕ รูป โรงเรียนพิพิธสถุดุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

^๔ อ้างแล้ว

๔.๔ ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาปัญหาและทดลองแก้ไขกำหนดระยะเวลา ๖ เดือน โดยใช้เวลาในตั้งแต่วันที่ มิถุนายน – พฤศจิกายน ๒๕๖๑

๔.๕ ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ใช้ในการวิจัยคือ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอบึงนาราง จังหวัดสิงห์บุรี

๑.๕. สมมติฐานในการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑๕ คน โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอบึงนาราง จังหวัดสิงห์บุรี โดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ และมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

๑.๖. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๖.๑ การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลจัดขั้นตอนไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การพัฒนาความคิดและความสามารถ โดยอาศัยประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและ สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม วัฒนธรรม และสติปัญญา^๕

๖.๒ อิทธิบาท ๔ หมายถึง หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ มี ๔ ประการ คือ ฉันทะ (ความพอใจ) คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไปวิริยะ (ความเพียร) คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้งจิตใจ (ความคิด) คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาใจใส่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไปวิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง) คือ หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

๖.๓ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย จำนวน ๒๐ ข้อ รวม ๒๐ คะแนน

๖.๔ วิชาประวัติศาสตร์ หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระ ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๖.๕ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ หมายถึง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตั้งอยู่ที่วัดพระนอน ตำบลทับยา อำเภอบึงนาราง จังหวัดสิงห์บุรี

^๕ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอน ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ๒๕๕๓, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (พิมพ์ที่โรงพิมพ์เทียนวัฒนา พรินท์ติ้ง, ๒๕๕๓), หน้า ๓๒๒.

๖.๖ นักเรียน หมายถึง ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑๕ คน โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ภาคเรียนที่ ๒ ปี การศึกษา ๒๕๖๐

๑.๗. ประโยชน์ที่ได้รับ

๘.๑ ได้ทราบการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

๘.๒ ได้ทราบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน การสอนตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

บทที่ ๒

ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา ประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์” ในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๒.๑ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓

๒.๒ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

๒.๔ ทฤษฎีการเรียนรู้การสอน

๒.๕ ความหมายของหลักอิทธิบาท ๔

๒.๖ การเรียนอย่างมีประสิทธิภาพด้วยอิทธิบาท ๔

๒.๗ ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔

๒.๘ ลักษณะของหลักอิทธิบาท ๔

๒.๙ องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔

๒.๑๐ ความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔

๒.๑๑ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔

๒.๑๒ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๒.๑๓ ประวัติโรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์

๒.๑๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓^๕

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ

^๕ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๒).

กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การ กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือ ทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถใน การผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

๒.๑.๑ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑^๖

๑. วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ หลักการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

๑. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

๒. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

๓. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

๔. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

๕. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๖. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

๒) จุดหมาย

^๖ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๑).

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๑. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต

๓. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

๔. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๕. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

๓. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ความสามารถในการสื่อสาร
๒. ความสามารถในการคิด
๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา
๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

๔. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
๒. ซื่อสัตย์สุจริต
๓. มีวินัย
๔. ใฝ่เรียนรู้
๕. อยู่อย่างพอเพียง
๖. มุ่งมั่นในการทำงาน
๗. รักความเป็นไทย
๘. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ศึกษาในหน่วยการเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๕. มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

๑. ภาษาไทย
๒. คณิตศาสตร์
๓. วิทยาศาสตร์
๔. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
๕. สุขศึกษาและพลศึกษา
๖. ศิลปะ
๗. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
๘. ภาษาต่างประเทศ

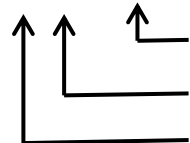
ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

๖. ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้การสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

ตัวชี้วัดช่วงชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ ๑ – มัธยมศึกษาปีที่ ๔)

ส ๑.๑ ม. ๔/๒

ส.๔/๒ ตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ข้อที่ ๒

๑.๑ สาระที่ ๑ มาตรฐานข้อที่ ๑

ส กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

๒.๒ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยกาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลกกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้

๑. ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่พึงงามพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม^๗

๒. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต

ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปฏักฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิหน้าที่เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

๓. เศรษฐศาสตร์

การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๔. ประวัติศาสตร์

เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

๕. ภูมิศาสตร์

ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรและภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กัน

^๗ จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเอนส์ไตร์, ๒๕๔๕.

ของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในแต่ละสาระการเรียนรู้จะกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาโดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาในสาระที่ ๕ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของโลก แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทยและภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

๑. บทบาทของครูในการจัดการจัดการการเรียนรู้สาระการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์

สิ่งที่ครูต้องคำนึงถึง คือ ครูต้องศึกษาหลักสูตรวิเคราะห์ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น กำหนดผลการเรียนรู้เนื้อหาสาระ ที่จะนำไปสอน เพื่อเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน และนำไปกำหนด กิจกรรมการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน บทบาทที่สำคัญของครูจึงต้องนำจิตวิทยาการเรียนการสอน ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดผลมากที่สุด สำหรับการออกแบบกิจกรรม ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อนักเรียน ๔ ประการ คือ

๑. ครูควรมีการสำรวจประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนว่า นักเรียนแต่ละคนต้องใช้เวลาการเรียนรู้มากน้อยแค่ไหน

๒. ครูควรบูรณาการ ซึ่งเป็นการนำกระบวนการที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนการสำรวจ ประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน อันรวมไปถึงสถานการณ์ เงื่อนไขการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อม จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม

๓. ครูต้องมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ เป็นขั้นที่นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมทั้งด้าน ทักษะความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติและค่านิยม เพื่อประยุกต์ใช้ในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้นั้น

๔. ครูควรจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน โดยมีความเชื่อว่านักเรียนทุกคน สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ

สรุปได้ว่า ครูมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเอง ในบรรยากาศและสถานการณ์ที่ครูจัดให้นักเรียนคิดเอง ปฏิบัติเองและนำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างพึงพอใจ ครูจะช่วยในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สนองความต้องการ ความถนัด ความสนใจและวิธีการ หรือลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน และบทบาทสำคัญยิ่ง คือครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้าน

๒. บทบาทของนักเรียนในการเรียนรู้สาระการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญหรือเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้เอาชีวิตจริงและเงื่อนไขการรับรู้ของนักเรียนเป็นตัวตั้ง นักเรียนมีอิสรภาพได้รับการส่งเสริม ให้พัฒนาเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ทั้งจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม นักเรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม ได้รับการฝึกฝนอย่างมีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการคิด นักเรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ตามธรรมชาติของวิชาด้วยความรู้สึก

อันดีงาม สร้างบุคลิกภาพที่ดี มีคุณธรรมและความสามารถ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และกรมวิชาการได้กล่าวถึงบทบาทที่สำคัญของนักเรียนไว้ดังนี้^{๑๕}

- ๑) ตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทตนเอง ที่จะเป็นผู้ทำกิจกรรมและร่วมประเมินผลการเรียนตลอดเวลาและถ้าเป็นคนร่วมออกแบบการเรียนรู้ด้วยยิ่งสมบูรณ์แบบมากขึ้น
- ๒) มีส่วนร่วมในการสนทนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ลงมือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยน วิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น
- ๓) ต้องรู้หลักความจริง หลักการ เหตุผล กฎเกณฑ์ กฎธรรมะและวิธีการทำให้เกิดผล

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

๒.๓.๑ ความหมายของการจัดการเรียนรู้

เอกศักดิ์ บุตรลัภ กล่าวว่า ความหมายของ “การจัดการเรียนรู้” เป็นคำที่มีความหมายกว้างกว่าคำว่า การสอน มีผู้กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึง ผลรวมของการสอนทั้งหลายทั้งปวง นั่นคือ การเรียนการสอนมีความหมายครอบคลุมถึงเหตุการณ์ทุกอย่างที่มีผลต่อการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น การใช้อุปกรณ์และสื่อต่างๆตลอดจนการสนทนา การอภิปราย และการไปศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ ซึ่งสรุปได้ว่ากิจกรรมใดๆ ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ถือว่าเป็น การเรียนการสอนทั้งสิ้น^{๑๖}

อรรถัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมประสบการณ์ หรือสถานการณ์ใดๆ ที่มีความหมายกับผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเหล่านี้ด้วยตนเองโดยการสังเกต วิเคราะห์ ปฏิบัติ สรุป เพื่อสร้างนิยามความหมายและผลิตองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ทุกด้านอย่างสมดุล^{๑๗}

ปัญญา ผิวเกลี้ยง กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการหรือการบริหารในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร ผู้เรียนและการจัดชั้นเรียน ผู้สอนและวิธีสอน สื่อและอุปกรณ์ การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล^{๑๘}

๒.๓.๒ กระบวนการจัดการเรียนรู้

มีผู้กล่าวถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ในมุมมองต่างๆ ดังนี้

^{๑๕} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา), หน้า ๒๒๐ – ๒๒๑.

^{๑๖} เอกศักดิ์ บุตรลัภ, ครูและการสอน (Teacher and teaching), (เพชรบุรี: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๗), หน้า ๑๘๘.

^{๑๗} อรรถัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ, การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

^{๑๘} ปัญญา ผิวเกลี้ยง, “ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอาชีวศึกษา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๓๘), หน้า ๖๘.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การที่สถานศึกษา จัดมวลงประสบกการณให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบกการณต่างๆ ตามความ คาคดหวัง^{๑๒}

สุมาลี จันทรลล กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ (Learning) เปน การดำเนินการหรือการจัดประสบกการณ โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพผู้สอนจะต้องจัดทำแผน การ สอนเป็นอย่างดี และดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่เตรียมไว้^{๑๓}

๒.๓.๓ องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

ทศนา แชนมณ สรุปรว่า องค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ แทจริง ประกอบด้วย^{๑๔}

๑. ลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ความสามารถทางสติปัญญา อัตราการเรียน ลักษณะ การเรียนและประสบกการณเดิม

๒. จุดประสงค์ของการสอน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ/กระบวนการ เจตคติ และค่านิยม

๓. เนื้อหาสาระที่จะสอน ได้แก่ ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา ความคิดรวบยอด และหลักการการคิดแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ/กระบวนการ และคุณลักษณะและเจต คติ

๔. การเตรียมความพร้อม ได้แก่ การเตรียมสภาพแวดล้อมและการเรากความสนใจ

๕. ดำเนินการสอน ได้แก่ การเลือกกลวิธีการสอน การเลือกกิจกรรมการสอนและ การเลือกสื่อการเรียนการสอน

๖. กิจกรรมสร้างเสริมทักษะ ได้แก่ การช่วยเหลือเด็กเรียนช้า การสั่งงาน

๗. กิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การสรุปบทวนและการส่งเสริมเด็กเก่ง

๘. การควบคุมและตรวจสอบ การวัดความรู้ก่อนสอน การใช้คำถาม การสร้างเสริม กำลังใจและการวัดผลหลังการสอน

๙. สัมฤทธิ์ผลของการสอบ

๑๐. การปรับปรุงแก้ไข

ดังนั้น ระบบจึงมีความสำคัญในการช่วยให้งานต่างๆ บรรลุผลตามเป้าหมาย หากผู้สอน นำความรู้เรื่องระบบไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน หรือออกแบบนวัตกรรมก็จะช่วย ให้ การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

^{๑๒} สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, ๒๐ วิธีจัดการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔-๑๕.

^{๑๓} สุมาลี จันทรลล, การวัดผลและประเมินผล, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

^{๑๔} ทศนา แชนมณ, ศาสตรการสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (ฉบับพิมพ์เพิ่มเติม), พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐๔.

อาภรณ์ ใจเที่ยง สรุปวาทะประกอบของการสอนสามารถวิเคราะห์แยกย่อยเป็น องค์ประกอบ ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึงองค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็นการสอน อันประกอบด้วยครูหรือผู้สอน หรือวิทยากร นักเรียน หรือผู้เรียน หลักสูตร หรือสิ่งที่จะสอน และด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง^{๑๕} องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้จึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ ได้แก่ การตั้งจุดประสงค์การสอน การกำหนดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอนและการวัดประเมินผล องค์ประกอบรวมเป็นส่วนสร้างให้เกิดการสอน ส่วนองค์ประกอบย่อยเป็นส่วนเสริมให้การสอนมีประสิทธิภาพและมีคุณค่าแก่ผู้เรียน

๑. การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ ได้กล่าวถึง การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าเป็นการกำหนด สิ่งที่ต้องการให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ได้มาจากจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของรายวิชา เขียนในเชิงพฤติกรรมครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ จุดประสงค์การเรียนรู้ แบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ

๑. จุดประสงค์ปลายทาง หรือจุดประสงค์ทั่วไป ซึ่งหมายถึงจุดประสงค์ที่เป็นเป้าหมายสำคัญที่มุ่งหวังให้เกิดกับนักเรียน และ

๒. จุดประสงค์นำทาง หรือจุดประสงค์เฉพาะ หมายถึง จุดประสงค์ย่อยของจุดประสงค์ปลายทาง โดยกำหนดพฤติกรรมที่สำคัญที่คาดหวังให้เกิดแก่นักเรียน^{๑๖}

ทักษิณา เครือหงส์ กล่าวว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) เป็นส่วนที่ระบุถึงปรัชญา แนวความเชื่อที่เป็นปณิธานของหลักสูตร เป็นข้อความ หรือสมมติฐานที่แสดงถึงจุดมุ่งหมายในการสอนของผู้สอนซึ่งควรจะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาระดับชาติจุดประสงค์สามารถกำหนดได้หลายระดับ เช่น ระดับเป้าหมาย (Goal) จุดมุ่งหมาย (Purpose) เป็นต้น จุดประสงค์เหล่านี้มีความเฉพาะเจาะจงแตกต่างกัน จะครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนจำแนกได้เป็น ๓ ด้านใหญ่ๆ คือ

๑. ด้านความรู้ หรือสติปัญญา (Cognitive Domain)

๒. ด้านเจตคติ หรือความรู้สึก (Affective Domain) และ

๓. ด้านทักษะปฏิบัติ (Psychomotor Domain)^{๑๗}

วัฒนาพร ระวังทุกข์ กล่าวว่า การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนมีหรือบรรลุ ซึ่งมีทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ จุดประสงค์การเรียนรู้จะได้มาจากจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์และจุดประสงค์ในคำอธิบายรายวิชา

^{๑๕} อาภรณ์ ใจเที่ยง, **หลักการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๖-๙.

^{๑๖} สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, **การจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, วารสารวารสารการครู, ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๕ (มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๔๒): ๑๒-๑๗.

^{๑๗} ทักษิณา เครือหงส์, “การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์กับวิชาคำนวณของช่างอุตสาหกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล”, **วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ถ่ายเอกสาร, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์นั้น จะต้องเขียนให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง ๓ ด้าน และเขียนใน เชิงพฤติกรรม จุดประสงค์สามารถจำแนกได้ ๓ ด้าน คือ

๑. พุทธิพิสัย (Cognitive) คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นความสามารถทางสมอง (Head) หรือความรอบรู้ในเนื้อหาวิชาหรือในทฤษฎี

๒. ทักษะพิสัย (Skill) คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติที่ต้องลงมือทำ (Hand)

๓. จิตพิสัย (Affective) คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมหรือเจตคติหรือความรู้สึกในจิตใจ (Heart)

จุดประสงค์การเรียนรู้ อาจแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน ประกอบกันก็ได้ ในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์การเรียนการสอน จะแบ่งเป็น ๒ ระดับ

๑. จุดประสงค์ปลายทาง คือ จุดประสงค์ที่เป็นเป้าหมายสำคัญ ที่มุ่งหวังให้ เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการเรียนแต่ละเรื่องหรือแผนการสอน ลักษณะของจุดประสงค์ปลายทาง ควรตอบสนองพฤติกรรมสำคัญของจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของวิชา และจุดประสงค์รายวิชาที่วิเคราะห์ได้จากคำอธิบายรายวิชา นอกจากนี้ ควรสะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผลจากการเรียนรู้ โดยครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถในการปฏิบัติ และความรู้สึก เช่น เจตคติ และค่านิยมต่างๆ รวมถึงการเขียนควรใช้คำบรรยายเป็นพฤติกรรมใหญ่ เช่น มีความรู้ความ เข้าใจใน ลักษณะปัญหาสิ่งแวดล้อม

๒. จุดประสงค์นำทาง (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม) คือ จุดประสงค์ที่วิเคราะห์แตกออกจาก จุดประสงค์ปลายทาง เป็นจุดประสงค์ย่อย โดยกำหนดพฤติกรรมสำคัญที่คาดหวังให้เกิดแก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนจากจุดย่อยไปจนถึงจุดใหญ่ปลายทาง ในการสอนจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์นำทางไปสู่จุดประสงค์ปลายทาง ซึ่งครูผู้สอนสามารถเขียนจุดประสงค์นำทางโดย ดำเนินการดังนี้

๒.๑ นำจุดประสงค์ปลายทางมาย่อยเป็นจุดประสงค์นำทางหลายๆ ข้อ ทำได้โดยการพิจารณาว่า ผู้เรียนควรต้องมีพฤติกรรมอะไรบ้างจึงจะเกิดการเรียนรู้ถึงจุดประสงค์ปลายทางได้

๒.๒ ถ้ามีจุดประสงค์นำทางหลายข้อควรเรียงลำดับพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้น จุดประสงค์นำทางบางหัวข้อ จำเป็นต้องเขียนลำดับกัน แต่บางข้อเป็นอิสระต่อกัน

๒.๓ คำกริยาเชิงพฤติกรรมในจุดประสงค์นำทาง ควรแสดงพฤติกรรมที่ต่ำกว่าจุดประสงค์ปลายทาง

๒.๔ จุดประสงค์ปลายทางบางข้อไม่จำเป็นต้องมีจุดประสงค์นำทาง

๒.๕ เขียนในลักษณะจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม^{๑๘}

๒. การกำหนดเนื้อหา

บุญชม ศรีสะอาด ไฉไลถึง หลักในการจัดเนื้อหา ดังนี้^{๑๙}

^{๑๘} วัฒนาพร ระงับทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๘๖.

^{๑๙} บุญชม ศรีสะอาด, การพัฒนาการสอน, (กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, ๒๕๔๑), หน้า ๓๖-๓๘.

๑. จัดลำดับเนื้อหาโดยยึดหลักทางตรรก (Logic) และทางจิตวิทยา
๒. จัดลำดับจากง่ายไปหายาก คือ เรื่องใดที่ไม่ซับซ้อนหรือมีความซับซ้อนน้อยกว่า เรื่องใดที่เป็นพื้นฐานของเรื่องต่อไป ก็จัดเรื่องดังกล่าวไว้ก่อน
๓. จัดตามลำดับจากพื้นฐานที่จำเป็น มีเนื้อหา หรือภารกิจการเรียนรู้บางประเภท ซึ่งมีลักษณะของการมีลำดับก่อนหลัง กล่าวคือ การเรียนรู้ในเรื่องหลังๆ ต้องอาศัยความรู้ มโนทัศน์ หลักการ จากตอนต้นๆ
๔. จัดตามลำดับจากสรวนรวมไปสู่สรวนย่อย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างกระจ่างชัด
๕. จัดตามลำดับของเหตุการณ์ กล่าวได้ว่า จัดตามลำดับเวลาจากสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนสู่สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง
๖. จัดตามลำดับจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัว
๗. จัดเนื้อหาวิชาใหม่มีความต่อเนื่อง เพื่อให้เอื้อต่อการสะสมความรู้ ในการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีการสะสมเพื่อให้เกิดความมั่นคงและเพียงพอสำหรับการที่จะเรียนในขั้นต่อไปอย่างสัมฤทธิ์ผล

๘. จัดเนื้อหาวิชาใหม่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งให้เกิดบูรณาการของความรู้ และการถ่ายโอนความรู้จากวิชาหนึ่งไปสู่อีกวิชาหนึ่ง ความสัมพันธ์ในที่นี้ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างวิชา และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างวิชา อาจจัดเนื้อหาสาระวิชาต่างๆ ให้มีลำดับสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน กล่าวคือ ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของความรู้ที่เรียนกับประสบการณ์ของตนเอง การที่จะบรรลุจุดประสงค์ในขั้นนี้ได้นั้นต้องจัดเนื้อหาและประสบการณ์ให้สัมพันธ์กัน

อาภรณ์ ใจเที่ยง กล่าวว่า การกำหนดเนื้อหา หมายถึง การเลือกและการจัดลำดับเนื้อหาที่สอน ด้วยการกำหนดเนื้อหาจะทำให้ผู้สอนได้ทราบว่าจะสอนอะไร ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์ใดบ้าง ประสบการณ์ใดควรได้รับก่อนและในขอบเขตมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม การกำหนดเนื้อหาไวล่วงหน้าจะทำให้การสอนมีสาระคุณค่ากับเวลาที่ผ่านไปและมีคุณค่ากับผู้เรียน^{๒๐}

วัฒนาพร ระงับทุกข์ กล่าวว่า เนื้อหาสาระเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การเลือกเนื้อหาสาระที่นำมาสอนนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความยากง่ายให้พอเหมาะกับความสามารถของผู้เรียน และขณะเดียวกันต้องให้มีความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียนด้วย เนื้อหาสาระสามารถจำแนกออกเป็น ๓ ประเภทหลักๆ ดังนี้^{๒๑}

๑. ข้อเท็จจริง (Fact) เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและคงอยู่ในปัจจุบัน โดยไม่ได้เขียนในลักษณะการแสดงคำทำนายและได้มาจากการสังเกตข้อเท็จจริงอาจได้มาจากการสังเกตโดยตรง เช่น การทดลองในห้องปฏิบัติการ หรือ

^{๒๐} อาภรณ์ ใจเที่ยง, **หลักการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๘.

^{๒๑} วัฒนาพร ระงับทุกข์, **การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, (กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส, ๒๕๔๑), หน้า ๕๑.

อาจจะมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น จากพจนานุกรมหรือสารานุกรม การเรียนรู้เนื้อหาในระดับนี้จะใช้พฤติกรรมระดับความรู้ ความจำ

๒. ความคิดรวบยอด (Concept) คือ คำหรือวลีที่ใช้เรียกประเภท หรือหัวข้อของข้อมูลที่จัดกลุ่มแล้วเพื่อแสดงลักษณะรวมๆ ที่เด่นชัดของกลุ่มข้อมูลนั้นๆ ในการสร้างความคิด รวบยอด ผู้เรียนต้องให้ความสนใจกับความคล้ายคลึงของข้อมูล โดยไม่สนใจความแตกต่าง แล้วจัด สิ่งที่คล้ายคลึงกันเข้ากลุ่มเดียวกัน การเรียนรู้ความคิดรวบยอด นอกจากจะต้องรู้และจำความหมาย แล้ว ยังต้องอาศัยความเข้าใจความคิดรวบยอดแต่ละเรื่องด้วย

๓. หลักการหรือเหตุผล (Generalization) คือ ประโยคที่สัมพันธ์หรือเชื่อมโยงความคิดรวบยอดสองอย่างเข้าด้วยกัน หลักการจะต้องประกอบด้วยความคิดมากกว่าหนึ่งความคิด และเขียนในลักษณะการแสดงคำทำนาย (Predictive) เช่น เมืองสำคัญๆ มักจะตั้งอยู่ริมแม่น้ำสายใหญ่ๆ การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการหรือเหตุผลต้องอาศัยทั้งความรู้ ความจำ ความเข้าใจและการให้เหตุผล ประกอบการเชื่อมโยงความคิดรวบยอดต่างๆ เข้าด้วยกัน จนเป็นหลักการที่ยอมรับกันทั่วไป

สุนีย์ ภูพันธ์ กล่าวว่ เนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ผ่านการเลือกมาแล้วนั้น ต้องนำมาจัดลำดับเนื้อหา (Organization of Sequence) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ก่อนหลังตามลำดับ สามารถเรียนได้สะดวก และเกิดผลการเรียนรู้สูงสุด นอกจากนั้นการจัดเนื้อหาวิชายังช่วยให้เกิดความต่อเนื่องสัมพันธ์ในหลักสูตรทั้งแนวดิ่งและแนวนอน แนวทางในการจัดเนื้อหา มีดังนี้^{๒๒}

๑. การจัดเนื้อหาตามลำดับจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก (The Simple-to-Complex Approach) ควรจัดเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย และมีลักษณะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นก่อน แล้วจึงให้เรียนเนื้อหาที่ยากขึ้นไป

๒. การจัดเนื้อหาความจำเป็นที่ต้องเรียนก่อนหลัง (The Prerequisite Learning Approach) ควรสำรวจก่อนว่า ถ้าให้ผู้เรียนเข้าใจถึงเรื่องที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือในการสอนเรื่องใด ผู้เรียนควรเรียนรู้สิ่งใดมาก่อนบ้างเมื่อทราบแล้วนำสิ่งนั้นมาสอนก่อนเพื่อเป็นการปูพื้น

๓. การจัดเนื้อหาตามลำดับของกาลเวลา (The Chronological Approach) เนื้อหาจะได้รับการจัดลำดับโดยใช้เวลาเป็นเกณฑ์ เช่น จัดเนื้อหาเรียงจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน หรือเรียงจากปัจจุบันไปหาอดีต

๔. การจัดเนื้อหาตามลำดับจากส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อย (The Whole-to-Part Approach) กล่าวคือ ให้ผู้เรียนเรียนสิ่งที่เป็ภาพรวมทั้งหมดก่อนแล้วจึงเรียนส่วนที่ย่อยหรือแคบลง การจัดเนื้อหาตามลำดับจากส่วนย่อยไปสู่ส่วนรวม (The Part-to-Whole Approach) การจัดเนื้อหาในลักษณะนี้จะตรงข้ามกับวิธีการจัดตามลำดับจากส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อยโดยให้ผู้เรียนเข้าใจส่วนย่อยๆ แล้วย่อยๆ พัฒนาความรู้ความเข้าใจไปยังส่วนรวม

๕. การจัดเนื้อหาตามหัวข้อหรือเรื่อง (The Thematic Approach) การจัดแบบนี้ นักพัฒนาหลักสูตรต้องจัดเนื้อหาย่อยๆ (Content Elements) ให้อยู่ในหัวข้อหรือเรื่องหนึ่งๆ ในวิชา

^{๒๒} สุนีย์ ภูพันธ์, แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร: ยุคปฏิรูปการศึกษาไทย, (เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐๕-๒๐๗.

หนึ่งอาจประกอบด้วยหลายหัวข้อได้หัวข้อแต่ละเรื่องเป็นอิสระ คือ ไม่ต้องเป็นความรู้พื้นฐานของหัวข้ออื่นๆ หรือบางหัวข้ออาจต้องให้ผู้เรียนเรียนก่อนหรือหลังก็ได้

๖. การจัดเนื้อหาจากสิ่งใกล้ตัวไปสู่สิ่งไกลตัวจากผู้เรียน (The Concentric Cycles) เป็นแนวคิดในการจัดเนื้อหาใหม่ที่เกิดขึ้น โดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนสิ่งที่ใกล้ตัวก่อนและขยายขอบเขตออกไปสู่สิ่งที่ไกลตัว

๗. การจัดเนื้อหาโดยมุ่งขยายความรู้ทางด้านพุทธิพิสัยของผู้เรียนหลักสูตรที่เป็นการจัดลำดับเนื้อหาวิชาแบบนี้เรียกว่า Spiral Curriculum การจัดลำดับเนื้อหาแบบนี้ มุ่งขยายความรู้ทางด้านพุทธิพิสัยของผู้เรียนโดยเริ่มจากขอบเขตที่แคบและเนื้อหาที่มีลักษณะง่าย ไม่เป็นนามธรรม แล้วค่อยๆ ขยายขอบเขตของความรู้ความเข้าใจและความคิดรวบยอดขึ้นไปในแนวตั้งเรื่อยๆ ตามความเหมาะสมกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้ของนักเรียน

๓. การใช้สื่อประกอบการสอน

สื่อการเรียนการสอนนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยในการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความหมายในหลายทัศนะดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของการใช้สื่อการเรียนการสอนว่า หมายถึง เครื่องมือของการเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์สู่ผู้เรียนและช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความคิด ประสบการณ์ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมแก่ผู้เรียนด้วย ในยุคปัจจุบัน สื่อมีหลายรูปแบบและมีอิทธิพลในการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ดังนั้น จึงจำเป็นที่ครูจะต้องจัดการเรียนการสอน ที่มีการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนด้วย และต้องรู้จักการพัฒนาสื่อ เพื่อให้สื่อมีความเหมาะสมกับผู้เรียน และเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ^{๒๓}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้ให้ความหมายของการใช้สื่อการเรียน การสอนว่า หมายถึง การจัดสื่อการเรียนการสอน และนวัตกรรมที่มีคุณภาพ และเพียงพอต่อการเรียน การสอน โดยมีระบบการจัดหาและบำรุงรักษาที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมีการบริการและ ส่งเสริมการใช้อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ^{๒๔}

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนว่า หมายถึง สื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนจึงควรมีความหลากหลาย ซึ่งได้แก่ วัสดุ เครื่องมือ คน และสถานที่^{๒๕}

รวิวัตร สิริภูบาล กล่าวว่า เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษายุคสังคมแห่งการเรียนรู้เน้นให้ประชาชนรู้จักเลือกรับรู้และบริโภคข่าวสารต่างๆ ในอันที่จะเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของ

^{๒๓} กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารประกอบหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔: แนวทาง การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๖-๗.

^{๒๔} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นสื่อใน การสอนในโรงเรียนเอกชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

^{๒๕} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ภาษาอังกฤษสำหรับครู, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒๔-๑๒๘.

ตนเอง นอกจากนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องและทันกับยุคสมัย รัฐต้องนำเอาเทคโนโลยีและการสื่อสารใหม่ๆ มาพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาแก่ประชาชนได้ในรูปแบบที่หลากหลาย หากจัดการศึกษาประสบความสำเร็จและประชาชนมีความรู้พื้นฐานบรรลุจุดหมายของหลักสูตรได้เป็นอย่างดีแล้วย่อมช่วยให้ประเทศมีทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณความเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เจริญรุดหน้าพร้อมที่จะแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ได้ดียิ่งขึ้น^{๒๖}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนว่า หมายถึง วัสดุ สิ่งของ ภาพ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนหมายถึงตัวบุคคล วิธีการ สถานที่ต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนบังเกิดผลดี สื่อการสอนมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น อุปกรณ์การสอน อุปกรณ์การศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา สื่อทัศนูปกรณ์ สื่อการเรียน แต่ในปัจจุบันนิยมใช้คำว่า สื่อการสอนมากกว่า เพราะมีความหมายกว้างขวางมีชื่อหมายถึงเพียงสิ่งที่ใช้ในการประกอบการสอนแล้วเกิดความเข้าใจง่าย รวดเร็ว ชัดเจน เรียกว่า สื่อการสอนทั้งสิ้น^{๒๗}

ธีรศักดิ์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ์ กล่าวว่า ไม่ว่ายุคใดสมัยใดสื่อการเรียนการสอนย่อมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้เสมอ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ สนับสนุนให้ผู้สอนในการจัดสื่อการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ ให้การผลิตสื่อทุกประเภทพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผลิตผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาส่งเสริมให้มีการวิจัยพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้สอนจะต้องจัดหาสื่อที่หลากหลาย สื่อที่ผู้เรียนจำเป็นต้องได้โดยตรง ไม่ใช่สื่อที่ครูใช้เป็นแต่เพียงผู้เดียว เป็นสื่อที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากกว่า เป็นสื่อที่ครูคอยบอกคอยสอนให้ตลอดเวลาเป็นสื่อที่เรียนรู้ได้ดีเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล และเน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้ร่วมกัน อันจะนำไปสู่ การอยู่รวมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในสังคมประชาธิปไตย^{๒๘}

อารีย์ ขุนขิต กล่าวว่า การใช้สื่อการเรียนการสอน มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นส่วนสนับสนุนในการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลไปถึงตัวหลักสูตรว่าดีเหมาะสมเพียงใด^{๒๙}

กิตานันท์ มลิทอง สรุปว่า สื่อการสอนสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอน มีรายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้^{๓๐}

^{๒๖} รวีวัตร สิริภูบาล, “ครู นักวิจัยพัฒนาการเรียนรู้”, **มติชน**, (๒๖ มีนาคม ๒๕๔๔): ๓.

^{๒๗} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๖๒.

^{๒๘} ธีรศักดิ์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ์, “รูปแบบโรงเรียนในฝัน”, **วารสารวิชาการ**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๖ (มิถุนายน ๒๕๔๔): ๙-๑๑.

^{๒๙} อารีย์ ขุนขิต, “ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแผนการเรียนพหุวิทยกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพุทธจักรวิทยา”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗.

(๑) สื่อกับผู้เรียน

๑.๑ เป็นสิ่งที่ช่วยในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้นและสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

๑.๒ สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ทำให้เกิด ความสนุกสนานและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายการเรียน

๑.๓ การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกัน และเกิดประสบการณ์ ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้น

๑.๔ ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีในระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและกับผู้สอนด้วย

๑.๕ ช่วยสร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษา ค้นคว้าความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น

๑.๖ ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการศึกษารายบุคคล

(๒) สื่อกับผู้สอน

๒.๑ การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน เป็นการช่วยให้บรรยากาศในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนมีความสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้ การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้นด้วย

๒.๒ สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหา เพราะบางครั้งอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อใดเอง

๒.๓ เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอนตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้ น่าสนใจยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม สื่อการสอนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อผู้สอนได้นำไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกวิธี ดังนั้น ก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ ผู้สอนจึงควรจะได้ศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อการสอน ข้อดีและข้อจำกัด อันเกี่ยวเนื่องกับตัวสื่อ และการใช้สื่อแต่ละอย่าง ตลอดจนการผลิตและใช้สื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย และ วัตถุประสงค์ที่วางไว้

(๓) หลักการเลือกสื่อการสอน

การเลือกสื่อการสอนเพื่อนำมาใช้ประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยในการเลือกสื่อ ผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนให้แน่นอนเสียก่อน เพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้้นำในการเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีหลักการอื่นๆ เพื่อประกอบการพิจารณา คือ

๓.๑ สื่อนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่จะสอน

^{๓๐} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๗๖-๘๐.

เรียนรู่มากที่สุด

๓.๒ เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่ส่งผลต่อ

๓.๓ เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน

๓.๔ สื่อนั้นควรสะดวกในการใช้ วิธีใช้ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเกินไป

๓.๕ เป็นสื่อที่มีคุณภาพเทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจนเป็นจริง

๓.๖ มีราคาไม่แพงเกินไป หรือถ้าจะผลิตควรคุ้มกับเวลาและการลงทุน

(๔) หลักในการใช้สื่อ

ในการพิจารณาเลือกใช้สื่อการสอนแต่ละครั้งครูควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของสื่อการสอนแต่ละชนิด ดังนี้

๔.๑ ความเหมาะสม สื่อที่จะใช้นั้นเหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการสอนหรือไม่

๔.๒ ความถูกต้อง สื่อที่จะใช้ช่วยให้นักเรียนได้ข้อสรุปที่ถูกต้องหรือไม่

๔.๓ ความเข้าใจสื่อที่จะใช้นั้นควรช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักเรียน

๔.๔ ประสบการณ์ที่ได้รับ สื่อที่ใช้นั้นช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ นักเรียน

๔.๕ เหมาะสมกับวัย ระดับความยากง่ายของเนื้อหาที่บรรจุอยู่ในสื่อชนิดนั้นๆ เหมาะสมกับระดับความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของนักเรียนหรือไม่

๔.๖ เทียบตรงในเนื้อหา สื่อนั้นช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่ถูกต้องหรือไม่

๔.๗ ใ้ไขการใดดี สื่อที่นำมาใช้ ควรทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ใดดี

๔.๘ คุ้มค่างบราคา ผลที่ได้จะคุ้มค่างบเวลา เงิน และการจัดเตรียมสื่อหรือไม่

๔.๙ ตรงกับความต้องการ สื่อนั้นช่วยให้นักเรียนรวมกิจกรรมตามที่ครูต้องการหรือไม่

๔.๑๐ ช่วยเวลาความสนใจ สื่อนั้นช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในช่วงเวลานานพอสมควรหรือไม่

(๕) ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ สรุปว่า สื่อการเรียนการสอนมีมากมาย และได้มีการจัดแบ่งเป็นประเภทต่างๆ เช่น สื่อประเภทอุปกรณ์ หรือเครื่องมือ สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีการ แบ่งเป็น ๕ ประเภท สรุปได้ดังนี้^{๓๑}

๕.๑ สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่ใช้ระบบการพิมพ์ ทุกชนิด

๕.๒ สื่อวัสดุอุปกรณ์ เป็นสื่อสิ่งของต่างๆ

๕.๓ สื่อโสตทัศนูปกรณ์ เป็นสื่อที่นำเสนอด้วยเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ

๕.๔ สื่อกิจกรรม เป็นสื่อประเภทวิธีการที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ ผกทักษะ

^{๓๑} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๘.

๕.๕ สื่อบริบท เป็นสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้การสอน

การจะเลือกใช้สื่อประเภทใด ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน และ จุดประสงค์ของการใช้สื่อ บางกรณีก็ใช้สื่อที่มีอยู่แล้ว บางกรณีจะต้องจัดทำ หรือสร้างสื่อขึ้นใหม่ เพื่อความเหมาะสมแต่ละสภาพการเรียนการสอน ดังมีแนวทางการสร้าง และการพัฒนาสื่อการเรียน การสอน ดังนี้^{๓๒}

- (๑) กำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการโดยศึกษาจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- (๒) ศึกษาผู้เรียน พิจารณาวัย ระดับชั้น ประสบการณ์ความรู้ต่างๆ
- (๓) ศึกษาธรรมชาติของเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
- (๔) พิจารณาประโยชน์ และความคุ้มค่าของสื่อการเรียนการสอนที่จะจัดทำ
- (๕) หาประสิทธิภาพของสื่อ ปรับปรุง และพัฒนาสื่อที่จัดทำ

๔. การวัดประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของคำว่า “วัดผลและประเมินผล” ไว้ดังนี้ การวัดผล (Measurement) เป็นกระบวนการของการกำหนดจำนวนปริมาณของข้อมูลที่รวบรวมได้ การประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามจุดประสงค์ของวิชาหรือจุดประสงค์ของบทเรียนแต่ละบท^{๓๓}

สุมาลี จันทร์ชะลอ ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่า หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการเพื่อให้ได้จำนวนตัวเลขซึ่งมีความหมายแทนปริมาณหรือขนาด หรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัดการประเมิน (Assessment) เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมสังเคราะห์และตีความข้อมูล เพื่อ การตัดสินใจโดยใช้กิจกรรมต่างๆ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การสอบถาม หรือการทำโครงการ กิจกรรมดังกล่าวจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำมาใช้ประเมินกระบวนการประเมินมีความเกี่ยวข้องกับผู้เรียนมากกว่าการให้คะแนนและการให้ระดับคะแนนของการทดสอบข้อมูลที่ครูรวบรวมในห้องเรียน^{๓๔}

วัฒนาพร ระงับทุกข์ ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่า หมายถึง การทำให้ทราบว่าเกิดการเรียนรู้ตามที่พึงประสงค์หรือไม่การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ทราบว่าเกิดการเรียนรู้ตามที่พึงประสงค์หรือไม่การประเมินผลจึงเป็นการหาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนว่ามีจุดใดที่ ต้องปรับปรุงหรือผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จนสามารถเรียนเรื่องอื่นต่อไปได้มากน้อยเพียงใดผลการประเมินจึงสามารถนำมาอธิบายประสิทธิภาพของการเรียนการสอนในภาพรวมและบ่งชี้ว่าควรปรับปรุงในจุดใดบ้างการจัดการเรียนการสอนจึงจะเป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตร

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๓๓} กระทรวงศึกษาธิการ, แบบฝึกประกอบการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐), หน้า ๓๑๐.

^{๓๔} สุมาลี จันทร์ชะลอ, การวัดและประเมินผล, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

นอกจากนั้น การวัดผลการศึกษาก็จะช่วยชี้ให้ข้อบกพร่องหรือปัญหาต่างๆ ในการเรียนการสอนก่อให้เกิดการแก้ไขเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การเรียนการสอนได้ผลเต็มที่^{๓๕}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่า หมายถึง กระบวนการที่จะทราบว่า การเรียนการสอนนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ ควรจะมี การปรับปรุงในเรื่องใด การวัดแตกต่างจากการประเมินในแง่ที่ว่า การวัดเป็นกระบวนการที่จะกำหนดจำนวน ตัวเลขที่ได้จากการวัดนั้น ส่วนการประเมินเป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่าในสิ่งที่วัดได้ รวมทั้งข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ การตรวจผลงานและการทดสอบ การวัดผล การเรียนของนักเรียน นักศึกษาใน ๓ องค์ประกอบ คือ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ปฏิบัติ และเจตคติ เทคนิคการวัดแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระที่เรียน เทคนิคที่นิยม ได้แก่ การสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ และการทดสอบ ส่วนเครื่องมือที่นำมาใช้ในการวัดผล ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบจัดอันดับคุณภาพของงาน แบบทดสอบซึ่งมีทั้งแบบอัตนัย และแบบปรนัย มีประสิทธิภาพ ยากง่ายพอเหมาะ มีอำนาจจำแนกและต้องเชื่อมั่นได้ สิ่งสำคัญในการประเมินก็คือ การให้คะแนนเป็นเกรด โดยทั่วไปจะแบ่งเป็น ๕ เกรด คือ A B C D และ F ซึ่งมีเทคนิคการให้เกรดแตกต่างกันไปเพื่อความสะดวกต่อการปฏิบัติและให้ความยุติธรรมกับผู้เรียน^{๓๖}

ชุมพล ศรีทองกุล ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่า หมายถึง กลไกสำคัญในการประเมินผลความสามารถและทักษะของผู้เรียน ข้อควรคำนึงคือ การพัฒนาศักยภาพของครูด้านการวัดผลและประเมินผลโดยอาจใช้เครื่องมือที่หลากหลาย และเหมาะสมกับลักษณะของตัวบ่งชี้ที่จะวัด เช่น ถ้าวัดเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ก็อาจจะใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเครื่องมือหลักและใช้เครื่องมืออื่นๆ ประกอบ เช่น การพิจารณาผลงานของผู้เรียน การตั้งคำถามในห้องเรียน การสังเกตพฤติกรรม ถ้าวัดความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติ เป็นหลัก โดยจัดทำเป็นแบบบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียน หรือใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาในการวัด ที่สำคัญคือ ผลจากการประเมินจะต้องสะท้อนให้เห็นความสามารถและพัฒนาการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยสรุปคือ เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ^{๓๗}

เยาวดี วิบูลย์ศรี ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่า หมายถึง กระบวนการบ่งชี้ผลผลิตหรือคุณลักษณะที่วัดได้จากเครื่องมือวัดผลประเภทใดประเภทหนึ่งอย่างมีระบบ^{๓๘}

สมนึก ภัททิยธนี ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่าการวัดผล (Measurement) หมายถึง กระบวนการหาปริมาณหรือจำนวนของสิ่งต่างๆ โดยใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งมาวัดผล

^{๓๕} วัฒนาพร ระงับทุกข์, การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส, ๒๕๔๑), หน้า ๕๐.

^{๓๖} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘๕.

^{๓๗} ชุมพล ศรีทองกุล, “ครูกับการจัดกระบวนการเรียนรู้, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๔๑): ๒-๖.

^{๓๘} เยาวดี วิบูลย์ศรี, การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

จากการวัดจะออกมาเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์หรือข้อมูล การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การตัดสินใจหรือวินิจฉัยสิ่งต่างๆ ที่ได้จากการวัดผลโดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่ง^{๓๙}

สมนึก ภัททิยธนี กล่าวว่า การวัดผลการศึกษา มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ตลอดเวลา ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับโอกาสและวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ วัตถุประสงค์ของการวัดผล การศึกษามี ดังนี้^{๔๐}

๑. วัดเพื่อค้นหาและพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียนเป็นการวัดเพื่อดูว่าผู้เรียน บกพร่องหรือไม่เข้าใจในเรื่องใดแล้วผู้สอนพยายามอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีความเจริญงอกงามตามศักยภาพของผู้เรียนจุดมุ่งหมายของการวัดผลการศึกษาข้อนี้เน้นว่าเป็น จุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดหรือกล่าวได้ว่าเป็นปรัชญาของการวัดผลการศึกษา

๒. วัดผลเพื่อวินิจฉัย (Diagnosis) เป็นการวัดผลเพื่อค้นหาจุดบกพร่องของผู้เรียนที่มีปัญหาวยังไม่เกิดการเรียนรู้ตรงจุดใดเพื่อหาทางช่วยเหลือเพราะจะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ จัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่สำคัญที่ผู้สอนจะนำไปใช้ในการจัดสอนซ่อมเสริมได้ถูกต้อง

๓. วัดผลเพื่อจัดอันดับหรือจัดตำแหน่ง (Placement) เป็นการวัดผลเพื่อจัดอันดับความสามารถของผู้เรียนในกลุ่มเดียวกันว่าใครเก่งใครควรได้เกรด A, B, C หรือสอบผ่าน-ไม่ผ่าน

๔. วัดผลเพื่อเปรียบเทียบหรือเพื่อทราบพัฒนาการของผู้เรียน (Assessment) เป็นการวัดผลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถของผู้เรียนเองมิได้เปรียบเทียบกับนักเรียนคนอื่น ว่าพัฒนาขึ้นจากเดิม มากน้อยเพียงใดเช่น การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) แบบหลังเรียน (Post-test) หรือการวัดผลในแต่ละภาคเรียนแล้วนำมาผลมาเปรียบเทียบกัน

๕. วัดผลเพื่อพยากรณ์ (Prediction) เป็นการวัดผลเพื่อนำผลที่ได้ไปคาดคะเนหรือทำนายเหตุการณ์ในอนาคต เช่น การแนะนำว่าผู้เรียนคนใดควรเรียนสาขาใดอาชีพใด เป็นแบบทดสอบความถนัด (Aptitude Test) แบบทดสอบวัดเชาวปัญญา (Intelligence Test) มีลักษณะของการวัดผลเพื่อพยากรณ์

๖. วัดผลเพื่อประเมิน (Evaluation) เป็นการวัดเพื่อนำผลที่ได้มาตัดสินหรือสรุปคุณภาพของการจัดการศึกษาว่ามีประสิทธิภาพสูงหรือต่ำ หลักสูตรเหมาะสมหรือไม่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลเหมาะสมหรือไม่

สมศักดิ์ สนธิเวชญ์ กล่าวถึง การวัดประเมินผลว่า หมายถึง การประเมินผลการเรียนของผู้เรียนต้องประเมินตามผลการเรียนรู้และจะต้องมีขั้นตอนที่ชัดเจน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของตนและต้องให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาความก้าวหน้าของผู้เรียน^{๔๑}

กึ่งแก้ว เอี่ยมแฉลม ได้ให้ความหมายของการวัดประเมินผลว่า หมายถึง กระบวนการสำคัญของการจัดการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาและทำให้

^{๓๙} สมนึก ภัททิยธนี, การวัดผลการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^{๔๐} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๔๑} สมศักดิ์ สนธิเวชญ์, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๕๙.

สามารถติดตามผลการปฏิบัติว่าได้ผลตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ดังนั้น หลักสูตรการสอน การวัดผลจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนการสอนและมีความเกี่ยวข้องกันโดยตลอด^{๔๒}

๒.๓.๔ บทบาทครูในการจัดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ กล่าวจำแนกบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนควรประกอบด้วย^{๔๓}

๑. การเตรียมตัวเอง ครูต้องเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้เป็นแหล่งความรู้สามารถให้คำแนะนำปรึกษา ให้ข้อมูลความรู้ที่ชัดเจนแก่ผู้เรียน ครูจึงจำเป็นต้องเตรียมตนเองด้วยการอ่าน การค้นคว้า การทดลองปฏิบัติในหัวข้อเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบ รวมทั้งข้อมูลและประสบการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

๒. การเตรียมแหล่งข้อมูล เมื่อบทบาทครูเปลี่ยนไปจากผู้บอกเล่ามวลความรู้ ครูจึงต้องเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองในสถานที่ต่างๆ ได้ทั้งในและนอกเวลาเรียน

๓. การเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ ครูต้องวิเคราะห์จุดประสงค์ของการเรียนรู้เพื่อให้ได้สาระสำคัญ และเนื้อหาข้อความรู้ อันจะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ตามที่กำหนด ตามความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน

๔. การเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครูจะต้องพิจารณาและกำหนดว่า จะใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ใด เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุผล พร้อมทั้งเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมให้พร้อมเพื่อให้การเรียนรู้ในครั้งนั้นๆ บรรลุผล และ

๕. การเตรียมการวัดและประเมินผล โดยการวัดให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และวัดให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการ และผลงานที่เกิดขึ้นทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะ โดยการเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

บรรเทา กิตติศักดิ์ กล่าวถึง บทบาทของครูผู้สอนในเตรียมการสอน คือ การกำหนดเนื้อหาและวิธีสอน ได้แก่^{๔๔} กำหนดจุดประสงค์ วิธีสอน กิจกรรม สื่อ อุปกรณ์การสอน วิธีการวัดและประเมินผล วิธีการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมด้วยตนเองจากสื่ออุปกรณ์ที่กำหนด รวมทั้งการวัดประเมินผลตนเอง โดยการ

๑. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ จูงใจ เสริมแรงให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้

๒. จัดสถานการณ์ ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น คิดวิพากษ์ วิจารณ ฝึกคิด แก้ ปัญหาด้วย กระบวนการต่างๆ และการคิดสร้างสรรค์

^{๔๒} กิ่งแก้ว เอี่ยมแฉลม, “สภาพการจัดการเรียนการสอนของคณะบริหารธุรกิจสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตบพิตรพิมุขตามทัศนะของนักเรียนนักศึกษา”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒), หน้า ๓๓.

^{๔๓} วัฒนาพร ระงับทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒-๑๔.

^{๔๔} บรรเทา กิตติศักดิ์, เอกสารประกอบการเรียนเรื่องพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐.

เรียน ๓. เอาใจใส่และช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคลด้วยความหวังดีและมีเมตตา ต่อผู้

เรียน ๔. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิดประเมินปรับปรุงตนเอง
 ๕. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น/ประสบการณ์ความรู้ภายใน
 กลุ่ม

๖. ใช้สื่อประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้าความรู้
 ๗. จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์ชีวิตจริง แหล่งเรียนรู้
 อาจเป็นห้องสมุด สื่อนวัตกรรม แหล่งธรรมชาติ และแหล่งข้อมูลในชุมชน
 ๘. ฝึกระเบียบวินัยในตนเองและการขึ้นนำตนเอง ผู้สอนต้องสร้างเงื่อนไขและ
 สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
 ๙. สังเกตและประเมินตนเอง สังเกตส่วนดี ส่วนด้อยที่จะต้องปรับปรุงผู้เรียนอย่าง
 ต่อเนื่อง สังเกตการณ์ทำงานของผู้เรียนและการแสดงออก

๒.๓.๕ แนวทางการจัดการเรียนรู้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร
 แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ นั้น จะต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเป็น
 เครื่องมือพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งครูผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจแนวคิด การจัดการ
 เรียนรู้และผลที่เกิดกับผู้เรียน แล้วนำมาจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาของผู้เรียนตามหลักสูตร
 กระบวนการดังกล่าว ได้แก่^{๔๕}

- ๑) กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- ๒) กระบวนการสร้างความรู้
- ๓) กระบวนการคิด
- ๔) กระบวนการทางสังคม
- ๕) กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหา
- ๖) กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง
- ๗) กระบวนการปฏิบัติ
- ๘) กระบวนการจัดการ
- ๙) กระบวนการวิจัย
- ๑๐) กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง
- ๑๑) กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

๒.๓.๖ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การเรียนการสอนย่อมมีการกำหนดเป้าหมาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตาม จุด
 ประสงค์ที่กำหนดไว้การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการจัด

^{๔๕} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง
 การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
 การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

กิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนเป็นสำคัญ ฉะนั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนการสอน จึงจะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนได้อย่างแท้จริง มีแนวคิดของนักการศึกษาได้แสดงทัศนะไว้ ดังต่อไปนี้

๑. ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมาย ของกิจกรรมการเรียนไว้ว่า หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ในโรงเรียน ทั้งโดยครู และนักเรียน เช่น การสอนให้นักเรียนค้นคว้า อภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การปฏิบัติงาน การจัดนิทรรศการ และการศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ^{๔๖}

วิไลพร คุโณทัย กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน คือ สภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์ และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพน่าสนใจและผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้^{๔๗} อย่างเช่น กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่แสดงถึงควมมีประชาธิปไตย เป็นต้น

๒. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

รุ่งทิwa จักรกร ได้กล่าวถึง การสร้างชุดกิจกรรมประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้^{๔๘}

๑. กำหนดเรื่องเพื่อทำการสอน อาจจะกำหนดเรื่อง ตามหลักสูตร หรือกำหนดเรื่องขึ้นใหม่ ตามความเหมาะสมก็ได้ จะแบ่งเนื้อหาอย่างไรขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาและใช้ชุดกิจกรรมซึ่งในการจัดแบ่งเนื้อเรื่อง เพื่อทำชุดกิจกรรมในแต่ละระดับย่อมไม่เหมือนกัน

๒. จัดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ แลแแต่ความต้องการและความเหมาะสม

๓. จัดหน่วยการสอน จะแบ่งเป็นกี่หน่วย หน่วยหนึ่งๆ ควรใช้เวลาเท่าไรใช้เวลาเรียนเป็นกี่คาบ หรือสัปดาห์ หรือตามความเหมาะสมกับวัย และระดับของผู้เรียน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงจิตวิทยาพัฒนา ผู้เรียน

๔. กำหนดหัวเรื่อง จัดแบ่งหน่วยการสอนให้เป็นหัวข้อย่อยๆ เพื่อสะดวกแก่ การเรียนแต่ละหน่วย จะประกอบด้วยประสบการณ์ในการเรียนรู้อะไรบ้าง กำหนดหัวข้อแต่ละหน่วยนั้น

๕. ความคิดรวบยอดหรือหลักการต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า ผู้เรียนมีความคิด รวบยอดหรือหลักการอะไร

๖. กำหนดจุดประสงค์ในการสอน ซึ่งหมายถึง จุดประสงค์ในการสอนทั่วไปและ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชัดเจน

^{๔๖} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๒), หน้า ๒.

^{๔๗} ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, **การผลิตชุดการเรียนการสอน เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา**, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๒๑), หน้า ๖๕.

^{๔๘} รุ่งทิwa จักรกร, **วิธีสอนทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๘), หน้า ๘๙-๙๒.

๗. การวิเคราะห์งาน โดยนำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แต่ละข้อมาวิเคราะห์ กิจกรรมว่าควรทำอะไรก่อนหลังแล้วจึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

๘. ลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ หลังจากพิจารณาจุดประสงค์ของแต่ละหัวข้อว่าจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไร จึงจะบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้ และต้องพิจารณาถึงกิจกรรมที่จะเสริมสร้างความสนใจ และความสามารถให้กับนักเรียนอีกด้วย

๙. กำหนดแบบประเมินผล ครูต้องหาวิธีในการประเมินผล จะใช้วิธีใดจึงจะประเมินผลได้อย่างแน่นอนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

๑๐. เลือกและผลิตสื่อการสอนโดยพิจารณาจากข้อ ๗ เมื่อทราบว่าจะใช้สื่อการสอนอะไร แล้วก็จัดหาหรือผลิตเพื่อให้ได้ตามที่ต้องการ จัดเป็นหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการใช้

๑๑. หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม เมื่อสร้างชุดกิจกรรมเสร็จแล้ว ทำการหาประสิทธิภาพโดยการทดลองใช้ เพื่อแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

๑๒. ในกรณีที่ใช้ชุดกิจกรรมแบบกลุ่ม ต้องหากิจกรรมสำรอง ซึ่งเตรียมไว้เพื่อเสริมความรู้สำหรับเด็กที่เรียนเร็ว หรือกลุ่มที่ทำกิจกรรมเสร็จก่อน จะได้มีกิจกรรมทำ

๑๓. สร้างแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน พร้อมทั้งเฉลย

๑๔. ขนาดรูปแบบของชุดกิจกรรม ควรมีขนาดมาตรฐาน เพื่อความสะดวกในการใช้ และความเปราะบางในการเก็บรักษา โดยพิจารณาในด้านประโยชน์ ประหยัด สะดวกและ ความคงทนถาวร พร้อมทั้งความสวยงาม ด้านหน้าและด้านหลังของชุดกิจกรรม ควรเขียนข้อความให้เรียบร้อยเพื่อความสะดวกในการนำไปใช้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้กล่าวถึงหลักการสร้างชุดกิจกรรมไว้ ๑๐ ข้อ ดังนี้^{๔๔}

๑. การกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์
๒. กำหนดหน่วยการสอน โดยแบ่งเนื้อหาหน่วยวิชาออกเป็นหน่วยการสอน
๓. กำหนดหัวเรื่องหรือหน่วยการสอนย่อยให้สัมพันธ์กับเวลาครั้งละ ๑-๒ ชั่วโมง
๔. กำหนดมโนทัศน์และหลักการให้สอดคล้องกับหัวเรื่องให้สรุปรวบรวมแนวคิด และหลักเกณฑ์สำคัญ เพื่อเป็นแนวทางกำหนดเนื้อหาการสอนให้สอดคล้อง
๕. กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง โดยเขียนให้อยู่ในรูปของ วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

๖. กำหนดแบบประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งแนวทางในการเลือกและผลิตสื่อการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ผู้เรียนปฏิบัติ เช่น การอ่านบัตรคำสั่ง การตอบคำถาม การเล่นเกม เป็นต้น

๗. กำหนดแบบประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้แบบสอบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังจากการผ่านกิจกรรมแล้ว ผู้เรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรม การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

^{๔๔} ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, การผลิตชุดการเรียนการสอน เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๑), หน้า ๖๕

๘. เลือกการผลิตสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการที่ครูใช้ถือเป็นสื่อการสอน ทั้งสิ้นเมื่อผลิตสื่อการสอนแล้วก็จัดไว้เป็นหมวดหมู่

๙. การทดลองใช้ชุดการสอน เพื่อหาประสิทธิภาพ

๑๐. การใช้ชุดการสอน ชุดการสอนที่ได้ปรับปรุงและมีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วสามารถนำไปสอนผู้เรียน

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ ไดเสนอขั้นตอนในการสร้างชุดการสอน ดังนี้^{๕๐}

๑. กำหนดเรื่องเพื่อทำชุดการสอน อาจจะแบ่งย่อยหัวข้อเป็นหัวข้อย่อย ขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาและลักษณะของการใช้ชุดกิจกรรม

๒. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ อาจมีการกำหนด เป็นกลุ่มสาระ การเรียนรู้หรือบูรณาการให้เหมาะสมตามวัย

๓. จัดหน่วยการเรียนรู้การสอนให้เหมาะสม ว่าจะมีการแบ่งเป็นกี่หน่วย หัวข้อย่อย อะไรบ้าง ใช้นานเท่าไร ให้พิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น

๔. กำหนดหัวข้อเรื่อง เพื่อสะดวกแก่นักเรียนว่าแต่ละหน่วยประกอบด้วยหัวข้อใดบ้าง

๕. กำหนดความคิดรวบยอดหรือหลักการ ต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนว่านักเรียนเกิดความคิดรวบยอดหรือหลักการใดบ้าง

๖. กำหนดจุดประสงค์การสอน หมายถึง จุดประสงค์ที่แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ หรือจุดประสงค์ทั่วไป รวมทั้งเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๗. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อเป็นแนวทางการผลิตสื่อการเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบทดสอบ

๘. กำหนดแบบประเมินผล ต้องออกแบบประเมินให้ตรงกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อทราบความเข้าใจของนักเรียนว่า มีความก้าวหน้าทางการเรียนเป็นอย่างไร

๙. เลือกและผลิตสื่อการสอน ควรผลิตสื่อการสอนในแต่ละหัวข้อเรื่องให้เรียบเรียงจัดสื่อการสอนเหล่านั้น ออกเป็นหมวดหมู่ในกล่อง หรือแฟ้มที่เตรียมไว้ก่อนนำไปหาประสิทธิภาพ เพื่อหาความตรง ความเที่ยงก่อนนำไปใช้

๑๐. สร้างข้อทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ควรสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหาและ กิจกรรมที่กำหนดให้เกิดการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสำคัญ

๑๑. การหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เมื่อสร้างชุดการสอนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ต้องนำชุดการสอนไปทดสอบโดยวิธีการต่างๆ ก่อนนำไปใช้จริง

๓. ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

นักวิชาการทางการศึกษาได้กล่าวแสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน ดังมีรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

สมคิด สร้อยน้ำ กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนหลายประการด้วยกัน คือ^{๕๑}

^{๕๐} สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, *วิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๕๓-๕๕.

๑. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียน และยังช่วยเร้า ความสนใจของผู้เรียน
๒. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบและความเป็นประชาธิปไตย
๓. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ และช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
๔. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนขยายความรู้ และประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้นรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่างๆ
๕. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยและปลูกฝังความรับผิดชอบ
๖. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะและช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
๗. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงาม พัฒนาการของผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จัดการทำงานเป็นกลุ่ม
๘. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวรู้สึกสนุกสนานทำให้ไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน

อาภรณ์ ใจเที่ยง กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญหลายประการ ดังนี้^{๕๑}

๑. กิจกรรมเร้าความสนใจของเด็ก
๒. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
๓. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
๔. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
๕. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๖. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหว
๗. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน
๘. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
๙. กิจกรรมช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
๑๐. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและ พัฒนาการของเด็ก
๑๑. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
๑๒. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
๑๓. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานเป็นหมู่
๑๔. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียน
๑๕. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้ง ความงามในเรื่องต่างๆ

วาณี ภูเสตร์ กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้^{๕๒}

^{๕๑} สมคิด สร้อยน้ำ, **หลักการสอน**, (อุดรธานี: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๔๒), หน้า ๕๘.

^{๕๒} อาภรณ์ ใจเที่ยง, **หลักการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๓๗), หน้า ๗๒-๗๓.

๑. ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน ทำให้บทเรียนมีความหมายต่อการเรียนรู้
๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความถนัด และความสนใจ
๓. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนแต่ละคน
๔. ส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการด้านต่างๆ ของผู้เรียน
๕. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกันทำงาน ซึ่งเป็นการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความรับผิดชอบ และความสามัคคีให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน

๒.๓.๗ ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

Gardner กล่าวถึง “ทฤษฎีการสอนแบบพหุปัญญา” (Multiple Intelligence) โดยได้ให้ความหมายของเขาวนปัญญาใหม่ว่า “ความสามารถในการแก้ปัญหาใน สภาพแวดล้อมต่างๆ หรือการสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง รวมทั้งความสามารถในการตั้งปัญหา เพื่อจะหาคำตอบ และเพิ่มพูนความรู้” การดเนอร์นั้น มีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับสติปัญญาที่สำคัญ ๒ ประการ คือ^{๕๔}

๑. เขาวนปัญญาของบุคคลมิได้มีเพียงความสามารถทางภาษา และทางคณิตศาสตร์เท่านั้น แต่มีอยู่อย่างหลากหลายถึง ๘ ประเภทด้วยกัน แต่การดเนอร์เอง ก็กล่าวว่า อาจจะมีมากกว่า ๘ ประเภท โดยคนแต่ละคนจะมีความสามารถเฉพาะด้านแตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถที่แตกต่างกันออกไปนี้ เมื่อผสมผสานออกมา แล้วจะก่อให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัวบุคคล

๒. เขาวนปัญญาไม่ใช่สิ่งที่มั่นคงถาวรตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย หากแต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อม และการส่งเสริมที่เหมาะสม การดเนอร์ ยังได้อธิบายถึง เขาวนปัญญาไว้ว่า ประกอบด้วยความสามารถ ๓ ประการ ได้แก่

๑ ความสามารถในการแก้ปัญหาในสภาพการณ์ต่างๆ ที่เป็นไปตามธรรมชาติ และตามบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละบุคคล

๒ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีประสิทธิภาพ และสัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรม

๓ ความสามารถในการแสวงหาหรือตั้งปัญหาเพื่อหาคำตอบ และเพิ่มพูน ความรู้

พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว ได้อธิบายเขาวนปัญญาซึ่ง การดเนอร์ได้เสนอไว้ ๘ ด้าน อย่างละเอียด ดังนี้^{๕๕}

๑. สติปัญญาดานภาษา (Linguistic Intelligence)

^{๕๓} วาณี ภูเสตร์, การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน, (จันทบุรี: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๒), หน้า ๙๓.

^{๕๔} การดเนอร์ (Gardner) อ้างใน, ทิศนา ขัมมณี, ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๕), หน้า ๘๖.

^{๕๕} พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว, “พหุปัญญา (Multiple Intelligence)”, ศึกษาศาสตร์สาร, (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๙-๑๑๙.

๒. สติปัญญาในการใช้เหตุผลเชิงตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logical Mathematical Intelligence)

๓. สติปัญญาด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ (Bodily Kinesthetic Intelligence)

๔. สติปัญญาด้านการมองเห็นและมิติสัมพันธ์ (Visual/Spatial Intelligence)

๕. สติปัญญาด้านดนตรี (Musical Intelligence)

๖. สติปัญญาด้านการเข้ากับผู้อื่น (Interpersonal Intelligence)

๗. สติปัญญาด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)

๘. สติปัญญาด้านการเป็นนักธรรมชาติวิทยา (Nationalism Intelligence)

ทศนา ขัมมณี กล่าวว่า การมองและเข้าใจชาวปัญญาในความหมายที่ต่างกันย่อมก่อให้เกิดการกระทำที่แตกต่างกัน ทฤษฎีพหุปัญญา ได้ขยายขอบเขตของความหมายของคำว่าปัญญาออกไปอย่างกว้างขวางมากขึ้นจากเดิม ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนขยายขอบเขตไปอย่างกว้างขวางเช่นกัน แนวทางการนำทฤษฎีพหุปัญญามาใช้ในการเรียนการสอนมีหลากหลายดังนี้^{๕๖}

๑. เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีเชาวน์ปัญญาแต่ละด้านไม่เหมือนกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่สามารถส่งเสริมเชาวน์ปัญญาหลายๆ ด้านมิใช่มุ่งพัฒนาแต่เพียงเชาวน์ปัญญาด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น ดังเช่นในอดีตเรามักจะมีการเน้นการพัฒนาด้านภาษาและด้านคณิตศาสตร์ หรือด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะอันเป็นการพัฒนาสมองซีกซ้ายเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสพัฒนาเชาวน์ปัญญาด้านอื่นๆ เทาที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่มีเชาวน์ปัญญาด้านอื่นสูง จะขาดโอกาสที่จะเรียนรู้และพัฒนาในด้านที่ตนมีความสามารถหรือถนัดเป็นพิเศษ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของสติปัญญาหลายๆ ด้านจะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาส ที่จะพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพ หรือความสามารถเฉพาะตนของผู้เรียนไปในตัว

๒. เนื่องจากผู้เรียนมีระดับพัฒนาการในเชาวน์ปัญญาแต่ละด้านไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการในแต่ละด้านของผู้เรียน ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีเชาวน์ปัญญาด้านดนตรีสูง จะพัฒนาปัญญาด้านดนตรีของตนไปอย่างรวดเร็วต่างจากเด็กคนอื่นๆ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็ก ที่มีขั้นพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งสูง ควรต้องแตกต่างไป จากเด็กที่มีขั้นพัฒนาการในด้านนั้นต่ำกว่า

๓. เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีเชาวน์ปัญญาแต่ละด้านไม่เหมือนกัน การผสมผสานของความสามารถด้านต่างๆ ที่มีอยู่ไม่เท่ากันนี้ ทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ (Uniqueness) หรือลักษณะเฉพาะของแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกัน หรืออีกนัยหนึ่ง เอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลทำให้ แต่ละคนแตกต่างกัน และความแตกต่างที่หลากหลาย (Diversity) นี้สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ดังนั้น กระบวนการคิดที่ว่าคนนี้โง่ หรือเก่งกว่าคนนั้นคนนี้จึงควรจะไป การสอนควรเน้นการส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของผู้เรียน ครูควรสอน โดยเน้นให้ผู้เรียนค้นหาเอกลักษณ์ของตนภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเอง และเคารพในเอกลักษณ์ของผู้อื่นรวมทั้งเห็นคุณค่า และเรียนรู้

^{๕๖} ทศนา ขัมมณี, ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๘๙-๙๐.

ที่จะใช้ความแตกต่างของแต่ละบุคคลให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมเช่นนี้ ผู้เรียนก็จะเรียนรู้ด้วยความสุข มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองเห็นคุณค่าในตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็มีความเคารพในผู้อื่น และอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลกัน

๔. ระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไป จากแนวคิดเดิมที่ใช้การทดสอบ เพื่อวัดความสามารถทางเชาวนปัญญาเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้นและที่สำคัญ คือ ไม่สัมพันธ์กับบริบทที่แท้จริงที่ใช้ความสามารถนั้นๆ ตามปกติ วิธีการประเมินผลการเรียนการสอนที่ดี ควรมีการประเมินหลายๆ ด้าน และในแต่ละด้านควรเป็นการประเมินในสภาพการณ์ของปัญหาที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วย อุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาวนปัญญาด้านนั้นๆ การประเมินจะต้องครอบคลุมความสามารถในการแก้ปัญหา หรือการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้อุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาวนปัญญาด้านนั้นอีกวิธีหนึ่ง คือการให้เรียนอยู่ในสภาพการณ์ ที่ซับซ้อนซึ่งต้องใช้สติปัญญาหลายด้าน หรือการให้อุปกรณ์ซึ่งสัมพันธ์กับเชาวนปัญญาหลายๆ ด้านและสังเกตดูว่าผู้เรียนเลือกใช้เชาวนปัญญาด้านใด หรือศึกษาและใช้อุปกรณ์ซึ่งสัมพันธ์กับเชาวนปัญญาด้านใดมากเพียงไร

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ กล่าวถึง แนวคิดทฤษฎีการสอนแบบ ๔ MAT จะได้ประเด็นหลักของแนวคิดซึ่งสรุปได้เป็น ๓ ประเด็น ดังนี้^{๕๗}

๑. แบบฉบับหรือลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่างกันตามความแตกต่างระหว่างบุคคลมี ๔ แบบ ได้แก่

๑) ผู้เรียนแบบที่ ๑ (WHY) เป็นคนช่างคิดช่างสงสัย อยากรู้ อยากเห็น ชอบเรียนรู้ด้วยการสังเกต และสัมผัส ชอบเรียนรู้จากการฟัง การเฝ้าดู การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นชอบงานทำร่วมกับผู้อื่น จึงมักชอบตั้งคำถามว่าทำไม

๒) ผู้เรียนแบบที่ ๒ (WHAT) เป็นผู้สนใจข้อเท็จจริง ชอบเรียนรู้จากการรับข้อมูลและสิ่งต่าง ๆ จากครูหรือจากคนอื่น ๆ เป็นคนช่างวิเคราะห์ ชอบเรียนรู้ด้วยวิธีการคิดไตร่ตรอง

๓) ผู้เรียนแบบที่ ๓ (HOW) เป็นผู้สนใจในวิธีการต่างๆ อยากรู้ว่าสิ่งต่างๆ นั้นทำงานอย่างไร ชอบที่จะได้ลงมือปฏิบัติจริงเป็นการเรียนรู้จากสามัญสำนึก ที่สัมผัสได้ เช่น จับต้อง ปลูกชำ ทดลอง ทำของจริง ฝึกปฏิบัติ

๔) ผู้เรียนแบบที่ ๔ (IF) ชอบคนหาว่าเป็นไปได้หรือไม่ ถ้าไม่เป็นอย่างนี้จะเป็นอย่างอื่นได้หรือไม่ จึงสนใจในการค้นหาสิ่งใหม่ด้วยตนเองด้วยการทดลองพิสูจน์เรียนรู้ จาก ความรู้สึกของตนเอง เรียนรู้ด้วยการลองผิดลองถูก ชอบที่จะลองทำดู และค้นพบสิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเอง

๒. ลีลาการสอนหรือวิธีการสอนของครูจึงต้องมี ๔ แบบเพื่อตอบสนอง ความแตกต่างระหว่างบุคคลเช่นกัน

๒.๑ บทบาทที่ ๑ ครู คือ ผู้กระตุ้นสร้างแรงจูงใจ ครูจะต้องเป็นผู้ช่วย กระตุ้นการเรียนรู้ และสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนโดยการให้เขาได้สังเกต คิดไตร่ตรองสัมผัส ครูนำประสบการณ์จริงไปสู่การคิดกระตุ้นให้เขาได้ฟังได้เห็น และอยากคิดอยากตั้งคำถามซึ่งคำถามที่เกิดขึ้นมี

^{๕๗} ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพนักเรียน: วารสารศูนย์ศึกษาการพัฒนาครูปีที่ ๒ ฉบับที่ ๗, (ออนไลน์), แหล่งที่มา: <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/202009> [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๑๖ ก.พ. ๒๕๖๐], หน้า ๒๗.

หลากหลายมากมาย แต่สิ่งที่ควรเกิดขึ้นกับผู้เรียนมากที่สุด คือ คำว่า ทำไมวิธีการสอน อาจใช้ สถานการณ์จำลองการอภิปราย การให้สังเกตสิ่งต่างๆ การตั้งคำถามบทบาทนี้จะทำให้ผู้เรียน แบบที่ ๑ (WHY) มีความสุขความสบายใจในการเรียนมากที่สุดเจตนารมณ์ของ ๔ MAT ในชั้น WHY จะเป็นการกระตุ้นด้วยวิธีการให้นักเรียนได้สังเกตได้ฟังแล้ว ทั้งปริศนาให้นักเรียนขบคิดจนเกิดการตั้งคำถามถามให้ได้ว่า ทำไมกับครูหรือกับตนเองหรือกับใครๆ เพื่อเขาจะได้มี ความกระตือรือร้น และมีแรงจูงใจในการแสวงหาคำตอบหรือความรู้ในชั้น What หรือ ชั้น How ใดต่อไป

๒.๒ บทบาทที่ ๒ ครู คือ ผู้สอนผู้บอกความรู้ บทบาทของครูเป็นผู้บอกความรู้ ป้อน ความจริงให้กับนักเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ครูจะต้องให้ความรู้เนื้อหาที่ลึกซึ้งให้แก่นักเรียน ครูเป็นผู้สอนผู้แจ้งให้ทราบบทบาทที่ ๒นี้จะทำให้ผู้เรียนแบบที่ ๒ (WHAT) มีความสุขความสบายใจในการเรียนมากที่สุด

๒.๓ บทบาทที่ ๓ ครู คือ โค้ชหรือผู้ฝึกสอนครูจะปล่อยให้ให้นักเรียนลงมือทำจากของจริง และฝึกปฏิบัติจากของจริงด้วยตนเองครูเพียงแต่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก และจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ให้นักเรียน เป็นเพียงผู้ชี้แนะแนะนำ เพื่อให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานให้สำเร็จครูจึงเปรียบเสมือนโค้ชหรือผู้ฝึกสอน ครูจำเป็นจะต้องออกแบบกิจกรรมให้ได้ เพื่อให้นักเรียนกระหายอยากลงมือปฏิบัติบทบาทนี้ผู้เรียนแบบที่ ๓ (HOW) จะมีความสุขความสบายใจมากที่สุด

๒.๔ บทบาทที่ ๔ ครู คือ ผู้ประเมินผลผู้ร่วมเรียนรู้ผู้แก้ไขครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนได้ค้นหา คิดค้น และทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตัวของเขาเองโดยการกระตุ้นและกำหนดสถานการณ์ต่างๆ ให้เขาได้คิดค้น หรือค้นพบสิ่งใหม่ๆ เช่นถ้าไม่เป็นอย่างนี้แล้วจะเป็นอย่างไร ได้อีกมันจะเป็นแบบอื่นได้หรือไม่ ถ้าไม่เป็นอย่างนี้ มันจะเกิดอะไรขึ้นหรือถ้าเป็นอย่างนี้แล้วจะเกิดอะไรขึ้นหรือถ้ามันเป็นอย่างนั้นแล้วจะทำอย่างไร ตัวอย่างเช่นครูสอนการเพาะถั่วงอกด้วยกระดาดหิซซู เมื่อถึงชั้น IF อาจตั้งคำถามว่าจากเม็ดถั่วเขียวมันจะงอกออกมาภายในกี่วันจะมีใบกึ๋นใบหรือถ้าไม่หิซซูกระดาดหิซซูจะงอกได้อีกหรือไม่ หรือถ้ามันไม่งอกเพราะอะไรจะเกิดอะไรขึ้นถ้าเพาะในห่อกับเพาะกลางแจ้งถ้าเพาะในห่อไม่มีแสงเป็นอย่างไร ถ้าเพาะกลางแจ้งถั่วงอกจะเป็นอย่างไรครูจะกระตุ้นให้นักเรียนลองผิดลองถูกและเรียนรู้เองสอนกันเองค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ครูเพียงแต่เป็นผู้ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับนักเรียน และทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินความรู้และผลงานนักเรียนว่า เป็น อย่างไร และคอยแก้ไขแนะนำผลงานของนักเรียนเท่านั้นในชั้น IF นี้ นักเรียนจะสามารถประมวลความรู้ที่ได้รับให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ หรือนำเอาความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

Gagne กล่าวถึง ทฤษฎีการเรียนรู้หรือหลักการสอน ๙ ประการ ประกอบด้วย^{๕๘}

๑. เร่งเร้าความสนใจ (Gain Attention)

กระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกับบทเรียนและเนื้อหาที่จะเรียนการเร้าความสนใจผู้เรียนนี้อาจทำได้โดย การจัดสภาพแวดล้อมให้ดึงดูดความสนใจ เช่น การใช้ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว และ/หรือการใช้เสียงประกอบบทเรียนในส่วนบทนำ

๒. บอกวัตถุประสงค์ (Specify Objective)

^{๕๘} Sirikanya,sirikanya๙๒๖.wordpress.com, (ออนไลน์), แหล่งที่มา: <https://sirikanya๙๒๖.wordpress.com/>, [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๑๓ ก.พ. ๒๕๖๐].

การบอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเรียนการสอนบนเว็บที่ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเองได้ โดยการเลือกศึกษาเนื้อหาที่ต้องการศึกษาได้เอง ดังนั้น การที่ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนล่วงหน้าทำให้ผู้เรียนสามารถมุ่งความสนใจไปที่เนื้อหาบทเรียนที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังสามารถเลือกศึกษาเนื้อหาเฉพาะที่ตนยังขาดความเข้าใจที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตรงตามจุดประสงค์ของบทเรียนที่ได้กำหนดไว้

๓. ทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior Knowledge)

การทบทวนความรู้เดิมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น รูปแบบการทบทวนความรู้เดิมในบทเรียนบนเว็บทำได้หลายวิธี เช่น กิจกรรมการถาม-ตอบคำถาม หรือการแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนอภิปรายหรือสรุปเนื้อหาที่ได้เคยเรียนมาแล้ว เป็นต้น

๔. นำเสนอเนื้อหาใหม่ (Present New Information)

การนำเสนอบทเรียนบนเว็บสามารถทำได้หลายรูปแบบด้วยกัน คือ การนำเสนอด้วยข้อความ รูปภาพ เสียง หรือแม้กระทั่ง วิดีทัศน์ อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญก็คือ ผู้เรียน ผู้สอนควรพิจารณาลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้การนำเสนอบทเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด

๕. ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning)

การชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ หมายถึง การชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนใหม่ ผสมผสานกับความรู้เก่า ที่เคยได้เรียนไปแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

๖. กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Response)

การศึกษาต่างทราบดีว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนโดยตรง ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนบนเว็บจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งอาจทำได้โดยการจัดกิจกรรมการสนทนาออนไลน์รูปแบบ Synchronous หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านเว็บบอร์ดในรูปแบบ Asynchronous เป็นต้น

๗. ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback)

ลักษณะเด่นประการหนึ่งของการเรียนการสอนบนเว็บก็คือการที่ผู้สอนสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้เรียนได้โดยตรงอย่างใกล้ชิด เนื่องจากบทบาทของผู้สอนนั้นเปลี่ยนจากการเป็น ผู้ถ่ายทอดความรู้แต่เพียงผู้เดียวมาเป็นผู้ให้คำแนะนำ และช่วยกำกับการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล และด้วยความสามารถของอินเทอร์เน็ตที่ทำให้ผู้เรียน และผู้สอนสามารถติดต่อกันได้ตลอดเวลา ทำให้ผู้สอนสามารถติดตามก้าวหน้าและสามารถให้ผลย้อนกลับแก่ผู้เรียนแต่ละคนได้ด้วยความสะดวก

๘. ทดสอบความรู้ใหม่ (Assess Performance)

การทดสอบความรู้ความสามารถผู้เรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง เพราะทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจที่ผู้เรียนมีต่อเนื้อหาในบทเรียนนั้นๆ การทดสอบความรู้ในบทเรียนบนเว็บสามารถทำได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นข้อสอบแบบปรนัยหรือ อัตนัย การจัดทำกิจกรรมการอภิปรายกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย เป็นต้น ซึ่งการทดสอบนี้ผู้เรียนสามารถทำการทดสอบบนเว็บผ่านระบบเครือข่ายได้

๙. สรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer)

การสรุปและนำไปใช้ จัดว่าเป็นส่วนสำคัญในขั้นตอนสุดท้ายที่บทเรียนจะต้องสรุปมโนคติของเนื้อหา เฉพาะประเด็นสำคัญๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทบทวนความรู้ของตนเองหลังจากศึกษา เนื้อหาผ่านมาแล้ว ในขณะเดียวกันบทเรียนต้องชี้แนะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องหรือให้ข้อมูลอ้างอิง เพิ่มเติม เพื่อแนะแนวทางให้ผู้เรียนได้ศึกษาต่อในบทเรียนถัดไปหรือนำไปประยุกต์ใช้ กับงานต่อไป

๒.๔ ทฤษฎีการเรียนรู้การสอน

๒.๔.๑ แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้นักศึกษาเกิดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีจุดหมาย โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบกำหนดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ต้องมีการวางแผนการจัดการอย่างมีระบบ ถือว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เพราะมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพอสรุปแนวความคิดได้ดังนี้

๒.๔.๒ ความหมายของการจัดการเรียนการสอน

การเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องเนื่องกันระหว่างการสอนของผู้สอนและการเรียนของนักศึกษา เป็นการกระทำหรือ ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้สอนและฝ่ายนักศึกษา โดยมีเป้าหมายหลักที่จะทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้^{๕๙}

การสอน หมายถึง กิจกรรมในการให้ความรู้ หรือให้คำแนะนำ เพราะว่าการสอนมีความหมายครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ทั้งหมด การสอนเป็นงานอย่างหนึ่งของผู้สอนที่มีจุดประสงค์เพื่อช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ ถึงแม้ว่าการเกิดการเรียนรู้ในบางครั้งอาจจะเกิดขึ้น ได้เองโดยไม่ต้องได้รับคำแนะนำอะไรจากผู้ใดเลยก็ได้ แต่ว่าในการให้ความรู้หรือในการให้คำแนะนำนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการ (Process) ในการให้ความรู้หรือให้คำแนะนำและในการให้คำแนะนำนั้น ผู้สอนต้องให้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย จึงจะทำให้ นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ง่ายขึ้น และกิจกรรมต่างๆ ทั้งหมดที่กล่าวไว้นั้น อาจหมายถึงสิ่งพิมพ์รูปแบบ บทเรียนทางโทรทัศน์ หุ่นจำลอง ฯลฯ ผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้จัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ให้กับนักศึกษาหรือในขณะเดียวกัน นักศึกษาก็อาจทำหน้าที่เป็นผู้จัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งหมด เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ของตัวนักศึกษาเองก็ได้^{๖๐}

ด้วยเหตุนี้การเรียนการสอนจึงถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญของการจัดการศึกษาหรือกล่าวได้ว่า เป็นหัวใจของกิจกรรมทั้งหมดที่จัดให้มีขึ้นในสถานศึกษา จากแนวความคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนหมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ โดยมีความ

^{๕๙} วันเพ็ญ จันทร์เจริญ, การเรียนการสอนปัจจุบัน, (สกลนคร: คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓.

^{๖๐} สุคนธ์ ภูริเวทย์, การออกแบบการสอน Instructional design, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗๗-๑๗๘.

มุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้สอน นักศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดรูปแบบของการเรียนการสอน การใช้เทคนิคการสอน รวมกระทั่งถึงการติดตามวัดผล ประเมินผล เพื่อให้แน่ใจว่ากระบวนการที่ดำเนินไปนั้นสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาได้อย่างแท้จริง

๒.๔.๓ องค์ประกอบของการเรียนการสอน

แดวิด แชนฟอร์ด ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการเรียนการสอนไว้ ๖ ประการ คือ

๑. ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา หลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาเป็นเสมือนแนวทางการพัฒนากำลังคนระดับสูงของประเทศ ให้มีความสามารถ ตลอดจนมีเจตคติอันพึงประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลในสังคม หลักสูตรจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนการสอน

๒. ด้านคุณลักษณะของอาจารย์ในการสอน คุณภาพของอาจารย์นั้นเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณภาพของสถาบันการศึกษา ตลอดจนคุณภาพของนักศึกษาในสถาบันนั้นๆ เนื่องจากผู้สอนอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขต่างๆ ในการเรียนเพื่อบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรอาจารย์ผู้สอนจึงมีอิทธิพลในการพัฒนานักศึกษา กล่าวคือ เป็นทั้งปัจจัยส่งเสริม และอุปสรรคของการเรียนรู้ เพราะผู้สอนเป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งในห้องเรียน ซึ่งส่งผลถึงบรรยากาศของการเรียนในห้องเรียนด้วย จนกล่าวได้ว่าหลักสูตรนั้นแม้ว่าจะดีเพียงใดก็ตามจะนำไปใช้ไม่ได้ผล ถ้าหากไม่เปลี่ยนพฤติกรรมผู้สอน

๓. ด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ นอกจากการแสดงออกของอาจารย์จะเป็นแบบอย่างให้แก่นักศึกษาแล้วยังทำให้การสอนดำเนินไปด้วยดี เนื่องจากการแสดงออกหรือบุคลิกภาพของอาจารย์ที่ดี เช่น อาจารย์มีกิริยา ท่าทางดี อารมณ์ดี และความเห็นอกเห็นใจนักศึกษา และจะเป็นสิ่งที่ทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจในตัวอาจารย์และวิชาที่อาจารย์สอน

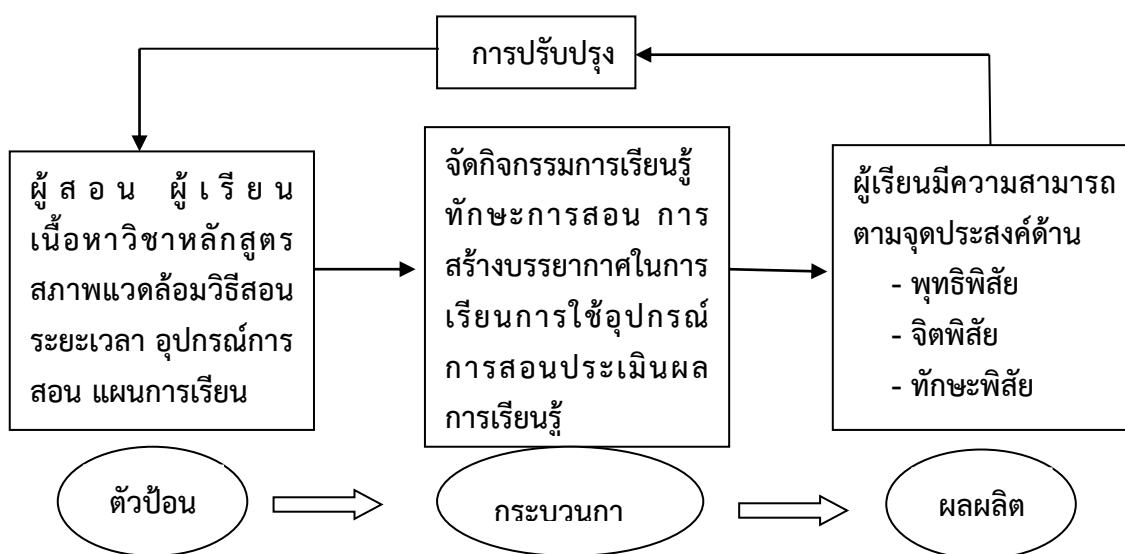
๔. ด้านอุปกรณ์การสอน หมายถึง สื่อทุกชนิดที่นำมาประกอบการเรียน การสอน เพื่อให้ นักศึกษาเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้ทัศนคติและทักษะไปยังนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาจารย์กับนักศึกษานั้น จะเป็นพื้นฐานของสภาพการณ์เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนที่ดีขึ้น แต่ถ้าหากความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาไม่ดีเท่าที่ควรก็จะทำให้ประสิทธิภาพการสอนน้อยลงและเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ กับความผูกพันต่อสถาบันและการคงอยู่ หรือการออกจากสถาบันก่อนสำเร็จการศึกษา

๖. ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน เป็นการพิจารณาตัดสินประสิทธิภาพและคุณค่าของการนำหลักสูตรไปใช้ ช่วยให้ทราบถึงความเจริญงอกงามและความสามารถของนักศึกษาตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ช่วยให้ผู้สอนรู้จักนักศึกษาดีขึ้นรวมถึงทำให้ทราบเกี่ยวกับการสอนและข้อบกพร่องต่างๆ ในการเรียนการสอนตลอดจนบริการต่างๆ ที่สถาบันจัดให้นักศึกษาเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้น^{๖๑}

^{๖๑} David Sanford. **Who Put the Con in Consumer**. (Now York: Liveright.Hu Liangcai and Liu, ๑๙๒๗).p.๑๗-๑๘.

รวีวรรณ ศรีศรีรัมย์ กล่าวว่า ระบบของการทำงานโดยทั่วไปจะประกอบด้วย ตัวป้อน (Input) กระบวนการ (process) ผลผลิต (output) และการประเมินผลย้อนกลับ (feedback) ระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษา หรือในชั้นเรียนก็เช่นเดียวกัน ตัวป้อนของกระบวนการเรียนการสอนจะประกอบด้วย ผู้สอน นักศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือเนื้อหาวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนานักศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และอื่นๆ แล้วจึงนำมาจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้ สำหรับกระบวนการนั้น จะเป็นการนำแผนการเรียนรู้มาใช้หรือดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย รวมทั้งการมีทักษะการสอนของผู้สอน และการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษารวมทั้งดำเนินการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนสำหรับช่วงเวลานั้น ในด้านความรู้ความสามารถ ทักษะในเนื้อหาวิชานั้น ทุกๆ ด้าน เช่น พุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยและเมื่อประเมินประสิทธิภาพของนักศึกษาแล้ว จึงนำข้อมูล มาวิเคราะห์ เพื่อดำเนินการปรับปรุง ตัวป้อนและกระบวนการต่อไป ซึ่งสามารถสรุประบบการเรียนการสอนได้ดังตารางที่ ๒.๑

ตารางที่ ๒.๑ ระบบการเรียนการสอน

การสอนสอนที่ได้อย่างถูกต้องนั้น จะมีลักษณะของการเป็นระเบียบ เป็นระบบ และมีความต่อเนื่องของการดำเนินงานซึ่งควรจะเริ่มตั้งแต่การกำหนดแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้จากนักศึกษา การประเมินผลการสอนของผู้สอนและการปรับปรุงการสอน อาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบจะมีลักษณะของการดำเนินงานดังต่อไปนี้

๑. ผู้สอนสำรวจสภาพแวดล้อมต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษานักศึกษา เนื้อหาสาระของวิชาที่จะดำเนินการสอนในช่วงชั้น หรือในชั้นปีที่เกี่ยวข้อง ข้อมูล ต่างๆ ซึ่งจะสามารถนำมาเป็นทรัพยากรประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๒. ผู้สอนจะต้องนำข้อมูล ที่ได้จากการสำรวจ นำมากำหนดแผนการเรียนรู้โดยกำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือมาตรฐานการเรียนรู้ การจัดเนื้อหาสาระวิชาให้สอดคล้องกัน กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ และอุปกรณ์การสอน

๓. จัดเตรียมและสร้างสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ โดยการผลิตสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระวิชาที่จะให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนใจ ให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์จริงหรือใกล้เคียงและการสร้างแบบทดสอบ

๔. ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางที่กำหนดไว้ โดยจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นที่น่าสนใจ และนักศึกษาเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

๕. ประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาตามแนวทางการประเมินผลที่ได้กำหนดไว้ เพื่อตรวจสอบพฤติกรรม และความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษา ตามเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

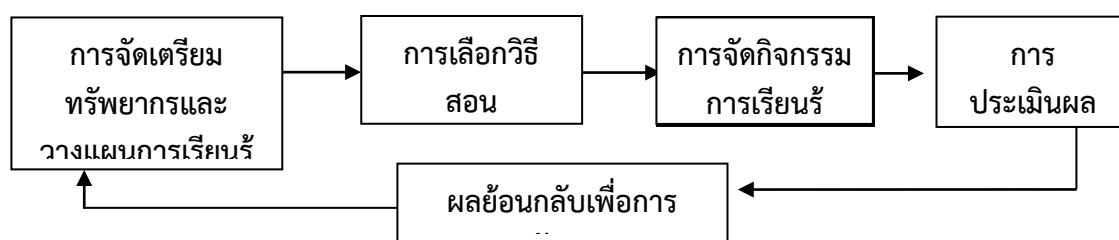
๖. ผู้สอนจะต้องประเมิน ผลย้อนกลับ จากผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนและประเมินผลการสอนของตนเอง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น การเรียนการสอนในชั้นเรียน จะต้องประกอบด้วยแนวทางการดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

๖.๑ การจัดเตรียมทรัพยากรและวางแผนการสอน ผู้สอนจะต้องสำรวจปัญหาของการสอนว่าเกิดจากอะไร และสิ่งใดเป็นอุปสรรคสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ ผู้สอนควรจะนำสิ่งใดมาเป็นส่วนประกอบเพิ่มเติมรวมทั้งพิจารณาว่าสื่อชนิดใดที่เหมาะสมสำหรับตนเองและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้จะต้องสำรวจทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในสถานศึกษา หรือสภาพแวดล้อมของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ เพื่อให้สามารถนำมาใช้เสริมกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพขึ้นนักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงและสามารถลงมือปฏิบัติได้ เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือการรู้จักและได้สัมผัสวัสดุต่างๆ จากนั้นจึงนำมากำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้และจึงนำข้อมูล ต่างๆ มาจัดเตรียมแสดงผลงาน กำหนดเวลาหรือวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

๖.๒ การเลือกวิธีการสอนและสื่อการสอน ผู้สอนจะต้องศึกษาเนื้อหาสาระวิชาที่จะสอนความสอดคล้องของเนื้อหาสาระวิชากับวิธีการสอน ซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน รวมทั้งการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงจุดประสงค์ของการเรียนรู้ และเนื้อหาสาระวิชาเพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่นเดียวกับการใช้สื่อการสอน ซึ่งจะต้องให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา เวลา สภาพของห้องเรียน และเหมาะสมกับวัย และความสนใจของนักศึกษาด้วย

๖.๓ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นขั้นต้นที่สำคัญที่สุดของระบบการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้ว ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

๖.๔ การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมิน ผลย้อนกลับ เพื่อปรับปรุงการสอน ซึ่งจะเป็นการตรวจสอบ หรือทดสอบความสามารถในการเรียนรู้ หรือ ความสำเร็จของนักศึกษาให้ตรงตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งประเมินการสอนของผู้สอนใน เวลาเดียวกัน และจะเป็นการพิจารณาผลที่ได้ เพื่อนำมาประเมินผลย้อนกลับ สำหรับนำข้อมูล มาใช้ ในการปรับปรุงการสอนต่อไป ขั้นตอนในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวสรุปได้ดังตาราง ที่ ๒.๒

ตารางที่ ๒.๒ แนวทางดำเนินการจัดการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องมีความสามารถมีความรู้ และ มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ซึ่งผู้สอนที่มีประสบการณ์ในด้านการสอนจะ สามารถปรับกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับนักศึกษาเนื้อหาสาระวิชา สภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้สอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการ สอน และความรู้ในด้านเนื้อหาสาระวิชาที่จะสอน การจัดสภาพแวดล้อมและการสร้างบรรยากาศใน ชั้นเรียน เอกสารหลักสูตรและโปรแกรมการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาและสภาพแวดล้อมของชุมชนตลอดจนความรู้ในด้านจุดมุ่งหมายของ การศึกษา ทั้งในด้านจิตพิสัยที่มุ่งให้นักศึกษา เพื่อช่วยให้การสอนของผู้สอนประสบความสำเร็จได้

การจัดเตรียมทรัพยากรและวางแผนการเรียนรู้การเลือกวิธีสอนและสื่อการสอน การจัด กิจกรรม การเรียนรู้ การประเมินผลกิจกรรม ผลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงนอกเหนือจากความรู้ใน ด้านต่างๆ แล้ว ผู้สอนจะต้องรู้จักการคิดอย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการตัดสินใจ ปรับปรุง หรือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบรวมทั้งมีทักษะการสอนทั้ง ๓ ประเภท คือทักษะการ สอนก่อนเข้าชั้นเรียน ทักษะในระหว่างการสอน และทักษะหลังจากการสอนเสร็จสิ้นแล้ว รวมทั้ง ความสัมพันธ์ของทักษะที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งจะทำให้ผู้สอนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน ชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้^{๖๒}

สรุปได้ว่า ซึ่งผู้สอนที่มีประสบการณ์ในด้านการสอนจะสามารถปรับกิจกรรมการเรียน การสอนในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับนักศึกษาเนื้อหาสาระวิชา สภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่างๆ ที่ มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระวิชาที่จะให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่

^{๖๒} ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน, **เทคนิคการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการ สอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๑-๒๗.

สนใจ จนถึงเพื่อนำมาเป็นข้อมูลคะแนนในช่วงเก็บก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังการเรียนในการปรับปรุงการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น การเรียนการสอนในชั้นเรียน

๒.๔.๔ การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้วิจัยได้สรุปลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่ดีดังต่อไปนี้

๑. การจัดการเรียนการสอนความตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนด และควรให้ครอบคลุมทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาได้รับความรู้ ความสามารถ หรือมีพฤติกรรมตรงตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น ผู้สอนอาจจะบอกจุดประสงค์ของการเรียนสำหรับการสอนในคาบเวลานั้นๆ ให้นักศึกษาได้เข้าใจอย่างชัดเจนก่อนการสอน รวมทั้งกำหนดแนวทางหรือวิธีการประเมินผลนักศึกษาให้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้^{๖๓}

๒. ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอนนั้น คือ จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนด้วยการกระทำ และได้รับประสบการณ์ตรงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เน้นกระบวนการคิดอย่างมีระบบและมีเหตุผล มุ่งให้นักศึกษารู้จักการเรียนรู้ รู้จักคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ รู้จักทำให้รู้แก้ปัญหาด้วยตนเอง เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นนิสัยติดตัวผู้เรียนไป สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และทำให้การเรียนมีความหมายมากยิ่งขึ้น^{๖๔}

๓. สอนเนื้อหาวิชาให้เกิดความเข้าใจ ในการสอนเนื้อหาวิชาให้แก่นักศึกษานั้นผู้สอนจะต้องให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาวิชาอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายประการสำคัญของการสอนที่มีประสิทธิภาพ การที่นักศึกษามีความเข้าใจลึกซึ้งในเนื้อหาวิชาอย่างแท้จริง ๒ – ๓ หัวข้อย่อมจะดีกว่าให้นักศึกษาเข้าใจอย่างกว้างๆ หรือเพียงผิวเผินในหลายๆ หัวข้อ ดังนั้นผู้สอนจะต้องมุ่งให้นักศึกษาเข้าใจ และมีความรู้ในแนวคิด หรือหลักการเฉพาะในเรื่องที่เห็นว่าสำคัญๆ โดยที่ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกเนื้อหาวิชาในบทเรียนที่เห็นว่าเหมาะสมเพื่อฝึกให้นักศึกษารู้จักการคิดอย่างมีเหตุผล มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า จะช่วยทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นบรรลุจุดหมายได้ อย่างไรก็ตามผู้สอนควรพิจารณาสอนเนื้อหาวิชาที่มีความสมดุลกันระหว่างความลุ่มลึกของเนื้อหาวิชาที่จะสอน กับความกว้างของเนื้อหาวิชาด้วย^{๖๕}

๔. สนับสนุนให้นักศึกษาทุกคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ ไม่ยึดหลักสูตรเป็นบรรทัดฐานตายตัว สามารถยืดหยุ่น ได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ ส่งเสริมความเจริญงอกงามให้แก่ผู้เรียนให้ครบทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านร่างกาย และควรคำนึงถึงพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ทั้งทางด้านพันธุกรรม วยความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนแต่เป็นตัวแปรในการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนต้องค้นหาเทคนิควิธีการในการจัดกิจกรรมประสบการณ์ สื่อการสอน ให้เหมาะสมกับผู้เรียน^{๖๖}

^{๖๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔.

^{๖๔} กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, เมืองไทยในความไม่ฝันของนักคิดอาวุโส, [ม.ป.ท.: ม.ป.พ], ๒๕๓๙, หน้า ๔๕.

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

^{๖๖} สุวิทย์ มูลคำ, ครบเครื่องเรื่องวิทยาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานครนคร: ดวงกมลสมัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓.

๕. ควรริเริ่มจากการเรียนรู้ สิ่งทีใกล้เคียงไปหาสิ่งที่ไกลตัว จากบทเรียนที่ง่ายไปยาก หรือเริ่มจากสิ่งที่เป็นรูปแบบธรรมไปหาสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ง่ายขึ้นทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้จักสถานการณ์ที่มีความหมายและสนองความต้องการของนักศึกษา สานต่อจากพื้นฐานความรู้เดิม และพื้นฐานทางวัฒนธรรมของนักศึกษา^{๖๗} และความเริ่มจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์จะทำให้ผู้เรียนค้นหาข้อสรุปหรือค้นความจริงได้ รวมทั้งเกิดความคิดรวบยอดได้ดีด้วย อีกอย่างการสอนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ดังนั้น ผู้สอนจึงควรคิดดัดแปลงกระบวนการสอนให้หลากหลายทำให้ผู้เรียนสนใจ ไม่เบื่อหน่าย^{๖๘}

๖. ฝึกให้นักศึกษารู้จักคิดใคร่ครวญ ไตร่ตรองด้วยตนเอง และในขณะเดียวกันเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยน และทำงานร่วมกับผู้อื่น^{๖๙} ให้ผู้เรียนรู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยฝึกความรับผิดชอบ ความเป็นผู้นำและผู้ตาม อันประกอบด้วยคารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ซึ่งผู้เรียนจะได้นำไปใช้ในกาดำเนินชีวิตต่อไป^{๗๐} การดำเนินการสอนในชั้นเรียน ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงนักศึกษาซึ่งเรียนร่วมกันในชั้นเรียนในลักษณะของสังคมกลุ่มเพื่อนเนื่องจากการสอนในชั้นเรียนไม่ใช่การมีปฏิสัมพันธ์เฉพาะผู้สอนกับผู้เรียนเป็นรายคนเท่านั้นดังนั้นการคำนึงถึงกลุ่มเพื่อนของผู้เรียนซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะของกลุ่มการเรียนรู้ หรือการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) จึงเป็นสิ่งที่จะทำให้ นักศึกษาสนใจการเรียนมากขึ้น อย่างไรก็ตามการจัดกลุ่มให้แก่ผู้เรียนผู้สอนจะต้องคำนึงถึงสภาพภูมิหลังของผู้เรียนกลุ่มเพื่อน และเมื่อจัดการเรียนในลักษณะดังกล่าวแล้วจะทำให้ นักศึกษารู้จักการทำงานร่วมกันสามารถพัฒนาทักษะการพูดในด้านการปรึกษาหารือ มีความมั่นใจในการเสนอความคิดเห็น รวมทั้งมีความรู้ในด้านเนื้อหาสาระวิชาเช่นเดียวกัน^{๗๑}

๗. สร้างบรรยากาศให้เหมาะกับผู้เรียนทั้งในแง่สิ่งแวดล้อมและอารมณ์ของผู้เรียน เช่นการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ห้องเรียน ให้สะอาด สวยงาม และร่มรื่น ผู้สอนควรจะมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีอารมณ์ดี เป็นกันเองกับผู้เรียน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน เป็นต้น และพัฒนาห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าวิจัย พัฒนาระบบหอพักและสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อเสริมบรรยากาศของการเรียนรู้^{๗๒}

๘. ต้องเสริมกำลังใจให้แก่ผู้เรียน โดยการกล่าวชมเชย และให้รางวัลในช่วงเวลาและสถานการณ์ที่เหมาะสมสามารถสร้างเสริมบรรยากาศที่ดีในการเรียนได้ ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อ

^{๖๗} ภิขมา วรวรรณ ณ อยู่ธยา, **เมืองไทยในความใฝ่ฝันของนักคิดอาวุโส**, [ม.ป.ท.: ม.ป.พ], ๒๕๓๙, หน้า๔๕.

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๗.

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘.

^{๗๐} พิพัฒน์ วิเชียรสุวรรณ, **แผนการศึกษาแห่งชาติแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ**, (กรุงเทพมหานคร: เดอะบุคส์, ๒๕๔๐), หน้า ๗๙-๘๐.

^{๗๑} ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน, **เทคนิคการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔-๒๗.

^{๗๒} พิพัฒน์ วิเชียรสุวรรณ, **แผนการศึกษาแห่งชาติแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ**, (กรุงเทพมหานคร: เดอะบุคส์, ๒๕๔๐), หน้า ๗๙-๘๐.

การเรียนรู้ และเป็นการสนับสนุนพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้เรียน อย่างไรก็ตามวิธีการเสริมกำลังใจผู้เรียนแบบหนึ่งอาจจะเหมาะสมและได้ผลดีสำหรับผู้เรียนบางคน และอาจจะไม่ได้ผลสำหรับผู้เรียนบางคนหนึ่งก็ได้ซึ่งในกรณีนี้ ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษา เข้าใจ รู้จักลักษณะนิสัย ความต้องการของผู้เรียนด้วยและหาวิธีการอื่นเพื่อเสริมกำลังใจให้แก่ผู้เรียนได้ตรงตามความต้องการ

จุดประสงค์ของการเสริมกำลังใจผู้เรียน ซึ่งอาจจะเป็นการกล่าวชมเชย ให้รางวัลหรือวิธีการอื่นๆ นั้น มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีการประพฤติ ปฏิบัติ หรือมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อไป การเสริมกำลังใจของผู้เรียน ควรจะมีลักษณะเป็นธรรมชาติ แบบง่ายๆ ไม่ต้องยุ่งยากมากนัก และให้ผู้เรียนในห้องรับรู้ อาจกล่าวชมเชยผู้เรียนที่ตอบคำถามได้ถูกต้อง จะดีกว่าการให้ของรางวัลเฉพาะคน หรือกล่าวชมเชยอย่างมากเกินไป ผู้เรียนจะรู้สึกว่ามีไม่ความจริงได้ ดังนั้นการกล่าวชมเชยผู้เรียนเป็นการเสริมกำลังใจชนิดหนึ่ง ซึ่งผู้สอนควรจะต้องคำนึงในเรื่องต่อไปนี้

๑) กล่าวชมเชยในลักษณะธรรมดาๆ แบบธรรมชาติ ตามความเป็นจริงไม่มากเกินไป

๒) พูดด้วยน้ำเสียงที่แสดงความจริงใจ

๓) ควรระบุพฤติกรรมที่ดีของผู้เรียนในการกล่าวชมเชยนั้นๆ

๔) ในบางครั้งควรกล่าวชมเชยผู้เรียนเป็นการส่วนตัว ซึ่งผู้เรียนบางคนอาจจะอายเมื่อผู้สอนกล่าวชมเชยต่อหน้าเพื่อน

๕) กล่าวชมเชยผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี เป็นการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น

๖) ควรใช้คำพูดในหลายๆ รูปแบบ ไม่ควรพูดเหมือนกันทุกๆ ครั้ง

๗) ควรกล่าวชมเชยผู้เรียนโดยใช้คำพูดพร้อมๆ กับน้ำเสียง การแสดงสีหน้า หรือใช้การแสดงกิริยาประกอบ (Nonverbal)^{๗๓}

๘) เชื่อมโยงวิธีการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชากับสภาพปัญหาและประสบการณ์ในชีวิตจริง^{๗๔} ส่งเสริมให้นักศึกษาเรียนรู้จากปัญหาจริง ประสบการณ์จริง ซึ่งจะทำให้สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ ที่เรียนรู้ สู่การมองปัญหาและแก้ปัญหาอย่างเป็นองค์รวมและครบวงจร^{๗๕}

๙) สื่อความหมายที่ชัดเจน เป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้การสอนประสบความสำเร็จได้ การสื่อความหมายของผู้สอนโดยการพูด การใช้คำพูด การเขียน การแสดงกิริยาอาการ การแสดงออกทางสีหน้าเหล่านี้ ผู้สอนจะต้องสื่อความหมายให้ชัดเจน เพื่อให้ นักศึกษาสามารถเข้าใจหรือแปลความหมายได้อย่างถูกต้อง ตรงตามความประสงค์ของผู้ส่งความหมาย ในบางครั้งนักศึกษาไม่สามารถเข้าใจการสื่อความหมายของผู้สอน เนื่องจากสำนวนการพูดไม่มีความชัดเจน คลุมเครือ ไม่คุ้นเคยกับน้ำเสียง สำนวนที่ใช้ของผู้ส่งความหมายหรือบรรยากาศรอบชั้นเรียน ไม่ส่งเสริมการสื่อความหมายที่ดี เช่น มีเสียงอื่นๆ รบกวน เป็นต้น

^{๗๓} ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน, เทคนิคการสอน, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔-๒๗.

^{๗๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

^{๗๕} กษมา วรวรรณ ณ อุทยา, เมืองไทยในความเฝ้าฝันของนักคิดอาวุโส, [ม.ป.ท.: ม.ป.พ], ๒๕๓๙, หน้า ๔-๕.

การดำเนินการสอนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องสนใจการสอนของตนเองว่า นักศึกษาจะสามารถเข้าใจการสื่อความหมายหรือไม่ ดังนั้นเมื่อสอนไปสักระยะหนึ่งจึงควรหยุดการสอนชั่วคราว และถามความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งอาจจะให้ผู้เรียนบางคน หรือทั้งชั้นช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้สอนไปแล้ว ซึ่งจะเป็นการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน แล้วแก้ไขความเข้าใจของผู้เรียนให้ถูกต้อง ด้วยนอกจากการสื่อความหมายให้นักศึกษาในด้านการพูดแล้ว การฟังก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ผู้สอนควรฟังคำตอบจากผู้เรียนด้วยความสนใจ ทบทวนคำตอบของผู้เรียนโดยการสรุป และถามย้ำให้แน่ชัดว่าเป็นคำตอบที่ผู้เรียนต้องการจะตอบ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสอนเข้าใจการสื่อความหมายของผู้เรียน^{๗๖}

๑๐) ใช้คำถามที่เหมาะสม การถามและใช้คำถามที่ดีและเหมาะสม เป็นส่วนหนึ่งของการสอนที่มีประสิทธิภาพ การถามคำถามในชั้นเรียนจะเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจการเรียนได้เช่นเดียวกัน การถามคำถามที่ดี ที่เหมาะสมจะทำให้นักศึกษาต้องสนใจที่จะคิดค้นหาคำตอบตลอดเวลาของการเรียน อย่างไรก็ตามแนวทางในการตั้งคำถามที่เหมาะสม ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้คือ

๑) ถามได้ตรงตามจุดประสงค์ ซึ่งในบางครั้งอาจจะใช้คำถามเพื่อถามความรู้ ความจำของผู้เรียน เป็นคำถามพื้น ๆ (Lower-level) สำหรับคำถามที่ต้องการให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น สามารถเปรียบเทียบ สรุปข้อคิดเห็น คติวิเคราะห์ได้ จะเป็นคำถามในระดับที่สูงขึ้นมา (Higher-level)

๒) ใช้คำถามให้ชัดเจน ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ว่าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนตอบคำถามในแนวใด การใช้คำถามที่กำกวม ไม่ชัดเจน หรือถามคำถามเป็นจำนวนมากในหลายๆด้านจะทำให้ผู้เรียนสับสน และไม่สามารถตอบคำถามในแนวทางที่ถูกต้องได้

๓) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน การใช้คำถามที่ดีนั้นจะทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะตอบได้อย่างถูกต้อง และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนในชั้นเรียน การที่ผู้เรียนตอบคำถามผิดและไม่สนใจจะตอบคำถาม ผู้สอนจะต้องพิจารณาทบทวนใช้คำถามใหม่ซึ่งอาจจะใช้คำถามที่ไม่ชัดเจนก็ได้

๔) เว้นระยะเวลาให้ผู้เรียนตอบ เมื่อถามคำถามไปแล้วควรเว้นระยะเวลาเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดหาคำตอบ หรือเรียกให้ผู้เรียนคนอื่นตอบคำถามอีกครั้ง หรือตั้งคำถามใหม่การเว้นระยะเวลาดังกล่าวนั้น ส่วนใหญ่แล้วผู้สอนจะตั้งคำถามในระดับสูง (Higher-level) ซึ่งจะส่งเสริมให้นักศึกษาใช้เหตุในการตอบคำถามนั้น^{๗๗}

๑๑) ทบทวนความรู้ที่เรียนไปแล้ว และสรุปบทเรียนในท้ายชั่วโมง พื้นฐานความรู้เดิมของนักศึกษามีความสำคัญต่อการเรียนรู้ในเรื่องต่อไป ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องทบทวนความรู้ของนักศึกษา ก่อนที่จะให้นักศึกษาเรียนรู้เนื้อหาวิชาใหม่ต่อไป การทบทวนความรู้ไม่ใช่การถามคำถามถึงข้อหัวเรื่องที่ผู้เรียนได้เรียนไปแล้ว รวมทั้งการกล่าวทบทวนกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ ซึ่งจะเป็นการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ที่จะเรียนต่อไปด้วย

^{๗๖} ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน, **เทคนิคการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔-๑๗.

^{๗๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

๑๒) จัดบทเรียนให้มีการฝึกปฏิบัติ หรือให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด จะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจ และเรียนรู้เนื้อหาวิชาได้ดีขึ้น ทั้งนี้รวมถึงการให้การบ้านแก่ผู้เรียนในปริมาณที่เหมาะสมกับ ความสามารถของผู้เรียนด้วย แนวทางการให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด มีดังต่อไปนี้

๑) แบบฝึกหัดควรมีหลายรูปแบบ และหลากหลาย โดยเฉพาะรูปแบบใหม่ๆ จะ ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกลำบาก

๒) การมอบหมายภาระงานให้ผู้เรียนทำ ควรเป็นระยะๆ ไม่ควรให้มากจนเกินไป หรือต่อเนื่องกันตลอด

๓) ผู้สอนควรชี้แจงภาระงานให้ผู้เรียนทำ หรือตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะ ให้ผู้เรียนทำด้วยตนเองอย่างอิสระ^{๗๘}

๑๓) ให้หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องปรับปรุงระบบการวัดและประเมินผลการเรียน โดยการมุ่งเน้นการวัดความรู้ ความคิดเห็น ในลักษณะรวบยอด ทดแทนการวัดเป็นรายวิชาเพียงอย่าง เดียว กระทรวงศึกษาธิการควรจัดทำข้อสอบมาตรฐานเฉพาะในวิชาทักษะพื้นฐานที่เป็นวิชาแกนนำ สำคัญในชั้นตัวประโยค เพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาให้มี คุณภาพใกล้เคียงกัน และควรปรับปรุงระบบการคัดเลือกเข้าเรียนต่อในระดับการศึกษา โดยสะท้อน จุดประสงค์ของการเรียนรู้ในแต่ละระดับการศึกษา เพื่อลดการแข่งขันในเชิงวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ควรนำกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆมาพิจารณาในการวัดและประเมินผลคุณลักษณะต่างๆ อันพึงประสงค์ควบคู่ไปกับการเรียน^{๗๙} ในระหว่างดำเนินการสอน ผู้สอนจะต้องคอยสังเกตหรือ ประเมินความเข้าใจของผู้เรียน เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาใหม่ หรือสิ่งที่สอนหรือไม่ โดย การถามคำถาม หรือถามผู้เรียนทั้งหมดโดยรวมเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนไปแล้ว ซึ่งจะทำให้ผู้สอนทราบ ระดับความเข้าใจของผู้เรียนว่ามีมากน้อยแค่ไหน หรือยังเข้าใจไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่เรียนไป ซึ่งจะเป็นโอกาสให้ผู้สอนปรับแนวการสอน หรือวิธีการสอนในรูปแบบใหม่อาจจะยกตัวอย่าง อธิบาย เพิ่มเติมให้ผู้เรียนเข้าใจชัดเจนขึ้น หรือใช้อุปกรณ์การสอน เพื่อช่วยเสริมความเข้าใจ^{๘๐}

๑๔) ต้องประเมินผลการสอนของตนเอง ผู้สอนที่เอาใส่ตอนการสอน และมีประสิทธิภาพ จะสนใจการประเมินการของตนเอง ซึ่งการประเมินการสอนของตนเองโดยวิธีการง่ายๆ ก็คือการถาม คำถามตนเองดังนี้

๑) นักศึกษาได้เรียนรู้เนื้อหาวิชา ตรงตามที่คุณสอนต้องการให้เรียนหรือไม่

๒) ผู้สอนจะทราบได้อย่างไร นักศึกษารู้ในสิ่งที่ตนเองได้เรียนไปแล้ว

๓) การสอนของผู้สอนในวันนี้ดำเนินไปด้วยดีหรือไม่ ผู้เรียนมีความสับสนต่อ การเรียนหรือไม่ และผู้สอนจะสามารถกำจัดความสับสนของผู้เรียนได้อย่างไรสำหรับการสอนในครั้ง ต่อไป ในบางครั้งผู้สอนอาจจะเขียนคำตอบของคำถามข้างต้นไว้ในช่องหมายเหตุของบันทึกการสอน หลังการสอนเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อประเมินผลการสอนของตนเอง และเป็นแนวทางสำหรับปรับปรุงการ

^{๗๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙.

^{๗๙} พิชัน วิเชยสุวรรณ, แผนการศึกษาแห่งชาติแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: เดอะบุคส์, ๒๕๔๐), หน้า ๗๙-๘๐.

^{๘๐} ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน. เทคนิคการสอน. (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการ สอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔-๒๗.

สอนของตนเองในครั้งต่อไปให้ดีขึ้น ซึ่งผู้สอนอาจจะปรับปรุงแนวการสอนจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหาวิชา หรือจัดเตรียมอุปกรณ์การสอน เพื่อให้การสอนในครั้งต่อไปประสบความสำเร็จเพิ่มมากขึ้น^{๘๑}

๒.๔.๕ ลักษณะและหลักการของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี

สรรพคุณ อสิริวัชรกร กล่าวว่า ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งสำคัญหลายประการ ดังนี้^{๘๒}

๑. กิจกรรมการเรียนทุกอย่างต้องเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของการเรียน
๒. การจัดลำดับของกิจกรรมการเรียน ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ทั้ง ๓ ด้าน คือด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย
๓. กิจกรรมการเรียนการสอนควรเหมาะสมกับวัย และความพร้อมของผู้เรียน
๔. กิจกรรมการเรียนควรมีการจัดลำดับขั้นตอน เพื่อให้การเรียนรู้มีความต่อเนื่อง
๕. กิจกรรมการเรียนควรทำให้เกิดผลได้อย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น
๖. กิจกรรมการเรียนจะต้องทำด้วยความสนใจของผู้เรียน ให้นำสิ่งที่เรียนในสถานการณ์ในห้องเรียนไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ใหม่ในชีวิตจริง
๗. กิจกรรมการเรียนเพื่อเป็นการพัฒนาแนวคิด ส่งเสริมให้นักศึกษาได้คิดแบบสืบสวน สอบสวน และแก้ปัญหาตามแนวทางของตน และต้องรู้จักประเมินความคิดของตนเองด้วยและพัฒนาไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๘. กิจกรรมการเรียนควรให้ผู้เรียนรู้หลายๆ อย่าง การจัดกิจกรรมที่นักศึกษาได้มีโอกาสสังเกต วิเคราะห์ และอภิปราย โดยใช้สื่อการเรียนต่างๆ มาประกอบ
๙. กิจกรรมการเรียนควรมีลักษณะเปิดกว้างแก่ผู้เรียน ให้มีลักษณะที่แตกต่างกันทั้งในด้านเนื้อหาและแนวความคิด กิจกรรมลักษณะนี้ไม่จำเป็นจะต้องมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว แต่เป็นการให้นักศึกษารู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล

สุวิทย์ มูลคำ กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญดังต่อไปนี้^{๘๓}

๑. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร
๒. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์กับการสอนรายวิชา
๓. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของนักศึกษา
๔. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา เนื้อหาวิชามีหลายประเภท เช่น ประเภทข้อเท็จจริง การแก้ปัญหา การสร้างสรรค์ ทักษะ เจตนา และค่านิยมเนื้อหาวิชาแต่ละประเภทต้องอาศัยเทคนิควิธีสอน หรือการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกัน

^{๘๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

^{๘๒} สรรพคุณ อสิริวัชรกร. **ทฤษฎีการสอนสู่การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มเวลา**. (ราชบุรี: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.๒๕๔๖), หน้า ๓๔๐-๓๔๑.

^{๘๓} สุวิทย์ มูลคำ, **ครบเครื่องเรื่องวิทยาการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ดวงกลมสมัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒-๓.

๕. จัดกิจกรรมให้มีลำดับขั้นตอนเพื่อนักศึกษาได้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างต่อเนื่องไม่สับสน และสามารถโยงความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่เรียนได้

๖. จัดกิจกรรมให้น่าสนใจ โดยใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้นต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ทั้งด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย ด้านทักษะพิสัย เหมาะสมกับวัยและความพร้อมของผู้เรียน มีการจัดลำดับขั้นตอนเพื่อให้การเรียนรู้มีความต่อเนื่อง ทำให้เกิดผลดีอย่างเต็มที่ท้าทายความสนใจของผู้เรียน ให้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ในชีวิตจริง ส่งเสริมให้นักศึกษาได้คิดแบบสืบสวน และแก้ปัญหาตามแนวทางของตน รู้จักประเมินความคิดของตนเองและพัฒนาไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๒.๔.๖ คุณสมบัติที่สำคัญของอาจารย์ผู้สอนที่มีประสิทธิผล

อาจารย์ผู้สอนควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

๑. มีบุคลิกภาพส่วนตัวที่ดี โดยทั่วไปผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีก็ต่อเมื่อมีความพอใจอาจารย์ผู้สอน ฉะนั้นผู้สอนควรมีบุคลิกภาพของการเป็นผู้สอน หรืออาจจะเรียกได้ว่ามีวิญญาณของความเป็นผู้สอน เช่น แต่งกายเหมาะสม มีความสุภาพอ่อนโยน มีความเมตตากรุณา มีขันติ มีความกระตือรือร้น มีลักษณะเป็นผู้นำ มีอารมณ์ขัน มีศรัทธาและความภูมิใจในความเป็นผู้สอนนอกจากนั้นผู้สอนที่สอนวิชาชีพธุรกิจ ควรมีบุคลิกลักษณะเป็นนักธุรกิจประกอบกันหรืออาจจะต้องมี “วิญญาณของความเป็นนักธุรกิจ” ด้วย เช่น ความคล่องแคล่วว่องไวมีทัศนะที่กว้างไกล มีการบริหารเวลาและวางแผนอย่างเหมาะสม มีความเที่ยงธรรม มีจรรยาวิชาชีพ และคุณธรรม มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร มีความพยายามไม่ท้อถอย ฉะนั้นอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพธุรกิจ จึงจำเป็นจะต้องมีความภูมิใจและก่อให้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้

๒. มีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวาง ผู้ที่เป็นผู้สอนนั้นมิใช่มีความรู้แต่เพียงในตำรา หรือทางวิชาการเท่านั้น แต่จำเป็นที่จะต้องมีความรู้อย่างกว้างขวางในหลายๆ ด้าน เช่น ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ สังคม วิทยาศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมการลงทุน และอื่นๆ ที่เป็นองค์ประกอบของวิชาชีพธุรกิจ

๓. มีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน ควรจะต้องทำความเข้าใจและแสวงหาความรู้ในรายละเอียดวิชาที่อยู่ในหลักสูตรรายวิชานั้น เพื่อจะได้นำมาวางแผนการสอนโดยเรียงลำดับความยากง่าย ความต่อเนื่องของรายละเอียดเนื้อหา

๔. มีความสามารถในการสอน การสอนของผู้สอนธุรกิจนั้นขึ้นอยู่กับเทคนิควิธีสอน ซึ่งเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ผู้สอนทุกคนจะต้องฝึกฝนและปฏิบัติให้เกิดความชำนาญและทักษะมีความเชื่อมั่น ในตนเอง^{๘๔}

ชาญชัย อาจิสมัจจาร กล่าวว่า คุณสมบัติที่สำคัญของอาจารย์ผู้สอนที่มีประสิทธิผล คือ คุณสมบัติทางวิชาชีพ และคุณสมบัติส่วนตัว

^{๘๔} ถาวร สารวิทย์, อดิสาหากรรมศิลป์ สำหรับครูประถมศึกษา และมัธยมศึกษา, (พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, ๒๕๒๓), หน้า ๘๙-๙๐.

๑. คุณสมบัติทางวิชาชีพคุณสมบัติทางวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ของผู้สอนในเนื้อหาวิชาที่จะสอน ความเข้าใจในหลักการทางจิตวิทยาและการศึกษา ความเข้าใจและความซาบซึ้งในอาชีพการสอน

๑.๑ มีความรู้ในวิชา/สาขาที่ตัวเองสอน สิ่งจำเป็นแรกสำหรับการสอนที่มีประสิทธิผลก็คือ ผู้สอนต้องมีความรู้อย่างถ่องแท้ในวิชาที่ตนจะสอน ซึ่งเป็นสิ่งตรงกันข้ามกับความคิดทั่วไปที่ว่าผู้สอนไม่จำเป็นต้องมีความรู้มากในการสอนเด็ก การเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลต้องการผู้สอนที่มีความรู้แน่น (Solid Knowledge) ของวิชาหรือสาขาที่ตัวเองสอนเพื่อให้มีความรู้ในสาขาของตนเอง ผู้สอนจะต้องเรียนรู้ให้มากขึ้นผู้สอนไม่อาจเรียนวิชาแคในชั้นพื้นฐาน แต่จะต้องเรียนรู้ให้ถ่องแท้ทุกคนตระหนักว่าในปัจจุบันมีการขยายตัวของความรู้อย่างรวดเร็ว (Explosion of Knowledge) ในทุกสาขา ถ้าผู้สอนต้องการให้ทันกับพัฒนาการใหม่ๆ ในสาขาของตน ผู้สอนต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และผู้สอนในระดับชั้นที่สูงขึ้นไปนั้น ต้องเป็นผู้มีความรู้ที่ลึก และเชี่ยวชาญเฉพาะ (Specialized Knowledge) ทุกวันนี้การเตรียมความลึก ในทางวิชาการนั้นมีความจำเป็นแม้ในการสอนระดับประถมศึกษา

๑.๒ มีความเข้าใจในตัวนักศึกษา สิ่งจำเป็นที่สองที่มีประสิทธิผลก็คือความรู้ในตัวเด็ก หมายความว่า การเข้าใจในหลักเบื้องต้นของความเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์ (Human Growth and Development) ผู้สอนต้องรู้ความสนใจและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อว่าผู้สอนจะได้ใช้แรงจูงใจผู้เรียน ผู้สอนต้องรู้จักการปรับตัวของเด็กในระยะของการเจริญเติบโตในวัยต่างๆ การพัฒนาทางสติปัญญา ปัญหาทางอารมณ์ และสังคมที่เด็กอยู่ผู้สอนต้องพัฒนาทักษะพิเศษในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก เพื่อให้มีความเข้าใจในตัวนักศึกษา

๑.๓ มีความเข้าใจหลักการสอนและทักษะในการใช้เทคนิคเพื่อการนำมาใช้ความคิด เก่าอย่างหนึ่งกล่าวว่า “ถ้าบุคคลรู้วิชาของเขา เขาก็จะสอนมันได้” นั้นไม่เป็นความจริงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิผล ผู้สอนไม่เพียงแต่ต้องรู้เนื้อหาวิชาเท่านั้นเขาต้องรู้วิธีสอนด้วย ดังนั้น สิ่งจำเป็นที่สามสำหรับการสอนอย่างมีประสิทธิภาพก็คือ ทักษะกับวิธีสอน วิธีสอนเกี่ยวกับความเข้าใจในทฤษฎีและการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสูตร ธรรมชาติและหลักการเรียนรู้ ชนิดของผลลัพธ์การเรียนรู้ จิตวิทยาของการจูงใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคัดเลือกและการจัดระเบียบประสบการณ์การเรียนรู้ วิธีสอนยังเกี่ยวกับทักษะในการใช้เทคนิคของการอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์ ซึ่ง ได้แก่ การอภิปราย (Discussion) การตั้งคำถาม (Questioning) การทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work) สื่อทัศนูปกรณ์ (Audio – visual Materials) การศึกษาโดยการชี้แนะ (Directed study) เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องเกี่ยวกับทักษะการใช้เทคนิคของกระบวนการต่างๆ ในการประเมินก้าวหน้าของผู้เรียนและเทคนิคการจัดห้องเรียนสิ่งเหล่านี้คือทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สอน

๑.๔ ความเข้าใจทั่วไปในความรู้สาขาอื่นๆ การสอนในทุกวันนี้ต้องการผู้สอนที่มีความเข้าใจทั่วไปในความรู้สาขาอื่นๆ ถ้าผู้สอนคาดหวังในการช่วยเด็กให้เข้าใจและซาบซึ้งในโลกที่เขาอยู่ ผู้สอนต้องเข้าใจความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Interrelation) และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence) ของความรู้สาขาต่างๆ ผู้สอนต้องสามารถแสดงให้เห็นว่าวิชาของเขาสัมพันธ์กับสาขาอื่นๆ อย่างไร โดยเฉพาะในการแก้ปัญหาชีวิต นอกจากนี้ ในปัจจุบันมีความสนใจพิเศษเพิ่ม

ไปกว้างๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อผู้ที่สอนที่สอนในชั้นเรียนสมบูรณ์แบบ (Self-Contained Classroom) ซึ่งผู้สอนต้องสอนเนื้อหาวิชาส่วนใหญ่พื้นเพเดิมดังกล่าวต้องรวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะ ภาษา ปรัชญา คณิตศาสตร์ วรรณคดีและวิทยาศาสตร์กายภาพถึงแม้ว่าสาขาของความรู้เหล่านี้มีความสำคัญ แต่การเน้นต้องตั้งอยู่บนทักษะการสื่อความหมายของผู้สอน ความสามารถในการสื่อแนวคิดอย่างมีประสิทธิภาพการฟังอย่างฉลาดและการอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสอนที่มีประสิทธิผล

๑.๕ เข้าใจและประทับใจในอาชีพผู้สอน ระดับความสำเร็จของผู้สอนขึ้นอยู่กับเจตคติของเขาเป็นอย่างมาก การสอนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ต่างๆกับเด ระหว่างเอกบุคค ผู้สอนต้องรู้วิธีทำงานอย่างมีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่กับผู้เรียน แต่กับบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาด้วย เช่น ผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง และสมาชิกอื่นๆ ในชุมชนผู้สอนต้องตระหนักถึงค่านิยมของความสัมพันธ์ของจรรยาบรรณทางวิชาชีพผู้สอนต้องเข้าใจความสำคัญในอาชีพของตน ว่าเป็นงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและมองเห็นรางวัล ตลอดจนข้อจำกัดและการทดสอบอาชีพดังกล่าว เขาต้องตระหนักคุณค่าของการจัดระเบียบองค์การทางอาชีพต่อตัวเอง และต่อการศึกษาโดยทั่ว ไปท้ายสุด เขาต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการเป็นผู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาโดยผ่านทางโปรแกรมต่างๆ ของการฝึกอบรมระหว่างประจำการ

๒. คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สอน

คุณสมบัติส่วนตัวคือสิ่งที่เกิดขึ้นจากบุคลิกภาพของผู้สอน ความสนใจเจตคติและความเชื่อพฤติกรรมของผู้สอนในการทำงานกับเด็ก และกับคนอื่น คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สอนที่มีประสิทธิผลมีคุณลักษณะต่อไปนี้

๒.๑ มีบุคลิกภาพส่วนตัว อิริยาบถ มารยาทดี มีเสียงน่าฟัง

๒.๒ เฉลียวฉลาด มีความมั่นใจ คงทางอารมณ์ และการควบคุมตนเอง

๒.๓ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความเมตตากรุณาช่วยเหลือผู้อื่น อดทน

๒.๔ มีบุรณการมีความน่าเชื่อถือ มีความซื่อสัตย์ มีความจงรักภักดี

๒.๕ มีความยืดหยุ่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๒.๖ เข้าสังคม มีความเป็นมิตร ให้ความร่วมมือ

๒.๗ มีความยุติธรรม มีความทนทาน

๒.๘ มีอารมณ์ขัน มีความร่าเริง มีความกระตือรือร้น^{๘๕}

๒.๔.๗ สื่อการเรียนการสอน

ความหมายของการใช้สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง ส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอนของนักศึกษาและอาจารย์ เพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ นักศึกษาสามารถเข้าใจเรื่องที่สอนได้ชัดเจนขึ้น ดังความหมายของสื่อการเรียนการสอนที่นักการศึกษากล่าวถึง คือ

^{๘๕} ขาญชัย อาจินสมาจาร, การนิเทศการสอนแผนใหม่, (กรุงเทพมหานครนคร: โฟร์เพช, ๒๕๔๗), หน้า ๘-๑๖.

กิดานันท์ มลิทอง กล่าวว่า คำว่า “สื่อ” (Media) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่กำหนดข้อมูล เพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรงตามจุดประสงค์ เมื่อมีการนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน จึงเรียกว่า “สื่อการสอน” ซึ่งหมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ วิดีโอ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ แผนภูมิ ภาพนิ่ง ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุทางกายภาพ ที่นำมาใช้ในเทคโนโลยีการศึกษาเป็นสื่อที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือช่องทางสำหรับการทำให้การสอนของนักศึกษา ส่งไปถึงนักศึกษาและทำให้นักศึกษาสามารถเกิดการเรียนรู้เต็มจุดประสงค์ที่ผู้สอนกำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี^{๘๖}

สรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่ผู้สอนนำมาใช้เป็นสื่อกลางเพื่อใช้ในการเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งอาจจะเป็นวัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรม ตลอดจนเทคนิควิธีการต่างๆ ในด้านสื่อการเรียนการสอนนี้มีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาต่างประเทศ อาจารย์จะต้องเตรียมพร้อมเพื่อให้นักศึกษาทุกคนได้ความรู้จากการสัมผัสสื่อการเรียนการสอนนั้นได้ด้วยตนเอง

๒.๔.๘ ความสำคัญและประโยชน์การใช้สื่อการเรียนการสอน

ยุพิน พิพิธกุลและอรพรรณ ต้นบรรจง ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

๑. สื่อการเรียนการสอนจะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียนได้แจ่มแจ้งขึ้น
๒. ช่วยในการสอนนักศึกษาที่มีความสามารถแตกต่างกัน เช่น นักศึกษาบางคนซึ่งเรียนอ่อนอาจจะต้องใช้รูปภาพ สื่อรูปแบบ หรือชุดการเรียนการสอนรายบุคคล ช่วยให้เขาบรรลุจุดประสงค์ในการเรียน
๓. ช่วยเสริมสร้างความสนใจของนักศึกษา
๔. ประหยัดเวลาในการสอน บางคนกล่าวว่าการใช้สื่อการเรียนการสอนทำให้เสียเวลา ความจริงนั้นไม่เสียเวลาเลย คนที่นำเสียเวลาเพราะใช้สื่อการเรียนการสอนไม่เป็น^{๘๗}

๒.๔.๙ การวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน

๒.๔.๙.๑ ความหมายของการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง ของการจัดการเรียนการสอนเพราะเป็นกระบวนการที่ทำให้ทราบว่า การจัดการเรียนการสอนตลอดจนความพยายามต่างๆ ของอุดมศึกษาที่จะส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรนั้น ประสบผลสำเร็จหรือไม่ เพียงใด เพื่อที่จะนำผลประเมินที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอนต่างๆ ต่อไป

^{๘๖} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๗๙.

^{๘๗} ยุพิน พิพิธกุล และอรพรรณ ต้นบรรจง, เทคโนโลยีในการผลิตสื่อการสอนคณิตศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน, ๒๕๓๖), หน้า ๑๖-๑๗.

สุพัทธ์ พิบูลย์ กล่าวถึง การวัดผลและประเมินผล สรุปได้ดังนี้การวัดและประเมินผล (Evaluation) เป็นการดำเนินการที่มีความต่อเนื่องกันซึ่งประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ

๑. การวัด (Measurement) เป็นการกำหนดค่าเป็นตัวเลขให้แก่สิ่งต่างๆ อย่างเป็นไปตามกฎเกณฑ์ ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ หน่วยการวัด มาตราเปรียบเทียบ และเครื่องมือการวัด

๒. การประเมิน (Evaluation) เป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งของสิ่งต่างๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน มีองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ สารสนเทศจากการวัด (ข้อมูล) การตีความหมาย และการตัดสินเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานหรือบรรทัดฐานอันเป็นที่ยอมรับในการประเมินศักยภาพของผู้เรียน อาจจะได้หลายวิธี เช่น การทดสอบโดยใช้แบบทดสอบ การสัมภาษณ์ การสังเกต การให้ผู้เรียนประเมินตนเอง การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน เป็นต้น^{๘๘}

วิรัตน์ ไทยชนะ และคณะ กล่าวถึง การวัดผลและประเมินผลสรุปได้ดังนี้

การวัดผลและประเมินผล จะประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ

๑. การวัดผล (Measurement) คือ การตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ เจตคติที่เปลี่ยนไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ โดยใช้เครื่องมือต่างๆ ในการเก็บข้อมูล ส่วนการใช้เครื่องมือชนิดใดนั้น จะขึ้น อยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ผลที่ได้จากการวัดจะเป็นเชิงปริมาณ เช่น คะแนนหรือร้อยละซึ่งยังไม่สามารถตัดสินได้ว่า นักศึกษามีคุณภาพเป็นอย่างไร จนกว่าจะมีการประเมินผล

๒. การประเมินผล (Evaluation) คือ การตัดสินใจว่าผู้เรียนมีคุณภาพอย่างไรโดยการนำคะแนนที่ได้จากการวัดผลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ เช่น นักศึกษาทำข้อทดสอบได้คะแนน ๗๐ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน ซึ่งเกณฑ์ได้กำหนดไว้ว่า ผู้ได้คะแนน ๖๐ คะแนนขึ้นไป ถือว่า ผ่านการสอบ ซึ่งทำให้อาจารย์สามารถบอกได้ว่า นักศึกษานี้มีผลการประเมินสูงกว่าเกณฑ์การผ่านการสอบ เป็นต้นการประเมินผล หมายถึง กระบวนการรวบรวมและเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกที่เป็นไปได้หลายๆ ทาง^{๘๙} จากความหมายดังกล่าว ย่อมแสดงให้เห็นว่า การประเมินผลมีความหมายครอบคลุม ทั้ง “การทดสอบ” และ “การวัดผล”^{๙๐}

การวัดผลทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่พยายามค้นหาระดับที่แสดงถึงปริมาณของคุณลักษณะใดลักษณะหนึ่งในตัวบุคคล หรือสิ่งของ หรือเหตุการณ์ตัวอย่างเช่น การวัดความสูง

^{๘๘} สุพัทธ์ พิบูลย์, การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment), (นนทบุรี: จตุพร ดีไซน์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๐-๒๒.

^{๘๙} เยาวดี วิบูลย์ศรี, การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

^{๙๐} วิรัตน์ ไทยชนะ และคณะ, คู่มือและแนวทางการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔, [ม.ป.ท.:ม.ป.พ.], หน้า ๗๖ – ๗๗.

ของนักเรียนนักศึกษา หรือการวัดความยาวของตัวโตะ หรือการใช้แบบสอบเพื่อวัดลักษณะของบุคคล ด้านเชาวน์ปัญญา ด้านความถนัด ด้านผลสัมฤทธิ์ เป็นต้น^{๙๑}

การประเมินผล หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลและจัดข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในการ ตัดสินใจระหว่างการกระทำกับวัตถุประสงค์ หรือการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่วัดได้^{๙๒}

การประเมินผล เป็นการตัดสินคุณค่า และในทางการศึกษาจะเป็นการตัดสินบนพื้นฐานข้อมูล ที่เป็น วัตถุประสงค์โดยการตีความหมายคะแนนเพื่อตัดสินว่า ยอดเยี่ยม ดี ปานกลางหรือต่ำ^{๙๓}

สรุปแล้ว การวัดผลประเมินผล เป็นกระบวนการที่ดำเนินการควบคู่กับกระบวนการ จัดการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งออกเป็น การวัดผล และการประเมินผล โดยการวัดผลจะต้องใช้วิธีการ และเครื่องมือในการวัด ส่วนการประเมินผลจะเป็นการตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้ข้อมูล จากการวัดผล ตามเกณฑ์ที่กำหนด

๒.๔.๔.๒ หลักการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

พิชิต ฤทธิ์จัญญ กล่าวว่า เพื่อให้การวัดผลและประเมินผลการศึกษาเป็นไปอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ ควรยึดหลักในการปฏิบัติดังนี้

๑. วัดให้ตรงกับจุดมุ่งหมายการวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นกระบวนการตรวจสอบ ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้จัดให้กับนักเรียนนั้น นักเรียนสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมาย มากน้อยเพียงใด ดังนั้นการวัดและการประเมินผลแต่ละครั้งจึงต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการวัด และในการสอนผู้สอนก็ต้องยึดหลักสูตรเป็นหลักโดยการวิเคราะห์หลักสูตร แล้วตั้งจุดมุ่งหมาย และ วัดให้ตรงกับจุดมุ่งหมาย หากการวัดแต่ละครั้งไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายที่จะวัดผลของการวัดก็จะเป็น หมายความว่าก่อให้เกิดความหมายแต่ก่อให้เกิดความผิดพลาดในการนำผลการวัดไปใช้

๒. ใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ แม้ว่าเราจะมีจุดประสงค์ในการวัดที่ชัดเจน เลือกเครื่องมือวัด ได้สอดคล้องกับจุดประสงค์แล้วก็ตาม แต่หากเครื่องมือขาดคุณภาพ ผลการวัดก็ขาดคุณภาพไปด้วย และเมื่อนำผลการวัดไปประเมินผล ผลการประเมินย่อมมีโอกาสผิดพลาดได้ ดังนั้นเพื่อให้ผลการวัดมี ความเชื่อถือได้จึงควรเลือกใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ

๓. คำนึงถึงความยุติธรรมความยุติธรรมเป็นคุณธรรมที่สำคัญประการหนึ่งของผู้ที่ทำ หน้าที่ประเมินผลการศึกษา กล่าวคือจะต้องวัดและประเมินผลด้วยใจ เป็นกลางไม่ลำเอียง หรืออคติ ตัดสินตามหลักวิชา เช่น การตรวจสอบข้อสอบโดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน จัดกระทำให้ผู้ถูกวัดอยู่ภายใต้ สถานการณ์เดียวกัน ตัดสินผลการวัดโดยใช้เกณฑ์เดียวกัน เป็นต้น หากการดำเนินการขั้นใดขั้นหนึ่ง ขาดความยุติธรรมแล้วก็จะส่งผลให้การวัดผลและการประเมินผลขาดความเชื่อถือตามไปด้วย

๔. การแปลผลใช้ถูกต้องการวัดและการประเมิน ผลการศึกษามีเป้าหมายเพื่อนำผลไปใช้ อธิบายหรือเปรียบเทียบกันในกลุ่มลักษณะนั้นๆ ดังนั้นการแปลผลที่ได้จะต้องพิจารณาให้รอบคอบ

^{๙๑} เยาวดี วิบูลย์ศรี, การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์ **Measurement And Achievement Test Construction**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๖.

^{๙๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

^{๙๓} Wiersma, William and Jurs, **Stephen G. Educational Measurement and Testing**, (Boston: Allyn and Bacon, 1990), p.9.

ก่อนที่จะลงสรุปโดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ และวิธีการแปลความหมายเป็นสำคัญพิจารณาตามหลักเป็นแบบอิงเกณฑ์หรืออิงกลุ่ม นอกจากนั้นผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ในมาตรการวัดและสถิติที่นำมาใช้ด้วย

๕. ใช้ผลของการวัดและการประเมินผลให้คุ้มค่าการวัดและการประเมินผลแต่ละครั้งเป็นงานที่ต้องลงทุนทั้งในด้านพลัง ความคิดกำลังกาย เวลา และงบประมาณ เพื่อให้สามารถวัดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หากผลการวัดที่ผู้สอนนำมาเพียงตัดสินได้ตกให้นักศึกษาเท่านั้นนับว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่าเพราะผลการวัดและการประเมินผลสามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้อีก เช่น ใช้สำหรับวินิจฉัยข้อบกพร่องในการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้นักศึกษาเป็นข้อมูล สำหรับการปรับปรุงและพัฒนาการสอนของผู้สอน เป็นข้อมูล สำหรับแนะนำนักศึกษาและผู้ปกครอง และเป็นข้อมูล ประกอบการพิจารณาความดีความชอบประจำปีของผู้สอน หรือปรับปรุงการบริหารงานในสถานศึกษา เป็นต้น^{๙๔}

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลต้องวัดให้ตรงกับจุดมุ่งหมาย ใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ คำนึงถึงคามยุติธรรม แปลผลให้ถูกต้อง และใช้ผลของการวัดและการประเมินผลให้คุ้มค่า ประเภทและขั้นตอนการประเมิน

พิชิต ฤทธิ์จัญญ กล่าวว่า การประเมินผล สามารถจำแนกประเภทได้ดังนี้จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

๑) การประเมินผลก่อนเรียน (Pre-evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะของนักศึกษาว่า มีความรู้เพียงพอที่จะเรียนต่อในรายวิชาใหม่หรือเนื้อหาใหม่ได้หรือไม่ ถ้าพบว่ามีความรู้พื้นฐานไม่เพียงพอที่จะเรียนในเนื้อหาใหม่ได้

๒) การประเมินผลระหว่างเรียนหรือประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่านักศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด หากพบว่ามีข้อบกพร่องในจุดประสงค์ใด ก็หาแนวทางปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในจุดประสงค์นั้นๆ โดยจัดสอนซ่อมเสริมให้แก่ นักศึกษาการประเมินผลระหว่างเรียนเป็นการสอบย่อย (Formative Test) ในเนื้อหาที่สอนเท่านั้นเพื่อตรวจสอบดูความก้าวหน้าของการเรียน ดูว่านักศึกษาบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ อันจะนำไปสู่การสอนซ่อมเสริมและปรับปรุงการสอนของผู้สอนอีกด้วย

๓) การประเมินผลรวมสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่านักศึกษามีความรู้ทั้งสินเท่าไร ควรตัดสินได้ – ตก ผ่าน – ไม่ผ่าน หรือควรได้เกรดอะไร เป็นต้น

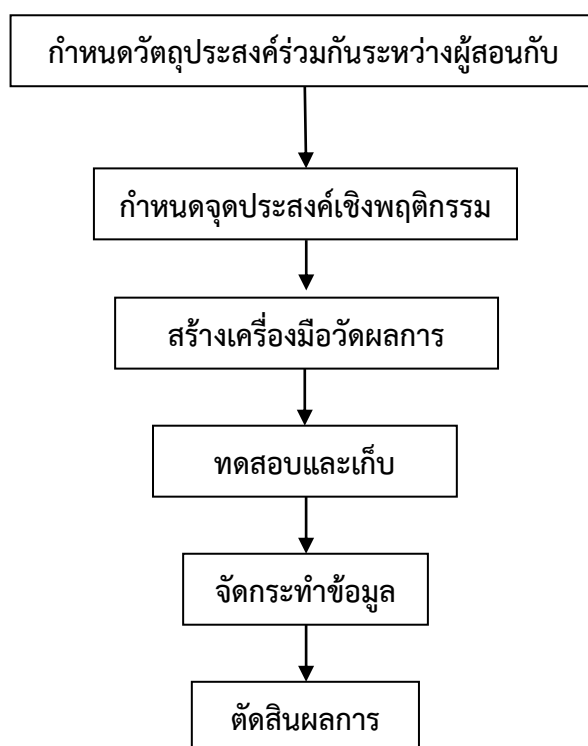
การประเมินผลรวมสรุปเป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชา ผู้สอนจำเป็นต้องประเมินให้ครอบคลุมทุกจุดประสงค์มากผู้สอนอาจต้องเลือกประเมินบางจุดประสงค์ โดยการสุ่มเอาเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญๆ ก็ได้จำแนกตามระบบการวัดผล แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (Norm – referenced Evaluation)

^{๙๔} พิชิต ฤทธิ์จัญญ, หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: แฮส ออฟเคอร์มีส์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑-๑๒.

๒) การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion – referenced Evaluation)^{๙๕}

พิชิต ฤทธิ์จรรยา กล่าวว่า กระบวนการประเมินผลการศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายการศึกษากิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอน และนักศึกษา การประเมินผลมีกระบวนการ ๖ ขั้นตอน ดังแสดงในตารางที่ ๒.๓ นี้

ตารางที่ ๒.๓ กระบวนการประเมินผล

ความมุ่งหมายและประโยชน์ของการประเมินผล

พิชิต ฤทธิ์จรรยา กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนการสอนมีความมุ่งหมายหลายประการ ซึ่งผู้สอนอาจเลือกใช้ให้ตรงกับความต้องการได้ดังนี้

๑. เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน
๒. เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐาน
๓. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
๔. เพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง
๕. เพื่อตัดสินผลการเรียน
๖. เพื่อจัดตำแหน่งหรือจัดประเภท
๗. เพื่อเปรียบเทียบระดับพัฒนาการ
๘. เพื่อพยากรณ์หรือทำนาย

^{๙๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓-๑๔.

๙. เพื่อประเมินค่า^{๙๖}

พิชิต ฤทธิ์จัญญ ได้กล่าวประโยชน์ของการประเมินผลดังนี้

๑. ประโยชน์ต่อนักศึกษา กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมสร้างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ทดสอบและเก็บรวบรวมจัดทำข้อมูลตัดสินผลการเรียน

๑.๑ ทำให้เกิดพัฒนาตนเองในแนวทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากผลการประเมินความสามารถของตนเอง

๑.๒ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้นเพื่อที่จะรักษามาตรฐานไว้และช่วยให้ผลการเรียนดีขึ้นตามลำดับ

๑.๓ ทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะการสอบแต่ละครั้งทำให้นักศึกษาต้องอ่านหนังสือทบทวนเนื้อหา มีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมทำให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

๑.๔ ทำให้ทราบจุดมุ่งหมายในการเรียนชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะก่อนสอนผู้สอนจะแจ้งจุดประสงค์ที่จะประเมินให้ทราบ

๒. ประโยชน์ต่อผู้สอน

๒.๑ ทำให้ผู้สอนได้ทราบผลการเรียนของนักศึกษาว่าเก่ง – อ่อนเพียงใดเพื่อหาทางช่วยเหลือ

๒.๒ ทำให้ผู้สอนทราบผลการบรรลุจุดประสงค์การเรียนของนักศึกษาว่า มีนักศึกษาผ่านจุดประสงค์มากน้อยเพียงใดซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สอนมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนเพียงใด เทคนิควิธีการสอนที่ผู้สอนใช้เหมาะสมเพียงใด อันจะนำไปสู่การปรับปรุงตนเองของผู้สอน

๒.๓ ผลการประเมินจะทำให้ผู้สอนใช้เป็นแรงกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสนใจในการเรียนยิ่งขึ้น

๒.๔ ช่วยให้ผู้สอนได้ตรวจสอบคุณภาพของข้อสอบว่ามีความยากง่ายเพียงใด มีค่าอำนาจจำแนก ความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงเพียงใด

๓. ประโยชน์ต่อผู้บริหาร

๓.๑ ทำให้ทราบมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในด้านต่างๆ เช่น มาตรฐานความสามารถของนักศึกษา มาตรฐานความสามารถของผู้สอน เป็นต้น

๓.๒ ใช้เป็นข้อมูล ในการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาให้ผู้ปกครองและประชาชน

๓.๓ ใช้เป็นข้อมูล ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา พัฒนา และดำเนินงานบริหารสถานศึกษาในด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง

๔.๑ ทำให้ทราบความสามารถ หรือสมรรถภาพในการเรียนของบุตรหลาน

^{๙๖} พิชิต ฤทธิ์จัญญ, หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: แฮสส์ ออฟเคอร์มีส์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๐.

๔.๒ ช่วยให้ผู้ปกครองรู้จักและเข้าใจบุตรหลานได้ดียิ่งขึ้น

๔.๓ เป็นข้อมูล สำหรับผู้ปกครองใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงานหรือการศึกษาต่อของบุตรหลาน

๕. ประโยชน์ต่อการแนะนำ

๕.๑ ใช้เป็นข้อมูล ในการให้คำปรึกษา แนะนำ นักศึกษาทั้งในด้านการเลือกอาชีพ การศึกษาต่อและปัญหาส่วนตัว

๕.๒ เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับสถานศึกษาใช้ในการประชาสัมพันธ์หรือแนะนำสถานศึกษา

๖. ประโยชน์ต่อการวิจัย

๖.๑ เครื่องมือในการวัดและประเมินผลสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการทำวิจัยได้

๖.๒ ข้อมูลจากการวัดผลและประเมินผลสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยต่อไปได้^{๙๗}

สรุปได้ว่า การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ คือจะต้องมีการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียน โดยจะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการวัดและวิธีการวัด รวมถึงเกณฑ์การประเมินผลที่ชัดเจนให้ผู้สอนนักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ ในการวัดผลประเมินผลจะต้องทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและแจ้งผลให้นักศึกษาทราบเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข โดยการวัดนั้นจะต้องตรงตามเนื้อหาและใช้วิธีการวัดที่เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งหมายถึงอาจจะต้องใช้วิธีการหลายๆวิธีร่วมกัน และสิ่งที่สำคัญการวัดและประเมินผลมีความยุติธรรม และเป็นมาตรฐานเดียวกันในกรณีที่นักเรียนเป็นจำนวนมากหรือใช้ผู้สอนหลายคนในวิชาเดียวกัน

๒.๕ ความหมายของหลักอิทธิบาท ๔

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวถึง อิทธิบาทวิงค์ สุตตันตภาชนีย์ ดังนี้ คำว่า อิทธิ มีอธิบายว่า ความสำเร็จ ความสำเร็จด้วยดี กิริยาที่สำเร็จ กิริยาที่สำเร็จด้วยดี ความได้ ความได้เฉพาะ ความถึง ความถึงด้วยดี ความถูกต้อง การทำให้แจ้ง ความเข้าถึง ธรรมเหล่านั้น คำว่า อิทธิบาท มีอธิบายว่า เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ และวิญญานขันธของบุคคลผู้เป็นอย่างนั้น (ผู้ได้ธรรมที่มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) คำว่า เจริญอิทธิบาท มีอธิบายว่า ฝึกุสุเสพ เจริญ ทาให้มากซึ่งธรรมเหล่านั้น เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า เจริญอิทธิบาท ๔ คือ คุณธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามประสบความสำเร็จ ๔ ประการ ดังนี้^{๙๘}

^{๙๗} พิชิต ฤทธิ์จรรย์, หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: แฮส ออฟเคอร์มีส์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑-๒๔.

^{๙๘} พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเล่มที่ ๓๕, อิทธิบาทวิงค์ สุตตันตภาชนีย์,(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙), หน้า ๓๕/๓๔๒ - ๓๔๗.

พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายว่า อิทธิบาทแยกเป็น อิทธิ แปลว่า ความสำเร็จ บาท แปลว่า ฐาน เจริญรือง ดังนั้นอิทธิบาทจึงแปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี ๔ อย่างคือ ฉันทะ วิริยะจิตตะ และวิมังสา^{๙๙}

พระธรรมปิฎก ได้ให้ความหมายว่า อิทธิบาท ๔ ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ มีความพอใจ มีใจรัก คือ พอใจที่จะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดี แห่งกิจกรรมหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร วิริยะ พากเพียรทำ คือ ขยันหมั่น ประกอบหมั่น กระทำสิ่งนั้น ด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดถอย จิตตะ เอาใจฝึก ใฝ่ คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่น ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้อง เป็นต้น แปลให้ง่ายตามลำดับว่า “มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึก ใฝ่ใช้ปัญญาสอบสวน”^{๑๐๐}

พุทธสูตร เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเพราะเจริญอิทธิบาท ดุริยภิกษุทั้งหลาย อิทธิบาท ๔ เหล่านี้ อิทธิบาท ๔ เป็นไฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเจริญอิทธิบาทประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร ย่อมเจริญอิทธิบาทประกอบด้วยวิริยสมาธิ จิตตสมาธิ วิมังสาสมาธิและปธานสังขาร ดุริยภิกษุทั้งหลาย อิทธิบาท ๔ เหล่านี้แล เพราะได้เจริญ ได้กระทำให้มาก ซึ่งอิทธิบาท ๔ เหล่านี้แล เขาจึงเรียกตากตว่าพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ญาณสูตร พระพุทธเจ้าเจริญอิทธิบาท ๔ ดุริยภิกษุทั้งหลาย จักขุ ญาณ ปัญญา วิชชา แสงสว่าง ได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมที่เราไม่เคยได้ฟังมาก่อนว่า นี่เป็นอิทธิบาทอันประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขารอิทธิบาทอันประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขารนั้นแล อันเราควรเจริญ อิทธิบาทอันประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขารนั้นแล อันเราเจริญแล้ว^{๑๐๑}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายอิทธิบาท ๔ ว่า คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายมี ๔ อย่าง คือ^{๑๐๒}

๑. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป

๒. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่น ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทนเอาธุระไม่ทอดถอย

๓. จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำในสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำ

^{๙๙} พุทธทาสภิกขุ, **การทำงานที่เป็นสุข**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๗), หน้า: ๙.

^{๑๐๐} พระธรรมปิฎก, **พุทธธรรม**, พิมพ์ ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมมิกจากัด, ๒๕๔๖), หน้า ๘๔๒ .

^{๑๐๑} พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ ๑๙, **อิทธิบาทวิภังค์ สุตตันตภาชนีย์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๒๗๑ – ๒๗๓.

^{๑๐๒} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์รวมเล่ม ๓ ภาค ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๐/๒๓๑.

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่น ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหา เหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

จารุมาศ เรื่องสุวรรณ ได้สรุปหลักอิทธิบาท ๔ ไว้ว่า เป็นหลักแห่งการประกอบการงาน ใดๆ ให้สำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจและรักที่จะทำในงานนั้นๆ วิริยะ คือ ความพากเพียรในการทำงานอย่างไม่ย่อท้อจนงานสำเร็จ จิตตะ คือ การตั้งใจทำงานหมั่นตรวจตรางานอยู่เสมอ เอาใจใส่ในสิ่งที่ทำไม่เอาใจไปคิดในเรื่องอื่น วิมังสา คือ การคิดไตร่ตรองเกี่ยวกับงานที่ทำ ใช้สติปัญญาคิดใคร่ครวญข้อดีข้อเสีย และปรับแก้อย่างมีเหตุผล^{๑๐๓}

สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้ให้คำแปลของอิทธิบาท ๔ ไว้ ๒ ทาง คือ หนึ่ง แปลว่า ข้อปฏิบัติที่ ให้รู้ฤทธิ์ (Basic of Psychic Power) อีกอย่างหนึ่งแปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้บรรลุถึงความสำเร็จ (Low of Success) และสุชีพ ปุญญานุภาพ (๒๕๓๙: ๖๗๖) ได้ให้ความหมายอิทธิบาท ๔ ไว้ดีกว่า เป็นคุณ ให้บรรลุความสำเร็จ ๔ อย่าง ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะความเพียร จิตตะ เอาใจ ใส่วิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณาสอบสวน^{๑๐๔}

บุญมี แทนแก้ว กล่าวว่า ตามหลักพุทธศาสนากล่าวไว้ว่าผู้หวังความเจริญควรปฏิบัติใน ธรรมอันเป็นเครื่องนำไปสู่ความเจริญ หรือสำเร็จตามความประสงค์ หมายความว่าเมื่อต้องการความ เจริญก้าวหน้าต้องสร้างเหตุผลเพื่อให้เกิดผลนั้นๆ เพราะผลย่อมมาจากเหตุ การสร้างเหตุจนถึงแม้จะ ยากยิ่งเพียงใด หากใช้คุณธรรมเข้าสนับสนุนแล้วยังจะสำเร็จตามความประสงค์ได้ คุณธรรมที่จะช่วย ให้สำเร็จหรือความเจริญก้าวหน้าดังประสงค์ คือ อิทธิบาท ๔^{๑๐๕}

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย หรือ หนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้อง และการเข้าถึงประโยชน์สุข นอกจากนี้ อิทธิบาทยังเป็นธรรมที่อนุโลมได้ว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานของ บุคคล เช่น ประสบความสำเร็จทางการเรียน การประกอบอาชีพการดำรงชีวิต เป็นต้น^{๑๐๖}

ปริญญ์ จงวัฒนา กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ คือ คุณธรรม ๔ ประการที่เป็นฐานนำไปสู่ ความสำเร็จ ดังนี้^{๑๐๗}

๑. ฉันทะ ความพอใจ ความพึงใจที่จะกระทำกิจใดๆ เพื่อที่ให้ได้รับผลสำเร็จตามปรารถนา

^{๑๐๓} จารุมาศ เรื่องสุวรรณ, พันเอก, การสังเคราะห์แบบจำลองการสอนวิชาชีพช่างตามหลักอิทธิ บาท ๔ ของพลทหารในส่วนสนับสนุนกองบัญชาการทองทัพบก ,ปริญญาคุชฎบัณฑิต ปร.ด.อาชีวศึกษา ,(บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ถ่ายเอกสาร,๒๕๔๘), หน้า ๓๕.

^{๑๐๔} สุชีพ ปุญญานุภาพ, **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย,๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

^{๑๐๕} บุญมี แทนแก้ว,**จริยศาสตร์**,พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์,๒๕๓๙), หน้า ๑๔๒.

^{๑๐๖} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย,ผศ.ดร, “**หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์** ”, สารนิพนธ์พุทธ ศาสตร์บัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๑๕๕๐), หน้า ๒๓๘ .

^{๑๐๗} ปริญญ์ จงวัฒนา, **พุทธธรรมเพื่อกลยุธมิต**, (กรุงเทพมหานคร: บจก. ศิลปสยามบรรจภัณฑ์ และการ พิมพ์,๒๕๕๐), หน้า ๑๔๔ – ๑๔๕.

๒. วิริยะ ความเพียร คือ มีความขยันหมั่น เพียรที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ได้ตั้งปรารถนาไว้แล้ว และได้มีความพอใจ พึงใจ กระทำแล้วให้สำเร็จลุล่วงตามปรารถนา

๓. จิตตะ จิตจดจ่อ คือ มีสติ มีสมาธิ ในการที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ตั้งปรารถนาไว้แล้วได้มีความพอใจ พึงใจก่อกิจกรรมนั้นแล้วได้ใช้ความเพียรพยายามแล้ว ก็ต้องใช้กำลังใจ กำลังความคิด กำลังสติปัญญา และสมาธิ ไม่หันเหไปทางอื่น การกระทำกิจนั้นๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามปรารถนา

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง พินิจพิจารณา เมื่อกระทำสิ่งใดๆ แล้วย่อมประสบปัญหา ใหญ่บ้างเล็กบ้าง ก็ต้องใช้การใคร่ครวญพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ เหล่านั้นด้วยอุบาย ปัญญา ตั้งข้อสมมติฐานเป็นเหตุ เพื่อที่จะหาปัจจัยองค์ประกอบในสิ่งที่ตนรู้มา เป็นข้อเปรียบเทียบเชิงกระทบ เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และทำการทดสอบทดลอง สามารถให้ผลได้จริงตามที่ตั้งข้อสมมติหรือไม่ กระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกจนมีความแน่ใจ จนสามารถประสบกับความสำเร็จได้ตามปรารถนาตั้งใจ

๒.๖ การเรียนอย่างมีประสิทธิภาพด้วยอิทธิบาท ๔

อิทธิบาท ๔ เป็นแนวทางการเรียน การทำงาน ให้ประสบความสำเร็จที่พระพุทธองค์ได้ทรงสดับไว้อย่างแยบคาย ประกอบด้วยแนวปฏิบัติ ๔ ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งใครๆ ก็ท่องได้ จำได้ แต่จะมีสักกี่คนที่ปฏิบัติได้ครบกระบวนการทั้ง ๔ ข้อ อันเป็น ๔ ขั้นตอนต่อเนื่องหนุนเสริมกัน จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ด้วยว่ามันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันทั้ง ๔ ข้อ จึงจะทำให้เราประสบผลสำเร็จในชีวิตและการงานได้ตามความมุ่งหวัง ดังต่อไปนี้^{๑๐๘}

๑) ฉันทะ คือ การมีใจรักในสิ่งที่ทำ ใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ จึงจะเกิดผลจริงตามควร เราคงเคยได้ยินคำว่า "ขอฉันทำมติดจากประชุม" บ่อยๆ หรือ "มีฉันทะร่วมกัน" ก่อนเลิกการประชุมบางอันเป็นเสมือนสัญญาระหว่างกันว่าเราจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ร่วมกันหรือละเว้นบางสิ่งร่วมกัน ซึ่งความเข้าใจในข้อนี้คิดว่าถูกเพียงครึ่งเดียว เพราะความหมายของ "ฉันทะ" นั้นไม่ใช่แปลว่าเป็นสัญญาภาษากระดากหรือสัญญาที่ให้ไว้กับมวลหมู่สมาชิกเท่านั้น หากแต่เป็นสัญญาใจและเป็นใจที่ผูกพัน เป็นใจที่ศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งนั้นอยู่เต็มเปี่ยม จึงจะเกิดความเพียรตามมาเปรียบได้กับนักวิจัยที่ศรัทธาและเชื่อมั่นในแนวคิดแนวปฏิบัติของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นซึ่งอาจมีมากน้อยต่างกัน คงไม่มีใครบอกได้นอกจากตัวนักวิจัยเองและผลของงานที่เกิดขึ้นจริงเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน การมีใจรัก ถือว่าสำคัญมาก ไม่ใช่ทำให้รักเพื่ออะไรสักอย่าง หรือ ห้ามใจไม่ให้รัก มันก็ยากยิ่งพอๆ กัน เพราะรักดังกล่าวไม่ได้เกิดจากความรักความศรัทธาของเราจริงๆ ขึ้นทำไปก็มีแต่จะทุกข์ทรมานแม้จะได้บางสิ่งที่มุ่งหวังแล้วก็ตาม ประการสำคัญเป็นการแอบแฝงมาจากความคิดอื่น ศรัทธาอื่นหรือความเป็นอื่นที่เราพยายามหาเหตุและผลมาอธิบายว่า มันคือสิ่งเดียวกันเพื่อให้สามารถดำเนินไปได้หรือเพื่อให้ตัวเองสบายใจที่สุด แต่ถ้าเรามีใจศรัทธาอันแรงกล้าแล้ว พลังสร้างสรรค์ก็จะบังเกิดขึ้นกับเราอย่างมหัศจรรย์ทีเดียว

เราจะสร้างฉันทะให้เกิดขึ้นได้อย่างไร พระพุทธองค์เคยสอนไว้ว่า มนุษย์เราต้องเลือกที่จะศรัทธาบางอย่างและหมั่นตรวจสอบศรัทธาของตัวเองว่าดีต่อตัวเองและดีต่อผู้อื่นอันรวมถึงสังคมโดยรวมหรือไม่ เมื่อดีทั้งสองอย่างก็จงมุ่งมั่นที่จะทำด้วยความตั้งใจ และหากไม่ดีก็จงเปลี่ยนแปลง

^{๑๐๘} <http://thaifamilymental.blogspot.com/2007/10/4.html>

ศรัทธาเสียใหม่ ซึ่งเราต้องเลือก ไม่เช่นนั้นเราจะกลายเป็นคนที่สับสนไม่มีแก่นสารและเป็นคนไร้ราก ในที่สุด เมื่อเป็นคนไม่มีแก่นสารก็จะถูกชักชวนไปในทางที่ไม่ดีได้ง่ายนั่นเอง หากจะฝึกฝนตนเอง อาจเริ่มจากการตั้งคำถามกับตัวเองว่าเราศรัทธาอะไรอยู่ เพราะคนเราเมื่อศรัทธาอะไรก็จะได้พบกับสิ่งนั้น เข้าถึงสิ่งนั้น ศรัทธาในเทคโนโลยีเราก็จะเข้าถึงเทคโนโลยี ศรัทธาต่อชาวบ้านเราก็จะเข้าถึงชาวบ้าน ศรัทธาต่อวัตถุก็จะเข้าถึงวัตถุ ศรัทธาต่อลายศรสรเสรีญก็จะเข้าถึงลายถึงยศเข้าถึงตำแหน่ง ศรัทธาต่อความรู้ก็จะเข้าถึงความรู้ หรือศรัทธาต่อหลักธรรมก็จะเข้าถึงธรรม หรือไม่ศรัทธาอะไรเลยก็ไม่เข้าถึงก็ไม่เข้าถึงอะไรเลย เพราะความศรัทธานำมาซึ่งมุ่งมั่นทุ่มเทเพื่อทำทุกอย่างให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เราศรัทธานั้นเอง ขณะเดียวกันก็ลองตรวจสอบตัวเองดูว่าสิ่งที่เราศรัทธากับสิ่งที่องค์กรของเราศรัทธานั้น ตรงกันหรือไม่ หากตรงกันก็เรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงตนหรือไม่ตรงกันก็เรียนรู้ที่จะให้โอกาสตัวเอง ไปสู่แห่งที่ที่เหมาะสมกว่า

๒) วิริยะ คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเท เป็นความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้นเรื่องนั้น ถ้าหากกระทำก็จะทำจนเชี่ยวชาญจนเป็นผู้รู้ ถ้าหากศึกษาก็จะศึกษาให้รู้จนถึงรากเหง้าของเรื่องราวนั้นๆ ดังนั้น คำว่า "วิริยะ" จึงหมายถึงความเพียรพยายามอย่างสูงที่จะทำตามฉันทะหรือศรัทธาของตัวเอง หากเราไม่มีความเพียรแล้วก็อนุมานได้ว่าเรามีฉันทะหลอกๆ หรือศรัทธาหลอกๆ ทั้งโกหกตัวเองและหลอกผู้อื่น เพื่ออะไรนั้น ผลงานที่เขาทำจะชี้ชัดออกมาเองว่าทำเพื่ออะไร ดังนั้น นักวิจัยท้องถิ่น จึงต้องมีใจที่รักต่อคนท้องถิ่นและรักต่อการทำงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาคนท้องถิ่น อันเป็นศรัทธาสูงสุด หากไม่เป็นเช่นนั้น ก็ได้แต่เพียงศรัทธาปากเปล่าที่ไร้แก่นงาของความมุ่งมั่นและทุ่มเท หากแต่มีศรัทธาอื่นให้ครุ่นคิดและกระทำอยู่ วิริยะนี้มาคู่กับความอดทนอดกลั้น เป็นความรู้สึกไม่ย่อท้อต่อปัญหาและมีความหวังที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง โดยมีศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ นาใจ และเตือนใจ ความอดทนเป็นเครื่องมือสำหรับคนใจเย็นและใจงามด้วย ไม่ใช่ข่มขู่ลุดันรบเร้าและรุ่มร้อน เพราะมันจะทำให้มีโอกาสผิดพลาดได้ง่าย หรือสูญเสียความอดทน ในที่สุด ดังนั้น ความวิริยะอุสาหะ จึงเป็นวิถีทางของบุคคลที่หาญกล้าและท้าวทำต่ออุปสรรคใดๆ ทั้งมวล ความวิริยะมันเกิดจากอะไร เกิดจากศรัทธาหรือฉันทะนั้นเอง และเป็นศรัทธาที่มั่นคงด้วยไม่ว่าจะมีอุปสรรคใดๆ มากระทบก็ตามก็จะไม่เปลี่ยนแปลง แต่อาจปล่อยวางหรือวางเฉยในบางเวลาบางสถานการณ์บ้าง เพื่อรอสถานะที่เหมาะสมกว่า ความวิริยะไม่ใช่ความดุดันอย่างเอาเป็นเอาตายหรือต้องให้ได้เสมอ แต่มันคือความแยบยลและเลือกที่จะทำบางอย่างเพื่อรักษาศรัทธาไว้หรือเพื่อรอวาระที่เหมาะสมอันหมายถึงการบรรลุผลแห่งศรัทธา ถ้าจะฝึกฝนเรื่องความวิริยะแล้วคงต้องเริ่มจากความคิดว่า ต้องหมั่นฝึกฝนตนเองบ่อยๆ หมั่นทำหมั่นคิดหมั่นเขียนหมั่นนำเสนอและอย่าขี้เกียจอย่ากลัวความผิดพลาดและจงกล้าแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อความล้มเหลวของตัวเองอย่าท้อต่องานหนักและงานมากให้คิดว่าทำมากรู้มากเก่งมากขึ้น อย่าบ่นว่าไม่มีเวลาเพราะเวลามีเท่าเดิม

๓) จิตตะ คือ ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตามค่านิยมใหญ่มาปัจจุบัน สังคมซับซ้อน มีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่ละคนมีภาระหน้าที่ ที่ต้องทำมากมาย ไม่รู้จะหาอะไรก่อน เวลาอ่านหนังสือก็คิดถึงงานที่รับผิดชอบ เวลาอ่านทำงานก็คิดว่าต้องอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบ ไม่สามารถมีจิตจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้นาน ผลคือ ทำอะไรก็ไม่ได้สักอย่างทำผิดๆ ถูกๆ อยู่อย่างนั้น แต่ถ้าเรามีใจที่จดจ่อต่อสิ่งที่เราคิดเราทำและรับผิดชอบแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหรือการทำงานก็ตาม ทุกอย่างก็จะดีขึ้นไปเอง เราก็จะมีความรอบรู้มากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยใจที่

จดจ่อตั้งมั่นและใฝ่เรียนรู้ของเรา เมื่อมีความรอบรู้มากขึ้นก็จะเกิดความรู้รอบคอบตามมา เมื่อมีความรอบคอบแล้วการตัดสินใจทำอะไรก็จะเกิดความผิดพลาดน้อยตามไปด้วย ความรอบคอบจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากไม่รอบรู้ ดังนั้น การที่คนจะรอบรู้ได้นั้น ต้องหมั่นศึกษาเรียนรู้อยู่เป็นเนืองนิจ ติดตามข่าวสารบ้านเมืองสม่ำเสมอ ต้องอ่านหนังสืออย่าให้ขาดและหลากหลายโดยไม่ยึดติดกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ประการสำคัญต้องฝึกตั้งคำถามกับตัวเองกับเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นรอบตัวเราพร้อมกับค้นหาคำตอบให้ได้ การฝึกสนทนากับผู้รู้บ่อยๆก็เป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งเมื่อเราทำได้อย่างนี้แล้ว เราก็จะเป็นผู้ที่เข้าใจความรู้รอบรู้ไปโดยปริยาย เมื่อเราเข้าใจความรู้รอบรู้แล้ว ก็ไม่ใช่เรื่องยากที่จะวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อแท้ของเรื่องราวต่างๆ ออกมาสู่การตัดสินใจของหมู่คณะหรือแม้แต่เรื่องส่วนตัวของเราเอง ดังนั้น ความรอบคอบจึงแฝงไปด้วยความรู้ตามสภาพจริงของมัน อันเป็นแนวปฏิบัติที่คนรุ่นใหม่ต้องสร้างให้เกิดเป็นนิสัยแก่ตนเอง ความรอบคอบนอกจากจะดำรงอยู่คู่กับความรู้แล้ว ยังต้องอาศัยความดีงามเป็นเครื่องเตือนสติด้วย ถึงจะสามารถใช้จิตของเราพิจารณาและตรึกตรองในเนื้อแท้ของสิ่งต่างๆนั้นได้อย่างเหมาะสม เพราะความดีงามตามแบบอย่างของคุณธรรมตามหลักศาสนาและจริยธรรมของสังคมนั้นเป็นสิ่งเดียวที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างปรกติสุข

๔) วิมิงสา คือ การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา อันเกิดจาก การมีใจรัก (ฉันทะ) แล้วทำด้วยความมุ่งมั่น (วิริยะ) อย่างใจจดใจจ่อและรับผิดชอบ (จิตตะ) โดยใช้วิจารณ์ญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ จึงนำไปสู่การทบทวนตัวเอง และทบทวนองค์กรหรือทบทวนขบวนการ ทบทวนในสิ่งที่ได้คิดสิ่งได้ทำผ่านมาว่าเกิดผลดีผลเสียอย่างไร ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเราเองและเป็นเรื่องที่ร่วมคิดร่วมทำกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น การทบทวนเรื่องราวจากภายในของตัวเราเองเป็นสิ่งสำคัญมากในยุคปัจจุบันที่ผู้คนเริ่มสับสนวุ่นวายอย่างเข้มข้น ทบทวนความคิดเพื่อตรวจสอบความคิดและการกระทำของเราว่าเราคิดหรือทำจากความคิดอะไร ? พร้อมกับถามตัวเองว่าเราคิดอย่างนั้นเพื่ออะไร? เราทำสิ่งนี้เพื่ออะไร? เพื่อความสุขของตัวเองหรือเพื่อความสุขของสังคม? ฯลฯ ซึ่งจะทำให้เรารู้ว่าเราควรจะทำอยู่ ณ จุดไหนของสังคมหรือเปลี่ยนแปลงตนอย่างไรไปสู่การสร้างสรรค์ตนเองและสังคมที่งดงาม ในการวิจัยและการพัฒนานั้นเรามักจะใช้คำว่า "สรุปบทเรียน" เป็นการสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อดูว่าสิ่งที่คิดและทำมานั้นมันดำเนินไปในแนวทางที่วาดหวังหรือไม่ หรือว่าคิดไว้อย่างทำอีกอย่าง หรือคิดไว้แต่ไม่ได้ทำเลย หรือทำไปแล้วแต่ไม่ได้อย่างที่มุ่งหวัง ทั้งนี้จะได้วิเคราะห์ต่อไปว่า ที่มันสำเร็จมันเป็นเพราะอะไร และที่มันล้มเหลวมันเกิดจากอะไร เพื่อที่จะได้หาแนวทางแก้ไขหรือหาทางหลีกเลี่ยงผลเสียที่อาจเกิดขึ้น การสรุปบทเรียนนั้น คนส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่า สรุปเมื่องานเดินทางมาได้ครึ่งทางหรือสิ้นสุดการทำงาน หรืออย่างดีที่สุดมีการทำแผนงานรายไตรมาส คือทุก ๓ เดือน จึงสรุปบทเรียนครั้งหนึ่ง แต่จริงๆ แล้วการสรุปบทเรียนควรจะทำให้อย่างสม่ำเสมอ อาจเป็นการพูดคุยกันหลังเสร็จสิ้นการทำการกิจกรรมทุกครั้ง หรือหลังเลิกงานแต่ละวัน หรือใช้วิธีการแบบไม่เป็นทางการ เพื่อสรุปบทเรียนของแต่ละคนให้ได้มากที่สุด หรือพูดคุยกับตัวเองบ้าง การที่เราคุยกับตัวเอง ด้วยสติ ความรู้เนื้อ รู้ตัว จะทำให้เรามองตัวเองชัดเจนขึ้น รู้ว่าขณะนี้ปัญหาของเราคืออะไร และจะแก้ไขยังไง เพราะธรรมชาติของคนเรา สายตาเรามองทอดมองออกไปข้างนอก ทำให้ไม่เห็นตัวเองและสิ่งใกล้ตัว ถ้าจะมองตัวเองต้องส่องกระจก ดังนั้น เราต้องหมั่นถามตัวเองว่า เรารู้อะไรบ้างไม่รู้อะไรบ้าง เป้าหมายชีวิตเราคือ อะไร แล้วเราจะมีวิธีไปถึงจุดนั้นได้อย่างไร คำถามที่ดีหนึ่งคำถาม ดีกว่าคำตอบร้อยคำตอบ ถ้าเราตั้งคำถามกับตัวเองบ่อยๆ จิต เราก็จะหา

คำตอบให้เราได้ ไม่ เช่นนั้นเราก็มีชีวิตอยู่แบบไม่มีจุดหมายปลายทาง มีแต่ความทุกข์ใจหาทางออกให้กับชีวิตไม่ได้ หรือ ถ้ามีคนอื่นอยู่ด้วยเราก็คุยในใจ สร้างเสียงในใจ (inner voice) แต่ว่าวิธีที่ได้ผลคือ ปิดประตูห้องอยู่คนเดียวเงียบแล้วคุยกับตัวเองดังๆ หรือจะคุยกับหมากับแมวก็ได้ แต่ช่วงที่เหมาะสมที่สุดคือช่วงที่รู้สึกว่างและปลอดโปร่งจากเรื่องราวทั้งปวง ซึ่งควรทำให้เป็นนิสัย นั่น" อธิบาธ ๔" จึงมีความหมายกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการจะเดินทางไปไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและการงาน เพราะหากทำได้ตามกระบวนการแล้ว สังคมความรู้ ชุมชนความรู้ และปัจเจกชนความรู้ คงอยู่ไม่ไกลเกินฝัน ประการสำคัญ "อธิบาธ ๔" ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวจากหลักธรรมข้ออื่นๆ อันเป็นองค์รวมและเชื่อมโยงถึงกัน เพียงแต่อธิบายคนละบทบาทเท่านั้น สิ่งสำคัญ เราได้ใคร่ครวญในเรื่องเหล่านี้มาน้อยเพียงใด เพราะ ในโลกปัจจุบัน โลกที่สังคม อวิชชามากจนเกินสิ้น จึงกลายเป็นโลกที่ฉาบฉวยและวุ่นวายสูงสุด นั้นแปลว่าเราต้องฝึกฝนตนเองหลายเท่าตัวเพื่อจะเข้าใจและเข้าถึงหลักธรรมที่ก่อเกิดการพัฒนาที่จุดเริ่มต้นของตนเองอย่างแท้จริง

๒.๗ ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษาตามหลักอธิบาธ ๔

ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษาตามหลักอธิบาธ ๔ หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ พึงพอใจ รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานศึกษา ไม่ขีดเขียนฝาผนังห้องเรียน ห้องน้ำ แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับนักเรียนโรงเรียนอื่น คอยตักเตือนเพื่อนที่จะหลงผิด อันทำให้โรงเรียนเสียชื่อเสียง เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือ ก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตามความสนใจ และความสามารถของตนเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน เช่นเป็นนักกีฬา แต่งคำขวัญ เรียงความ นักเรียนแต่งกายและ ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับ ของโรงเรียน พอใจที่จะอยู่ในกฎระเบียบอันถูกต้องและดีงามของโรงเรียน นักเรียน รักและภาคภูมิใจ ในสถาบันการศึกษาของตน เพียรพยายามในการเรียนและตอบแทนบุญคุณเสมอ^{๑๐๙}

๒.๘ ลักษณะของหลักอธิบาธ ๔

ลักษณะของอธิบาธ ๔ เป็นคุณธรรมที่มีความสัมพันธ์และมีผลต่อกัน หมายความว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานหรือหน้าที่โดยที่มีคุณธรรมด้านใดด้านหนึ่งเด่นหรือสูงมาก จะส่งผลให้คุณธรรมด้านอื่นๆ สูงตามไปด้วย

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวว่าอธิบาธ ๔ คือความจริงที่ เกื้อหนุนกัน และมักมาด้วยกัน^{๑๑๐} เช่นเกิดฉันทะ มีใจรักแล้วก็ทำให้พากเพียร เมื่อพากเพียร ก็เอาใจใส่อยู่เสมอ และเปิดช่องให้ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง แต่ที่แยกพิจารณาแต่ละข้อ ก็ด้วยถือเอาภาวะที่เด่นเป็นใหญ่เป็นตัวนำ เป็นตัวชักจูงข้ออื่นๆ ในแต่ละกรณี เช่น เมื่อฟังธรรมด้วยกัน คนหนึ่งชอบศึกษาธรรม

^{๑๐๙} กรมวิชาการ.(๒๕๔๔).ความหมายของความรับผิดชอบ. สืบค้นเมื่อ ๑๐ ธ.ค., ๒๕๕๖, จาก: www.sahavicha.com/?name=blog&file=readblog&id=231.

^{๑๑๐} พระธรรมปิฎก , (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, ฉบับปรับปรุงและขยายความ , (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,๒๕๓๘), หน้า ๘๔๕ - ๘๔๖.

ฟังด้วยความรักความพอใจในธรรมอยากรู้ อยากเข้าใจในธรรมให้ยิ่งๆ ขึ้นไป จึงฟังด้วยจิตแน่วแน่ว่าก็มีฉันทะเป็นตัวเด่นชักนำสมาธิและกุศลธรรมข้ออื่นๆ อีกคนหนึ่งมีนิสัยหรือความรู้สึกเกิดขึ้นในขณะนั้นว่า เมื่อพบอะไรที่ฟังทำก็ต้องสู้ต้องเอาชนะ ต้องเข้าเผชิญและทำให้สำเร็จ จึงฟังด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย จะต้องพยายามเข้าใจให้ได้ ก็มีวิริยะเป็นธรรมเด่น อีกคนหนึ่งมีนิสัยเอาใจใส่รับผิดชอบไม่ว่าอะไรที่ตนเกี่ยวข้องก็ต้องใส่ใจเอาจิตจดจ่อติดตาม จึงตั้งใจฟังเอาจิตติดตามเนื้อความไป ก็มีจิตตะเป็นใหญ่ อีกคนหนึ่งคิดจะตรวจสอบว่าธรรมที่แสดงนั้นเป็นจริงหรือไม่ ดีหรือไม่ หรือจะค้นหาเหตุผลในธรรมที่ฟัง ฟังไปก็คิดใคร่ครวญพิจารณาสอบสวนไป จึงตั้งใจแน่วแน่อยู่กับธรรมที่ฟัง ก็มีวิมังสาเป็นใหญ่ ด้วยเหตุนี้บางแห่ง บางท่านจึงเรียกอิทธิบาท ๔ นี้ว่า เป็นอธิบดี หรืออธิปไตย ๔ โดยกำหนดเอาภาวะที่เป็นใหญ่ เป็นหัวหน้า ในกรณีนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ลักษณะคุณธรรมอิทธิบาท ๔ ของแต่ละบุคคลจึงมีลักษณะเด่นหรือสูงในแต่ละด้านแตกต่างกันได้ และอาจมีคุณธรรมเป็นลักษณะเด่นหรือสูงมากกว่าหนึ่งด้านก็ได้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้แบ่งลักษณะของอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย

๑. ฉันทะ ความพอใจในสิ่งที่ทำ
๒. วิริยะ ความพากเพียร ไม่ท้อถอยในสิ่งที่ทำ
๓. จิตตะ ความเอาใจใส่จดจ่อต่อสิ่งที่ทำ
๔. วิมังสา ความไตร่ตรองในสิ่งที่ทำไปแล้ว

แบ่ง ตามพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ ๔ ประการ ดังนี้

๑. ความรู้ในด้านอิทธิบาท ๔ ถือว่า เป็นลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้เป็นหลักธรรมนำไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนนักศึกษาให้เหมาะสมตามหลักจริยธรรมหลักจริยธรรมนั้นเป็นข้อปฏิบัติที่นักศึกษาจะเลือกหลักธรรมไปใช้ประกอบในการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมีประสิทธิภาพสูง

๒. นักเรียนนักศึกษามีความรู้สึกมั่นใจที่จะนำเอาหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาศึกษาเล่าเรียน โดยหลักธรรมดังกล่าวนี้นหากนำไปใช้ในการศึกษาดังกล่าวแล้วจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็น้อยเพียงใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักศึกษาจะต้องสอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔ ขอบข่ายของหลักอิทธิบาทมีความหมายกว้างขวาง นักเรียนนักศึกษาต้องมีวิจยญาณและปัญญาหาเหตุผลกลั่นกรองที่จะนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน เป็นตรรกะที่บ่งชี้ที่จะบอกถึงความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนตามเป้าหมายที่ตนเองกำหนดไว้

๓. เหตุผลทางจริยธรรมก็เป็นส่วนประกอบอีกอย่างหนึ่งในการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุด จริยธรรมเป็นเครื่องจูงใจ และเป็นปัจจัยที่จะผลักดันให้นักเรียนนักศึกษานำหลักอิทธิบาท ๔ ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเล่าเรียนอย่างถูกต้องและเหมาะสม

๔. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ก็เป็นสิ่งที่สำคัญเช่นเดียวกัน ที่จะทำให้นักศึกษามีความนิยมชอบที่จะนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปประกอบใช้ในการศึกษาเล่าเรียน จริยธรรมเชิงพฤติกรรมก็เป็นค่านิยมในการศึกษาที่จะทำให้นักศึกษานิยมชอบพอใจ มีความเพียร มีจิตมั่น มีการไตร่ตรอง ในการศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างดีเลิศ การศึกษาหลักธรรมจริยธรรมเป็นองค์ประกอบในการเลือกสรรหลักอิทธิบาท ๔ จะทำให้ทราบว่าบุคคลมีพฤติกรรมเหมาะสมที่จะนำหลักอิทธิบาท ๔ เป็นเครื่องมือ

ในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนนักศึกษา ถ้านักเรียนนักศึกษาขาดหลักจริยธรรมก็จะมีหลักเกณฑ์ในการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน หลักจริยธรรมและอิทธิบาท ๔ จะต้องใช้ควบคู่กันไปเสมอ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด วิธีการในการนำเอาหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ปฏิบัติจำเป็นอย่างยั้งจะต้องอาศัยหลักจริยธรรมเป็นข้อนำทาง^{๑๑๑}

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าลักษณะของอิทธิบาท ๔ ได้ว่า ลักษณะของอิทธิบาท ๔ นั้น จะมีความสอดคล้องกัน คือ เมื่อมีฉันทะ พอใจที่จะเรียนแล้ว จะความเพียรพยายามเกิดขึ้นเพราะหวังที่จะเรียนให้ได้ผลดีตามที่ตนเองปรารถนา เมื่อขณะที่เรียนก็มีความเอาใจใส่เชื่อฟังตามที่ครูสอนไม่หยอกล้อเพื่อเล่น ไม่ละทิ้งงานที่ได้รับมอบหมายจากครู เมื่อส่งครูแล้วเห็นความบกพร่องหรือผิดพลาดเกิดขึ้นก็พิจารณาหาข้อผิดพลาดนั้น แล้วก็แก้ไขเพื่อที่จะทำให้งานนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

๒.๙ องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔

องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ในความหมายของพุทธศาสนานั้นมีการกล่าวเอาไว้อย่างมากมาย แต่หลักๆ แล้วจะมีความหมายความหมายที่เป็นแก่นแท้ในการปฏิบัติเพื่อให้เห็นขอบเพียง ๔ อย่าง

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวถึง อิทธิบาทวิงศ์ สุตตันตภาชนีย์ ดังนี้^{๑๑๒}

๑. ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทะสมาธิและปธานสังขาร
๒. ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร
๓. ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร
๔. ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย หลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในด้านการเรียนและด้านอื่นๆ มี ๔ ประการคือ

๑. ฉันทะ คือ ความรักความพอใจในหน้าที่การเรียนและการงานของตนที่ได้รับมอบหมาย ไม่ทำเพื่อสักแต่ว่าทำ มีความทุ่มเทเพื่อหวังให้การเรียนนั้นออกมาได้เป็นที่ชื่นชอบ และพอใจทั้งตนเองและผู้อื่นด้วย

๒. วิริยะ คือ ความเพียรพยายามในหน้าที่การเรียน ไม่ย่อท้อต่อการเรียน ไม่ว่าจะยากหรือง่ายจะเพียรพยายามจนถึงที่สุด ไม่ย่อท้อจนกว่าการเรียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ล้มเลิกความเพียรก่อนที่จะได้ลองทำด้วยตนเอง

๓. จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ในการเรียนของตนเอง ไม่คิดไปในเรื่องอื่นนอกจากเรื่องเรียน เมื่อทำหน้าที่ของตนเองไม่สำเร็จ มีความใส่ใจเอาใจสอยอยู่ตลอดเวลา ตรวจสอบข้อบกพร่องอยู่เสมอ เพื่อที่จะได้นำมาแก้ไขให้ดีขึ้น

^{๑๑๑} ดวงเดือน พันธุนาวิน, **ต้นไม้จริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๒-๔.

^{๑๑๒} พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ ๓๕, **อิทธิบาทวิงศ์ สุตตันตภาชนีย์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๓๔๒ – ๓๔๗.

๔. วิมังสา คือ การใคร่ครวญไตร่ตรองหาเหตุผลของความผิดพลาดที่เกิดขึ้นว่าเกิดขึ้นได้เพราะอะไร แล้วหาหนทางแก้ไขข้อบกพร่อง

๒.๑๐ ความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔

ปิ่น มุทุกันต์ ปัญหาหรืออุปสรรคที่จะขัดขวางให้การทำงานนั้น ไม่ประสบความสำเร็จมีหลายทางคือ เกิดจากตัวเองก็มี เกิดจากเหตุการณ์แวดล้อมก็มี เกิดจากเพื่อนร่วมงานที่ทำนั้นเองก็มี แต่อุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งที่เกิดจากตัวเราที่ทำงานไม่สำเร็จ มี ๔ อย่าง คือ ความเบื่อหน่าย ความเกียจคร้าน ความทอดธุระ ความโง่เขลา ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงสอนวิธีการทำงานไว้มี ๔ ข้อ เรียกว่า อิทธิบาท แปลว่าทางแห่งความสำเร็จ คือฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความใส่ใจ วิมังสา ความคิดค้น ถ้ามีอิทธิบาท ๔ นี้ครบแล้ว ย่อมบรรลุถึงความสำเร็จได้สมประสงค์หากสิ่งนั้นไม่เหลือวิสัย^{๑๑๓}

พระเมธีธรรมาภรณ์ กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ นอกจากจะเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในงานที่ทำแล้ว อิทธิบาทยังเป็นอายุวัฒนธรรมคือ ธรรมเป็นเหตุให้คนมีอายุยืนยาวอีกด้วย ดังที่มีพุทธดำรัสรับรองไว้ในมหาปริณิพพานสูตรว่า “ยสส กสสจि อานนท จตตาริ อิทธิปาธา” เป็นต้น แปลความว่า “อานนท อิทธิบาท ๔ บุคคลใดเจริญ ทำให้มาก ทำให้เป็นดุจยาน ทำให้เป็นพื้นฐานตั้งไว้อบรม เริ่มไว้ดีแล้ว บุคคลนั้นเมื่อปรารถนา ก็พึงดำรงชีวิตอยู่ตลอดกัปหรือเกินกว่ากัป ”พระอรรถกถาจารย์อธิบายว่า การเจริญอิทธิบาททำให้คนมีชีวิตอยู่ตลอดอายุกัป หมายถึงมีชีวิตอยู่ได้จนครบเกณฑ์อายุขัยประมาณได้ ๑๐๐ ปีหรือมากกว่านั้น^{๑๑๔}

วัตสันต์ (Watson อ่างอิงจาก พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเพราะมีการวางเงื่อนไข และการที่พฤติกรรมใดจะมีความเข้มข้นรุนแรงนั้น มิใช่เป็นเพราะรางวัล หรือการเสริมแรงอย่างเดียว แต่เป็นเพราะการเชื่อมโยงเกี่ยวพันกับสิ่งเร้า คือ สิ่งที่กระตุ้นให้นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ มีอิทธิบาทสมบูรณ์ก็เพราะสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกที่ทำให้นักเรียนมีแรงกระตุ้นที่จะเรียนรู้ มีสิ่งกระตุ้นที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ แรงจูงใจที่อยากจะเรียน ภาษาทางพระพุทธศาสนาว่าฉันทะ ความพอใจหรือความต้องการ มีความสัมพันธ์กับความเพียรพยายาม (วิริยะ) สนใจในการเรียนรู้โดยมิเห็นแก่ความยากลำบาก คือ ตั้งใจเรียนรู้ (จิตตะ) และ การหาวิธีการหรือการพิจารณา(วิมังสา) สิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการเรียน ละสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องต่อการเรียน ทำให้ตนเองประสบความสำเร็จการศึกษาได้เพราะมีสิ่งเร้า^{๑๑๕}

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย อิทธิบาท ๔ มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ก็ เพราะว่า การฝึกหัดคนให้มีคุณธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ นี้จัดเป็นการใช้ปัญญาในการพิจารณาหาเหตุผลและกระบวนการทำงาน โดยวิมังสาเป็นผลของจิตตะ คือเมื่อตรวจตราดูแล้วเห็นว่า การทำงานของตนยังบกพร่องอยู่หรือผิดวัตถุประสงค์ อีกอย่างหนึ่งคือพิจารณาหาเหตุผลในการทำงานตามขั้นตอน งานที่

^{๑๑๓} ปิ่น มุทุกันต์, พ.อ. มงคลชีวิตภาค ๒ , (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย , ๒๕๓๕), หน้า ๑๐.

^{๑๑๔} พระเมธีธรรมาภรณ์, “อิทธิปาธกถา” พุทธจักร โลกธรรมเฝ้าดับเชื้อได้ด้วยศาสนา , (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๐.

^{๑๑๕} พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, พฤติกรรมกลุ่ม, (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๒), หน้า ๙๒.

ลงมือทำแล้วนั้นได้ผลเป็นขั้น ๆ อย่างไร เป็นการทบทวนผลว่าเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ ถ้าได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจหรือได้ผลที่ไม่พึงปรารถนา ก็จัดการแก้ไขหรือปรับปรุงตามกระบวนการอิทธิบาท ๔ นั้น^{๑๑๖}

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าความสำคัญของอิทธิบาท ๔ ว่า มีความสำคัญต่อการเรียน การศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะถ้าขาดหลักอิทธิบาท ๔ แล้ว ย่อมทำให้บุคคลนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน เพราะอิทธิบาท ๔ จะทำให้บุคคลที่นำไปปฏิบัตินั้น เกิดสร้างความพอใจในหน้าที่การงานของตน พร้อมทั้งมีความขยันหมั่น เพียร เอาใจใส่ในหน้าที่ของตน และกลับมาทบทวน ไตร่ตรองหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น แล้วจึงนำข้อผิดพลาดนั้นไปแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นไป

๒.๑๑ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔

๒.๑๑.๑ ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของ ดวงเดือน พันธมนาวิน

ดวงเดือน พันธมนาวิน ได้ศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมคนดีและคนเก่ง สามารถสรุปออกมาในรูปของทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม^{๑๑๗} ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่ามีองค์ประกอบทางจิต เกี่ยวข้องอยู่ ๘ จิตลักษณะ โดยแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ จิตลักษณะที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ ด้าน และ ลักษณะที่เป็นสาเหตุทางจิตอีก ๕ ด้าน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกัน เมื่อนำไปประกอบเป็นภาพต้นไม้ จะแบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ ๑) ส่วนดอกและผลไม้บนต้นไม้ม ๒) ส่วนลำต้นของต้นไม้ ๓) ส่วนรากของต้นไม้ มีรายละเอียดดังนี้

๑. ส่วนดอกและผลไม้บนต้นไม้ม คือ พฤติกรรมประเภทต่างๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของคนดีคนเก่ง พฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมการทำความดีและละเว้นความชั่ว พฤติกรรมที่เอื้อเพื่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ผลที่ออกมาเป็นพฤติกรรมต่างๆ ที่น่าปรารถนา มีสาเหตุมาจากสาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนของต้นไม้มและลักษณะทางพื้นฐานทางจิตใจที่เป็นส่วนของรากต้นไม้ม

๒. ส่วนลำต้นของต้นไม้ม คือ สาเหตุทางจิตใจของพฤติกรรมประกอบด้วยจิตลักษณะ ๕ ด้าน ได้แก่

๑. การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ประเทศชาติมนุษยชาติและหลักการมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

๒. จิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน คือ รู้จักคาดการณ์ไกล รู้จักควบคุมตัวเอง ได้สามารถอดได้รอได้ มีความภูมิใจในการทำความดี แม้จะไม่มีใครเห็น

๓. ความเชื่ออำนาจในตน คือ เชื่อว่าผลที่เกิดกับตนมาจากการกระทำของตนเอง ไม่ใช่เกิดจากความบังเอิญ หรือโชคเคราะห์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือบุคคลอื่นบันดาลให้

^{๑๑๖} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, ผศ.ดร., “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์”, สารนิพนธ์พุทธศาสตร์บัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๕๕๐), หน้า ๒๓๙ .

^{๑๑๗} ดวงเดือน พันธมนาวิน, ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม , พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๔).

๔. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ มีความมุ่งมั่น ในการที่จะทำงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย โดยไม่ย่อท้อ

๕. ทศนครี คุณธรรม ค่านิยม คือ (ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม หรือ ค่านิยมอื่นๆ) คือ มองเห็น และเข้าใจในคุณค่า ประโยชน์ ความดีของการปฏิบัติหน้าที่ที่เกิดความพึงพอใจ มีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

๓. ส่วนรากของต้นไม้ คือ ลักษณะพื้นฐานทางจิตใจของพฤติกรรม ประกอบด้วย จิตลักษณะ ๓ ด้าน ได้แก่

๑. สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาดมีการรู้คิดที่เหมาะสมกับอายุเมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็มี ความสามารถทางความคิดที่เป็นนามธรรมขั้น สูงได้ กล่าวคือ คิดแบบเป็นระบบได้เมื่อเป็นผู้ใหญ่

๒. มีสุขภาพจิตที่ดี ได้แก่ มีความสุขในการทำงาน มีการปรับตัวที่ดี มีความวิตกกังวลน้อยเหมาะสมกับเหตุการณ์ มีอารมณ์มั่นคง มีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของการทำงาน

๓. มีประสบการณ์ทางสังคมสูง คือ การเข้าใจมนุษย์และสังคม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราได้รับประสบการณ์อย่างเพียงพอเหมาะสมตามอายุ ถ้าบุคคลมีลักษณะทางจิตใจ ๓ ด้าน ที่เป็น ส่วนรากของต้นไม้ในปริมาณที่สูงเหมาะสมกับอายุ และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคมที่เหมาะสม ก็จะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาทางจิตลักษณะทั้ง ๕ ด้าน อันเป็น สาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนลาดต้นของต้นไม้ได้

๒.๑.๒ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพค

เพค ได้แบ่งขั้น ของพัฒนาการทางจริยธรรม ไว้^{๑๑๘} ดังนี้

ขั้น ที่ ๑ ไม่มีจริยธรรมอะไรเลยขาดความรู้ ความสันทัดกว่าสิ่งใดก็ตามที่ตัวเองกระทำลง ไปนั้นมิผลดีหรือผลเสียต่อบุคคลอื่นอย่างไร ผู้มีจริยธรรมอยู่ในขั้น นี้ได้แก่ ทารก ในหมูนักเรียนอาจมี อยู่บ้างแต่น้อย

ขั้น ที่ ๒ เป็นการกระทำด้วยตนเอง เอาใจใส่ในเรื่องของตนเองว่า ตนเองมีความต้องการอะไรบ้าง ทำตามอารมณ์หรือความพอใจของตนเองฝ่ายเดียว ทั้งๆ ที่รู้ว่าสิ่งที่ตนพอใจนั้นคนอื่นไม่ พพอใจ

ขั้นที่ ๓ เป็นการกระทำตามเพื่อฝูง หรือทำตามแบบแผนที่หมู่คณะเขาปฏิบัติกันโดยไม่ ใคร่ไตร่ตรองว่าสิ่งที่ทำนั้นดีหรือเลว เป็นผลเสียแก่บุคคลอื่นไหน

ขั้น ที่ ๔ เป็นการกระทำตามระเบียบแต่ขาดความเข้าใจในเรื่องเหตุผลว่าทำไมต้องทำสิ่ง นั้น

ขั้น ที่ ๕ เป็นการกระทำอย่างมีเหตุผลและมีสติสัมปชัญญะ ขั้น นี้เป็นขั้นสูงสุด เป็นการ ปฏิบัติที่เป็นผลดีต่อทุกๆ คน แม้ว่าบางครั้งจะละเมิดระเบียบแบบแผนหรือผิดไปจากหลักการปฏิบัติ ตามหมู่คณะก็ตาม

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (psychoanalytic theory) ของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ ธรรมชาติของมนุษย์มี ความเลวติดตัวมาตั้งแต่เกิด พฤติกรรมต่างๆเกิดจากสัญชาตญาณ ซึ่งมี ๒ ชนิด คือสัญชาตญาณทาง

^{๑๑๘} Peck R.F. & R.J. Harighurst, **The Psychology of Character Development**, (New York: Wiley, 1960), P 80-97.

เพศและสัญชาตญาณความก้าวร้าว นอกจากนี้ยังเกิดจากระบบของจิต ๓ ประการ คืออิด (id) , อีโก้ (ego) และซูเปอร์อีโก้ (super ego)^{๑๑๙}

ฟรอยด์ (Freud) เป็นชาวออสเตรีย เป็นคนแรกที่เห็นความสำคัญของ พัฒนาการในวัยเด็ก ถือว่าเป็นรากฐานของ พัฒนาการของบุคลิกภาพ ตอนวัยผู้ใหญ่ สนับสนุนคำกล่าวของนักกวี Wordsworth ที่ว่า "The child is father of the man" และมีความเชื่อว่า ๕ ปีแรกของชีวิตมีความสำคัญมาก เป็นระยะวิกฤติของพัฒนาการ ของชีวิตบุคลิกภาพของผู้ใหญ่ มักจะเป็นผลรวมของ ๕ ปีแรก ฟรอยด์เชื่อว่า บุคลิกภาพของผู้ใหญ่ ที่แตกต่างกัน ก็เนื่องจากประสบการณ์ของแต่ละคนเมื่อเวลาอยู่ในวัยเด็ก และขึ้นอยู่กับว่าเด็กแต่ละคน แก้ปัญหาของความขัดแย้งของแต่ละวัยอย่างไรทฤษฎีของฟรอยด์มีอิทธิพลทางการ รักษาคนไข้โรคจิต วิธีการนี้เรียกว่า จิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) โดยให้คนไข้ระบายปัญหาให้จิตแพทย์ฟัง ทฤษฎีของฟรอยด์อาจจะกล่าวหลักโดยย่อดังต่อไปนี้ ฟรอยด์ได้แบ่งจิตของมนุษย์ออกเป็น ๓ ระดับ คือ

๑. จิตสำนึก (Conscious)
๒. จิตก่อนสำนึก (Pre-conscious)
๓. จิตไร้สำนึก (Unconscious)

เนื่องจากระดับจิตสำนึก เป็นระดับที่ผู้แสดงพฤติกรรมทราบ และรู้ตัว ส่วนเนื้อหาของระดับ จิตก่อนสำนึก เป็นสิ่งที่จะดึงขึ้นมา อยู่ในระดับจิตสำนึก ได้ง่าย ถ้าหากมีความจำเป็นหรือต้องการ ระดับจิตไร้สำนึกเป็นระดับที่อยู่ในส่วนลึกภายในจิตใจ จะดึงขึ้นมาถึงระดับจิตสำนึกได้ยาก แต่สิ่งที่อยู่ในระดับไร้สำนึก ก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ฟรอยด์เป็นคนแรก ที่ได้ให้ความคิดเกี่ยวกับแรงผลักดันไร้สำนึก (Unconscious drive) หรือแรงจูงใจไร้สำนึก (Unconscious motivation) ว่าเป็นสาเหตุสำคัญของพฤติกรรม และมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของมนุษย์

ฟรอยด์กล่าวว่า มนุษย์เรามีสัญชาตญาณติดตัวมาแต่กำเนิด และได้แบ่งสัญชาตญาณออกเป็น ๒ ชนิดคือ

๑. สัญชาตญาณเพื่อการดำรงชีวิต (Life instinct)

๒. สัญชาตญาณเพื่อความตาย (Death instinct) สัญชาตญาณบางอย่าง จะถูกเก็บกดไว้ในจิตไร้สำนึก ฟรอยด์ได้อธิบายเกี่ยวกับสัญชาตญาณ เพื่อการดำรงชีวิตไว้อย่างละเอียด ได้ตั้งสมมติฐานว่า มนุษย์เรามีพลังงานอยู่ในตัวตั้งแต่เกิด เรียกพลังงานนี้ว่า "Libido" เป็นพลังงานที่ทำให้คนเราอยากมีชีวิตอยู่ อยากสร้างสรรค์ และอยากจะมีความรัก มีแรงขับทางด้านเพศ หรือกามารมณ์ (Se) เพื่อจุดเป้าหมาย คือความสุขและความพึงพอใจ (Pleasure) โดยมีส่วนต่างๆ ของร่างกายที่ไวต่อความรู้สึก และได้เรียกส่วนนี้ว่า อีโรจีเนียสโซน (Erogenous Zones) แบ่งออกเป็นส่วนต่างดังนี้

- ส่วนปาก ช่องปาก (Oral)
- ส่วนทางทวารหนัก (Anal)
- และส่วนทางอวัยวะสืบพันธุ์ (Genital Organ)

^{๑๑๙} Freud.(1856-1939). **ทฤษฎีจิตวิเคราะห์**. สืบค้นเมื่อ 10 ธ.ค. ,2560, จาก: www.novabizz.com/NovaAce/Personality/Theory_Freud.htm.

ฉะนั้น فروยด์กล่าวว่าความพึงพอใจในส่วนต่างๆ ของร่างกายนี้ เป็นไปตามวัย เริ่มตั้งแต่ วัยทารก จนถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๕ ขั้น คือ

๑. ขั้นปาก (Oral Stage)
๒. ขั้นทวารหนัก (Anal Stage)
๓. ขั้นอวัยวะเพศ (Phallic Stage)
๔. ขั้นแฝง (Latence Stage)
๕. ขั้นสนใจเพศตรงข้าม (Genital Stage)

๑) ขั้นปาก (๐-๑๘ เดือน) فروยด์เรียกขั้นนี้ว่า เป็นขั้นออโรล เพราะความพึงพอใจอยู่ที่ช่องปาก เริ่มตั้งแต่เกิด เด็กอ่อนจนถึงอายุราวๆ ๒ ปี หรือวัยทารก เป็นวัยที่ความพึงพอใจ เกิดจากการดูดนมแม่ นมขวด และดูดนิ้ว เป็นต้น ในวัยนี้ความคับข้องใจ จะทำให้เกิดภาวะที่เรียกว่า "การติดตรึงอยู่กับที่" (Fixation) ได้และมีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ เรียกว่า "Oral Personality" มีลักษณะที่ชอบบพูดมาก และมักจะติดบุหรี่ เหล้า และชอบดูด หรือกัตอยู่เสมอ โดยเฉพาะเวลาที่มีความเครียด บางครั้งจะแสดงด้วยการดูดนิ้ว หรือดินสอ ปากกามีลักษณะแบบนี้อาจจะชอบพูดจำถากถาง เหน็บแนม เสียตสีผู้อื่น

๒) ขั้นทวารหนัก (๑๘ เดือน - ๓ ปี) فروยด์กล่าวว่า เด็กวัยนี้ได้รับความพึงพอใจทางทวารหนัก คือ จากการขับถ่ายอุจจาระ และในระยะซึ่งเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง และความคับข้องใจของเด็กวัยนี้ เพราะพ่อแม่มักจะหัดให้เด็กใช้กระโถน และต้องขับถ่ายเป็นเวลา เนื่องจากเจ้าของความต้องการของผู้ฝึก และความต้องการของเด็ก เกี่ยวกับการขับถ่ายไม่ตรงกันของเด็ก คือความอยากที่จะถ่ายเมื่อไรก็ควรจะทำได้ เด็กอยากจะขับถ่ายเวลาที่มีความต้องการ กับการที่พ่อแม่หัดให้ขับถ่ายเป็นเวลา บางทีเกิดความขัดแย้งมาก ทำให้เกิดมีบุคลิกภาพนี้เรียกว่า " Anal Personality" ผู้ที่มีพฤติกรรมแบบนี้ อาจจะเป็นคนที่ชอบความเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นพิเศษ และค่อนข้างประหยัดมัธยัสถ์ หรืออาจมีบุคลิกภาพตรงข้าม คืออาจจะเป็นคนที่ใจกว้าง และไม่มีความเป็นระเบียบ เห็นได้จากห้องทำงานส่วนตัวจะรกไม่เป็นระเบียบ

๓) ขั้นอวัยวะเพศ (๓-๕ ปี) ความพึงพอใจของเด็กวัยนี้อยู่ที่อวัยวะสืบพันธุ์ เด็กมักจะจับต้องลูกคลาอวัยวะเพศ ระยะนี้ فروยด์กล่าวว่า เด็กผู้ชายมีปมเอดิพิส (Oedipus Complex) فروยด์อธิบายการเกิดของปมเอดิพิสว่า เด็กผู้ชายติดแม่และรักแม่มาก และต้องการที่จะเป็นเจ้าของแม่แต่เพียงคนเดียว และต้องการร่วมรักกับแม่ แต่ขณะเดียวกันก็ทราบว่แม่และพ่อรักกันและกันรู้ดีว่าตนด้อยกว่าพ่อทุกอย่าง ทั้งด้านกำลังและอำนาจ ประกอบกับความรักพ่อ และกลัวพ่อนั้นเด็กก็พยายามที่จะเก็บกตความรู้สึก ที่อยากเป็นเจ้าของแม่แต่คนเดียว และพยายามทำตัวให้เหมือนกับพ่อทุกอย่าง فروยด์เรียกกระบวนการนี้ว่า " Resolution of Oedipal Complex " เป็นกระบวนการที่เด็กชายเลียนแบบพ่อ ทำตัวให้เหมือน "ผู้ชาย" ส่วนเด็กหญิงมีปมอีเล็คตรา (Electra Complex) ซึ่ง فروยด์ก็ได้ความคิดมาจากนิยายกรีก เหมือนกับปมเอดิพิส فروยด์อธิบายว่า แรกทีเดียวเด็กหญิงก็รักแม่มากเหมือนเด็กชาย แต่เมื่อโตขึ้นพบว่าตนเองไม่มีอวัยวะเพศเหมือนเด็กชายและมีความรู้สึกอิจฉาผู้ที่มีอวัยวะเพศชาย แต่เมื่อทำอะไรไม่ได้ก็ยอมรับ และโกรธแม่มาก ถอนความรักจากแม่มารักพ่อ ที่มีอวัยวะเพศที่ตนปรารถนาจะมี แต่ก็รู้ว่าแม่และพ่อรักกัน เด็กหญิงจึงแก้ปัญหาด้วยการใช้กลไกป้องกันตน โดยเก็บความรู้สึกความต้องการของตน (Repression) และเปลี่ยนจากการโกรธเกลียดแม่ มาเป็น

รักแม่ (Reaction Formation) ขณะเดียวกันก็อยากทำตัวให้เหมือนแม่ จึงเลียนแบบ สรุปได้ว่า เด็กหญิงมีความรักพ่อ แต่ก็รู้ว่าแย่งพ่อมาจากแม่ไม่ได้ จึงเลียนแบบแม่ คือ ถือแม่เป็นแบบฉบับ หรือ ต้นแบบของพฤติกรรมของ "ผู้หญิง"

๔) ขั้นแฝง (Latency Stage) เด็กวัยนี้อยู่ระหว่างอายุ ๖-๑๒ ปี เป็นระยะที่ فروยด์ กล่าวไว้ว่า เด็กเก็บกดความต้องการทางเพศ หรือความต้องการทางเพศสงบลง (Quiescence Period) เด็กชายมักเล่น หรือจับกลุ่มกับเด็กชาย ส่วนเด็กหญิง ก็จะเล่น หรือจับกลุ่มกับเด็กหญิง

๕) ขั้นสนใจเพศตรงข้าม (Genital Stage) วัยนี้เป็นวัยรุ่นเริ่มตั้งแต่อายุ ๑๒ ปีขึ้นไป จะมีความต้องการทางเพศ วัยนี้มีความสนใจในเพศตรงข้าม ซึ่งเป็นระยะเริ่มต้นของวัยผู้ใหญ่ فروยด์ กล่าวว่า ถ้าเด็กโชคดี และผ่านวัยแต่ละวัย โดยไม่มีปัญหาก็จะเจริญเติบโต เป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพปกติ แต่ถ้าเด็กมีปัญหา ในแต่ละขั้นของพัฒนาการ ก็จะมีบุคลิกภาพผิดปกติ ซึ่ง فروยด์ ได้ตั้งชื่อตามแต่ละวัย เช่น "Oral Personalities" ในวัยทารกจนถึง ๒ ปี ผู้ใหญ่ที่มี Oral Personality เป็นผู้ที่มีความต้องการที่จะหาความพึงพอใจ ทางปากอย่างไม่จำกัด เช่น สูบบุหรี่ กัดนิ้ว ดูนิ้ว รับประทานมาก มีความสุขในการกิน และชอบดื่ม คนที่มี Oral Personality อาจจะเป็นผู้ที่เห็นโลกในทางดี (Optimist) มากเกินไป จนถึงกับเป็นคนที่ไม่ยอมรับความจริงของชีวิต หรืออาจจะเป็น คนที่แสดงตนว่าเป็นคนเก่ง ไม่กลัวใคร และใช้ปากเป็นเครื่องมือ เช่น ชอบพูดเยาะเย้ย ถากถางและกระแนะกระแหนผู้อื่น เกิดในระยะที่ ๒ ของชีวิต คือ อายุราวๆ ๒-๓ ปี จะทำให้บุคคลนั้น มีบุคลิกภาพแบบ AnalPersonality ซึ่งอาจจะมีลักษณะต่างๆดังนี้

๑) เป็นคนเจ้าสะอาดมากเกินไป (Obsessively Clean) และเรียบร้อยเจ้าระเบียบเข้มงวด และเป็นที่ต้องทำอะไรตามกฎเกณฑ์เปลี่ยนแนวไม่ได้

๒) อาจจะมีลักษณะตรงข้ามเลยคือ รุนแรงไม่เป็นระเบียบ

๓) อาจจะเป็นคนสุรุษสุราย หรือตระหนี่ก็ได้ ผู้ชายที่แต่งงานก็คิดว่า ตนเป็นเจ้าของ "ผู้หญิง" ที่เป็นภรรยาเก็บไว้แต่ในบ้าน หึงหวงจนทำให้ภรรยาไม่มีความสุข ผู้หญิงที่มี analpersonality ก็หึงหวงสามีมาก จนทำให้ชีวิตสมรสไม่มีความสุข

บุคลิกภาพ: Id Ego และ Superego

Id เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด แต่เป็นส่วนที่จิตไร้สำนึก มีหลักการที่จะสนองความต้องการของตนเองเท่านั้น เอาแต่ได้อย่างเดียว และจุดเป้าหมายก็คือ หลักความพึงพอใจ (Pleasure Principle) Id จะผลักดันให้ Ego ประกอบในสิ่งต่างๆ ตามที่ Id ต้องการ Ego เป็นส่วนของบุคลิกภาพ ที่พัฒนามาจากการที่ทารกได้ติดต่อ หรือมีปฏิสัมพันธ์กับโลก ภายนอก บุคคลที่มีบุคลิกภาพปกติ คือ บุคคลที่ Ego สามารถที่ปรับตัวให้เกิดสมดุลระหว่างความต้องการของ Id โลกภายนอก และ Superego หลักการที่ Ego ใช้คือหลักแห่งความเป็นจริง (Reality Principle) Superego เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่เกิดขึ้นในระยะที่ ๓ ของพัฒนาการที่ชื่อว่า "Phallic Stage" เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่ตั้งมาตรฐานของพฤติกรรมให้แต่ละบุคคล โดยรับค่านิยมและมาตรฐานจริยธรรมของบิดามารดา เป็นของตน โดยตั้งเป็นมาตรฐานความประพฤติ มาตรฐานนี้จะ เป็นเสียงแทนบิดามารดา คอยบอกว่าอะไรควรทำ หรือไม่ควรทำ มาตรฐานของพฤติกรรมโดยมาก ได้มาจากกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่พ่อแม่สอนและ มักจะเป็นมาตรฐานจริยธรรม และค่านิยมต่างของพ่อแม่ فروยด์กล่าวว่า เป็นผลของการปรับของ Oedipus และ Electra Comple ซึ่งนอกจาก ทำให้เด็กชาย

เลียนแบบพฤติกรรมของ "ผู้ชาย" จากบิดา และเด็กหญิงเลียนแบบพฤติกรรมของ "ผู้หญิง" จากมารดาแล้ว ยังยึดถือหลักจริยธรรม ค่านิยมของบิดามารดา เป็นมาตรการของพฤติกรรมด้วย Superego แบ่งเป็น ๒ อย่างคือ

๑. "Conscience" ซึ่งคอยบอกให้หลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

๒. "Egoideal" ซึ่งสนับสนุนให้มีความประพฤติดี

"Conscience" มักจะเกิดจากการชู้ว่าจะทำโทษ เช่น "ถ้าทำอย่างนั้นเป็นเด็กไม่ดี ควรจะละอายแก่ใจที่ประพฤติเช่นนั้น" ส่วน "Ego ideal" มักจะเกิดจากการให้แรงเสริมบวก หรือการยอมรับ เช่น แม่รักหนู เพราะหนูเป็นเด็กดี ฟรอยด์ถือว่าความต้องการทางเพศเป็นแรงขับ และไม่จำเป็นจะอยู่ในระดับจิตสำนึกเสมอไป แต่จะอาจอยู่ในระดับจิตไร้สำนึก (Unconscious) และมีพลังงานมาก ความคิดของฟรอยด์เกี่ยวกับแรงขับระดับจิตไร้สำนึกเป็นประโยชน์ในการเข้าใจพฤติกรรมของคนซึ่งปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ยอมรับความคิดของฟรอยด์เกี่ยวกับ Unconscious motivation แม้ว่า จะไม่รับหลักการของฟรอยด์ทั้งหมด

ฟรอยด์กล่าวว่า พัฒนาการทางบุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะขั้นวัยทารก วัยเด็ก และวัยรุ่น ระบบทั้ง ๓ ของบุคลิกภาพ คือ Id, Ego และ Superego จะทำงานประสานกันดีขึ้น เนื่องจากเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือโลกภายนอกมากขึ้น ยิ่งโตขึ้น Ego ก็ยิ่งแข็งแกร่งขึ้น และสามารถที่จะควบคุม Id ได้มากขึ้นองค์ประกอบที่มีส่วนพัฒนาการทางบุคลิกภาพมีหลายอย่างซึ่งฟรอยด์ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

๑. วุฒิภาวะ ซึ่งหมายถึงขั้นพัฒนาการตามวัย

๒. ความคับข้องใจ ที่เกิดจากความสมหวังไม่สมหวัง เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก

๓. ความคับข้องใจ เนื่องมาจากความขัดแย้งภายใน

๔. ความไม่พร้อมของตนเอง ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านเขาวนปัญญา และการขาดประสบการณ์

๕. ความวิตกกังวล เนื่องมาจากความกลัว หรือความไม่กล้าของตนเอง

ฟรอยด์เชื่อว่า ความคับข้องใจ เป็นพื้นฐานสำหรับพัฒนาการทางบุคลิกภาพ แต่ต้องมีจำนวนพอเหมาะที่จะช่วยพัฒนา Ego แต่ถ้ามีความคับข้องใจมากเกินไป ก็จะมีปัญหา และทำให้เกิดกลไกในการป้องกันตัว (Defense Mechanism) ซึ่งเป็นวิธีการปรับตัวในระดับจิตไร้สำนึกกลไกในการป้องกันตัวมักจะเป็นสิ่งที่คนทั่วไปนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของบุคคลปกติทุกวัย ตั้งแต่อนุบาลจนถึงวัยรุ่น

กลไกในการป้องกันตัว (Defense Mechanism) ฟรอยด์และบุตรีแอนนา ฟรอยด์ ได้แบ่งประเภทกลไกในการป้องกันตัวดังต่อไปนี้

๑. การเก็บกด (Repression) หมายถึง การเก็บกดความรู้สึกไม่สบายใจ หรือความรู้สึกผิดหวัง ความคับข้องใจไว้ในจิตใต้สำนึก จนกระทั่ง ลืมกลไกป้องกันตัวประเภทนี้มีอันตราย เพราะถ้าเก็บกดความรู้สึกไว้มากจะมีความวิตกกังวลใจมาก และอาจทำให้เป็นโรคประสาทได้

๒. การป้ายความผิดให้แก่ผู้อื่น (Projection) หมายถึง การลดความวิตกกังวล โดยการป้ายความผิดให้แก่ผู้อื่น ตัวอย่าง ถ้าตนเองรู้สึกเกลียด หรือไม่ชอบใครที่ตนควรจะชอบก็อาจจะบอกว่า คนนั้นไม่ชอบตน เด็กบางคนทีโง่งในเวลาสอบ ก็อาจจะป้ายความผิด หรือใส่โทษว่าเพื่อโง่ง

๓. การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) หมายถึง การปรับตัว โดยการหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง โดยให้คำอธิบายที่เป็นที่ยอมรับสำหรับคนอื่น ตัวอย่างเช่น พ่อแม่ที่ตีลูก มักจะบอกว่า การตีทำเพื่อเด็ก เพราะเด็กต้องได้รับการทำโทษเป็นบางครั้งจะได้เป็นคนดี พ่อแม่จะไม่ยอมรับว่าตี เพราะโกรธลูก นักเรียนที่สอบตกก็อาจจะอ้างว่าไม่สบาย แทนที่จะบอกว่าไม่ได้ดูหนังสือ บางครั้งจะใช้เหตุผลแบบ "อ๋อเนี่ย" เช่น นักเรียนอยากเรียนแพทยศาสตร์ แต่สอบเข้าไม่ได้ ได้วิศวกรรมศาสตร์ อาจจะบอกว่าเข้าแพทย์ไม่ได้ก็ดีแล้ว เพราะอาชีพแพทย์เป็นอาชีพที่เหน็ดเหนื่อยไม่มีเวลาของตนเอง เป็นวิศวกรดีกว่า เพราะเป็นอาชีพอิสระ "การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง" แตกต่างกับการโกหก เพราะผู้แสดงพฤติกรรมไม่รู้สึกว่าตนเองทำผิด

๔. การถดถอย (Regression) หมายถึง การหนีกลับไปอยู่ในสภาพอดีตที่เคยทำให้ตนมีความสุข ตัวอย่างเช่น เด็ก ๒-๓ ขวบ ที่ช่วยตนเองได้ มีน้องใหม่ เห็นแม่ให้ความเอาใจใส่กับน้อง มีความรู้สึกอิจฉาแม่ไม่รัก และไม่สนใจตนเท่าที่เคยได้รับ จะมีพฤติกรรมถดถอยไปอยู่ในวัยทารกที่ช่วยตนเองไม่ได้ ต้องให้แม่ทำให้ทุกอย่าง

๕. การแสดงปฏิกิริยาตรงข้ามกับความปรารถนาที่แท้จริง (Reaction Formation) หมายถึง กลไกป้องกันตน โดยการทุ่มเทในการแสดงพฤติกรรมตรงข้ามกับความรู้สึกของตนเอง ที่ตนเองคิดว่าเป็นสิ่งที่สังคม อาจจะไม่ยอมรับ ตัวอย่างแม่ที่ไม่รักลูกคนใดคนหนึ่ง อาจจะมีพฤติกรรมตรงข้าม โดยการแสดงความรักมากอย่างผิดปกติ หรือเด็กที่มีอคติต่อนักเรียนต่างชาติที่อยู่โรงเรียนเดียวกัน การจะแสดงพฤติกรรมเป็นเพื่อนที่ดีต่อนักเรียนผู้นั้น โดยทำตนเป็นเพื่อนสนิท เป็นต้น

๖. การสร้างวิมานในอากาศ หรือการฝันกลางวัน (Fantasy หรือ Day dreaming) กลไกป้องกันตัวประเภทนี้ เป็นการสร้างจินตนาการ หรือมโนภาพ เกี่ยวกับสิ่งที่ตนมีความต้องการ แต่เป็นไปไม่ได้ ฉะนั้นจึงคิดฝัน หรือสร้างวิมานในอากาศขึ้น เพื่อสนองความต้องการชั่วขณะหนึ่ง เป็นต้นว่า นักเรียนที่เรียนไม่ดี อาจจะฝันว่าตนเรียนเก่ง มีมโนภาพว่าตนได้รับรางวัล มีคนปรบมือให้เกียรติ เป็นต้น

๗. การแยกตัว (Isolation) หมายถึง การแยกตนให้พ้นจากสถานการณ์ที่นำความคับข้องใจมาให้ โดยการแยกตนออกไปอยู่ตามลำพัง ตัวอย่างเช่น เด็กที่คิดว่าพ่อแม่ไม่รัก อาจจะแยกตนปิดประตูอยู่คนเดียว

๘. การหาสิ่งมาแทนที่ (Displacement) เป็นการระบายอารมณ์โกรธ หรือคับข้องใจต่อคน หรือสิ่งของ ที่ไม่ได้เป็นต้นเหตุของความคับข้องใจ เป็นต้นว่า บุคคลที่ถูกนายข่มขู่ หรือทำให้คับข้องใจ เมื่อกลับบ้านอาจจะใช้ภรรยา หรือลูกๆ เป็นแพะรับบาป เช่น อาจจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวต่อภรรยา และลูก ๆ นักเรียนที่โกรธครู แต่ทำอะไรครูไม่ได้ ก็อาจจะเลือกสิ่งของ เช่น โต๊ะเก้าอี้เป็นสิ่งที่แทนที่ เช่น ตะเคียน โต๊ะ เก้าอี้

๙. การเลียนแบบ (Identification) หมายถึง การปรับตัวโดยการเลียนแบบบุคคลที่ตนนิยมยกย่อง ตัวอย่างเช่น เด็กชายจะพยายามทำตัวให้เหมือนพ่อ เด็กหญิงจะทำตัวให้เหมือนแม่ ในพัฒนาการขั้นฟอลลิคของ فروยด์ การเลียนแบบนอกจากจะเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมือนบุคคลที่ตน

เลียนแบบ แม้ยังจะยึดถือค่านิยม และมีความรู้สึกร่วมกับผู้ที่เราเลียนแบบในความสำเร็จ หรือ ล้มเหลวของบุคคลนั้น การเลียนแบบไม่จำเป็นจะต้องเลียนแบบจากบุคคลจริงๆ แต่อาจจะเลียนแบบ จากตัวเอกในละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ โดยมีความรู้สึกร่วมกับผู้แสดง เมื่อประสบความสำเร็จ ความ เศร้าโศกเสียใจ หรือเมื่อมีความสุขก็จะพลอยเป็นสุขไปด้วย

กลไกในการป้องกันตัว เป็นวิธีการที่บุคคลใช้ในการปรับตัว เมื่อประสบปัญหาความคับ ซ้ำใจ การใช้กลไกป้องกันจะช่วยยืดเวลาในการแก้ปัญหา เพราะจะช่วยให้ผ่อนคลายความเครียด ความไม่สบายใจ ทำให้คิดหาเหตุผล หรือแก้ไขปัญหาก็ได้

สรุปแล้วทฤษฎีของ فروยด์ เป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลมากทั้งทางตรง และทางอ้อม ผู้ที่มี ความเชื่อ และเลื่อมใสในทฤษฎีของ فروยด์ ก็ได้้นำหลักการต่างๆ ไปใช้ในการรักษาคนที่มีปัญหาทาง บุคลิกภาพ ซึ่งได้ช่วยคนมากกว่ากึ่งศตวรรษ ส่วนนักจิตวิทยาที่ไม่ใช่หลักจิตวิเคราะห์ ก็ได้นำความคิด ของ فروยด์ ไปทำงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางบุคลิกภาพ และนำมาใช้ในการพัฒนาความ รับผิดชอบได้

๒.๑๒ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๒.๑๒.๑ ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นความสามารถของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งเกิดจากนักเรียน ได้รับประสบการณ์จากกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยครูต้องศึกษาแนวทางในการวัดและ ประเมินผล การสร้างเครื่องมือวัดให้มีคุณภาพนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้

สมพร เชื้อพันธ์ สรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หมายถึงความสามารถ ความสำเร็จและสมรรถภาพด้านต่างๆของผู้เรียนที่ได้จากการเรียนรู้อันเป็นผลมาจากการเรียน การสอน การฝึกฝนหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งสามารถวัดได้จากการทดสอบด้วยวิธีการ ต่างๆ^{๑๒๐}

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึงขนาด ของความสำเร็จที่ได้จากกระบวนการเรียนการสอน^{๑๒๑}

ปราณี กองจินดา กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถหรือผลสำเร็จ ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์เรียนรู้

^{๑๒๐} สมพร เชื้อพันธ์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๓ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองกับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ. **วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน)**. พระนครศรีอยุธยา: (บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๗), หน้า ๕๓.

^{๑๒๑} พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์, การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (กรุงเทพมหานคร: เดอะ มาสเตอร์กรุ๊ป แบนเนจเม้นท์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๕.

ทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย และยังได้จำแนกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ตามลักษณะของวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน^{๑๒๒}

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และสามารถวัดได้โดยการแสดงออกมาทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

๒.๑๒.๒ พฤติกรรมที่ต้องการทำการวัดประเมินผู้เรียน ดังนี้

๑. ด้านความรู้ความจำ หมายถึง ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่เคยเรียนรู้มาแล้วเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ศัพท์นิยาม มโนทัศน์ ข้อตกลง การจัดประเภท เทคนิควิธีการ หลักการ กฎ ทฤษฎี และแนวคิดที่สำคัญทางด้านวิทยาศาสตร์ นักเรียนที่มีความสามารถในด้านนี้ จะแสดงออกโดยสามารถให้คำจำกัดความหรือนิยาม เล่าเหตุการณ์ จดบันทึก เรียกชื่อ อ่านสัญลักษณ์ และระลึกข้อสรุปได้ การวัดพฤติกรรมด้านความรู้ความจำลักษณะของข้อสอบจะถามเกี่ยวกับความรู้ความจำไม่เกินร้อยละสิบของข้อสอบทั้งหมด

๒. ด้านความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการอธิบาย การแปลความ การตีความ สร้างข้อสรุป ขยายความ นักเรียนมีความสามารถในด้านนี้จะแสดงออกโดยสามารถเปรียบเทียบแสดงความสัมพันธ์ การอธิบายชี้แนะ การจำแนกเข้าหมวดหมู่ ยกตัวอย่าง ให้เหตุผล จับใจความเขียนภาพประกอบ ตัดสินเลือก แสดงความเห็น อ่านกราฟแผนภูมิและแผนภาพได้

๒.๑ พฤติกรรมความเข้าใจ แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ

๒.๑.๑ ความสามารถอธิบายความเข้าใจต่างๆได้ด้วยตนเอง

๒.๑.๒ ความสามารถจำแนกหรือระบุความรู้ได้เมื่อปรากฏในรูป สถานการณ์ใหม่

๒.๑.๓ ความสามารถแปลความรู้จากสัญลักษณ์หนึ่งไปสู่อีกสัญลักษณ์ หนึ่ง

๒.๒ การวัดพฤติกรรมความเข้าใจ ลักษณะของข้อสอบจะถามให้นักเรียนอธิบายหรือบรรยายความรู้ต่างๆ ด้วยคำพูดของตัวเองหรือให้ระบุข้อเท็จจริง มโนทัศน์ หลักการ กฎ หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับสถานการณ์ที่กำหนดให้ หรือให้แปลความหมายสถานการณ์ ที่กำหนดให้ซึ่งอาจอยู่ในรูปของข้อความ สัญลักษณ์ รูปภาพ หรือแผนภาพ เป็นต้น

๓. ด้านการนำไปใช้ เป็นการวัดความสามารถด้านการนำเอาความรู้ความเข้าใจ มาประยุกต์ใช้ หรือแก้ปัญหาในเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ใหม่ได้อย่างเหมาะสม การเขียนคำถามในระดับนี้อาจเขียนคำถามความสอดคล้องระหว่างวิชาและการปฏิบัติ ถามให้อธิบาย หลักวิชา ถามให้แก้ปัญหา ถามเหตุผลของภาคปฏิบัติ

๔. ด้านการวิเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการแยกแยะหรือแจกแจง รายละเอียดของเรื่องราว ความคิด การปฏิบัติออกเป็นระดับย่อยๆ โดยอาศัยหลักการหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อค้นพบข้อเท็จจริงและคุณสมบัติบางประการ คำถามระดับการวิเคราะห์ แบ่งออก ๓ ประเภท คือ การวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ

^{๑๒๒} ปราณี กองจินดา, การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และทักษะการ คิดเลขในใจของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบซิปปาโดยใช้แบบฝึกหัดที่เน้นทักษะการคิดเลขในใจกับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้คู่มือครู. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตร และการสอน), พระนครศรีอยุธยา: (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙) ,หน้า ๔๒.

๕. ด้านการสังเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการรวบรวมและผสมผสานในด้านรายละเอียดหรือเรื่องราวปลีกย่อย ของข้อมูลสร้างเป็นสิ่งที่แตกต่างจากเดิม ความสามารถดังกล่าวเป็นพื้นฐานของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คำถามระดับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ การสังเคราะห์ข้อความ การสังเคราะห์แผนงาน การสังเคราะห์ความสัมพันธ์

๖. ด้านการวัดและประเมินค่า เป็นการวัดความสามารถในการสรุปค่าหรือตีราคาเกี่ยวกับเรื่องราว ความคิด พฤติกรรมว่าดี-เลว เหมาะสม-ไม่เหมาะสม เพื่อหาจุดประสงค์บางประการมาอ้างอิงโดยใช้เกณฑ์ภายในและการประเมินโดยใช้เกณฑ์ภายนอก

๒.๑๒.๓ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พิชิต ฤทธิ์จัญญ กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะ และความสามารถทางวิชาการที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้วว่าบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด^{๑๒๓}

สิริพร ทิพย์คง กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงชุดคำถามที่มุ่งวัดพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนว่ามีความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพด้านสมรรถภาพด้านต่างๆ ในเรื่องที่เรียนรู้ไปแล้วมากน้อยเพียงใด^{๑๒๔}

สมพร เชื้อพันธ์ กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงแบบทดสอบหรือชุดของข้อสอบที่ใช้วัดความสำเร็จหรือความสามารถในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่เป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนว่าผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้เพียงใด^{๑๒๕}

๒.๑๒.๔ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเภทที่ครูสร้างมีหลายแบบ แต่ที่นิยมใช้มี ๖ แบบดังนี้

๑. ข้อสอบอัตนัยหรือความเรียง (Subjective or Essay test) เป็นข้อสอบที่มีเฉพาะคำถาม แล้วให้นักเรียนเขียนตอบอย่างเสรี เขียนบรรยายตามความรู้และเขียนข้อคิดเห็นของแต่ละคน

๒. ข้อสอบแบบกาถูก-ผิด (True-false test) คือข้อสอบแบบเลือกตอบที่มี ๒ ตัวเลือกแต่ตัวเลือกดังกล่าวเป็นแบบคงที่และมีความหมายตรงกันข้าม เช่น ถูก-ผิด ใช่-ไม่ใช่ จริง-ไม่จริงเหมือนกัน-ต่างกัน เป็นต้น

๓. ข้อสอบแบบเติมคำ (Completion test) เป็นข้อสอบที่ประกอบด้วยประโยค หรือข้อความที่ยังไม่สมบูรณ์แล้วให้ตอบเติมคำหรือประโยค หรือข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้นั้นเพื่อให้มีความสมบูรณ์และถูกต้อง

๔. ข้อสอบแบบตอบสั้นๆ (Short answer test) เป็นข้อสอบที่คล้ายกับข้อสอบ แบบเติมคำ แต่แตกต่างกันที่ข้อสอบแบบตอบสั้นๆเขียนเป็นประโยคคำถามสมบูรณ์ (ข้อสอบเติมคำเป็นประโยค

^{๑๒๓} พิชิต ฤทธิ์จัญญ, การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้: ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร: ครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๕), หน้า ๙๖.

^{๑๒๔} สิริพร ทิพย์คง, หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์. (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ, ๒๕๔๕, สหน้า ๑๙๓.

^{๑๒๕} เรื่องเดียวกัน หน้า ๕๙.

หรือข้อความที่ยังไม่สมบูรณ์) แล้วให้ผู้ตอบเขียนตอบ คำตอบที่ต้องการจะสั้นและกะทัดรัดได้ใจความสมบูรณ์ไม่ใช่เป็นการบรรยายแบบข้อสอบอัตนัยหรือความเรียง

๕. ข้อสอบแบบจับคู่ (Matching test) เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบชนิดหนึ่งโดยมีคำหรือข้อความแยกออกจากกันเป็น ๒ ค แล้วให้ผู้ตอบเลือกจับคู่ว่าแต่ละข้อความในชุดหนึ่งจะคู่กับคำหรือข้อความใดในอีกชุดหนึ่งซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ผู้ออกข้อสอบกำหนดไว้

๖. ข้อสอบแบบเลือกตอบ (Multiple choice test) คำถามแบบเลือกตอบโดยทั่วไปจะประกอบด้วย ๒ ตอน คือ ตอนนำหรือคำถาม (Stem) กับตอนเลือก (Choice) ในตอนเลือกนั้นจะประกอบด้วยตัวเลือกที่เป็นคำตอบถูกและตัวเลือกหลง ปกติจะมีคำถามที่กำหนดให้พิจารณา แล้วหาตัวเลือกที่ถูกต้องมากที่สุดเพียงตัวเลือกเดียวจากตัวเลือกอื่นๆและคำถามแบบเลือกตอบที่นิยมใช้ตัวเลือกที่ใกล้เคียงกัน

ดังนั้นในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงเป็นวิธีการวัดประเมินผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ซึ่งมีการสร้างแบบทดสอบหลากหลายได้แก่ ข้อสอบอัตนัยหรือความเรียงข้อสอบแบบกาถูกกาผิด ข้อสอบแบบเติมคำ ข้อสอบแบบตอบสั้นๆ ข้อสอบแบบจับคู่ และข้อสอบแบบเลือกตอบ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบเนื่องจากเป็นแบบทดสอบที่สามารถวัดพฤติกรรมทั้ง ๖ ด้านได้แก่ ด้านความรู้ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์และด้านการประเมินค่า

๒.๑๒.๕ ลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ดี

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ดี^{๑๒๖}

๑. ความเที่ยงตรง เป็นแบบทดสอบที่สามารถนำไปวัดในสิ่งที่เราต้องการวัดได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

๒. ความเชื่อมั่น แบบทดสอบที่มีความเชื่อมั่น คือ สามารถวัดได้คงที่ไม่ว่าจะวัดกี่ครั้งก็ตาม เช่น ถ้านำแบบทดสอบไปวัดกับนักเรียนคนเดิมคะแนนจากการสอบทั้งสองครั้งควรมีความสัมพันธ์กันดี เมื่อสอบได้คะแนนสูงในครั้งแรกก็ควรได้คะแนนสูงในการสอบครั้งที่สอง

๓. ความเป็นปรนัย เป็นแบบทดสอบที่มีคำถามชัดเจน เฉพาะเจาะจง ความถูกต้องตามหลักวิชา และเข้าใจตรงกัน เมื่อนักเรียนอ่านคำถามจะเข้าใจตรงกัน ข้อคำถามต้องชัดเจนอ่านแล้วเข้าใจตรงกัน

๔. การถามลึก หมายถึง ไม่ถามเพียงพฤติกรรมขั้นความรู้ความจำ โดยถามตามตารางหรือถามตามที่ครูสอน แต่พยายามถามพฤติกรรมขั้นสูงกว่าขั้นความรู้ความจำได้แก่ ความเข้าใจการนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า

๕. ความยากง่ายพอเหมาะ หมายถึง ข้อสอบที่บอกให้ทราบว่าข้อสอบข้อนั้นมีคนตอบถูกมากหรือตอบถูกน้อย ถ้ามีคนตอบถูกมากข้อสอบข้อนั้นก็ง่ายและถ้ามีคนตอบถูกน้อยข้อสอบข้อนั้นก็ยาก ข้อสอบที่ยากเกิน

^{๑๒๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๓๕-๑๖๑.

ความสามารถของนักเรียนจะตอบได้นั้นก็ไม่มีความหมาย เพราะไม่สามารถจำแนกนักเรียนได้ว่าใครเก่งใครอ่อน ในทางตรงกันข้ามถ้าข้อสอบง่ายเกินไปนักเรียนตอบได้หมด ก็ไม่สามารถจำแนกได้เช่นกัน ฉะนั้นข้อสอบที่ดีควรมีความยากง่ายพอเหมาะ ไม่ยากเกินไปไม่ง่ายเกินไป

๖. อานาจจำแนก หมายถึง แบบทดสอบนี้สามารถแยกนักเรียนได้ว่าใครเก่งใครอ่อนโดยสามารถจำแนกนักเรียนออกเป็นประเภทๆ ได้ทุกระดับอย่างละเอียดตั้งแต่อ่อนสุดจนถึงเก่งสุด

๗. ความยุติธรรม คำถามของแบบทดสอบต้องไม่มีช่องทางชี้แนะให้นักเรียนที่ฉลาดใช้ไหวพริบในการเดาได้ถูกต้องและไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่เกียจคร้านซึ่งดูตารางอย่างคร่าวๆตอบได้ และต้องเป็นแบบทดสอบที่ไม่ลำเอียงต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

สรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ดี ต้องเป็นแบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงความเชื่อมั่น ความเป็นปรนัย ถามลึก มีความยากง่ายพอเหมาะ มีค่าอานาจจำแนก และมีความยุติธรรม

๒.๑๓ ประวัติโรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์

ข้อมูลทั่วไป

ชื่อสถานศึกษา โรงเรียน ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 1 หมู่ 2 ตำบลทับยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี รหัสไปรษณีย์ 16110 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เปิดสอน ตั้งแต่ระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 6

เขตพื้นที่บริการ มีพื้นที่บริการ 1 อำเภอของจังหวัด สิงห์บุรี ได้แก่ อำเภอ อินทร์บุรี รวมถึงบางอำเภอของจังหวัดใกล้เคียง เช่น อำเภอหนองไผ่ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอศรีบุญเรือง อำเภอโคกม่วง อำเภอพบพระ อำเภอเมืองตาก อำเภอขุขันธ์ เป็นต้น

ข้อมูลด้านการบริหาร

ผู้อำนวยการ พระครูสิงห์พัฒนาร ฐิติการศึกษาศาสนาสูงสุด พุทธศาสน์บัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์ ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ ๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๙ จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา ๑ ปี ๕ เดือน

ประวัติโดยย่อ และคำขวัญ

โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ดำเนินการสอนตามหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เดิมชื่อ โรงเรียนกัลยาประชาชนกุล ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน พุทธศักราช ๒๕๑๘ โดยพระครูพิพิธสุตคุณ (จุล จุลวโส) เป็นผู้ดำเนินการขออนุญาตจัดตั้ง ผู้จัดการ (เอื้อน ฐานกุลโส) เป็นครูใหญ่เปิดสอนตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีพระสามเณรจากภาคต่างๆมาศึกษาเล่าเรียนจำนวนมาก

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๒๗ พระครูพิพิธสุตคุณผู้จัดการและเป็นองค์อุปถัมภ์โรงเรียน ได้มรณภาพลง เป็นเหตุให้การดำเนินการศึกษาของโรงเรียนต้องชะงักอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง อันเนื่องมาจากครูและนักเรียนเสียขวัญกำลังใจ จำนวนนักเรียนลดน้อยลง จำเป็นต้องลดจำนวนชั้นเรียนลงมา และเปิดเพียงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จนกระทั่งเมื่อพระครูสุนทรปัญญาร (ส่วน ปญญาสุนทร) เจ้าอาวาสองค์ใหม่ได้รับจัดตั้งเป็นผู้จัดการขอ”ได้ขออนุญาตเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ เพื่อเป็นเกียรติ

ประวัติและเป็นอนุสรณ์แด่ พระครูพิพิธสุตคุณ ผู้ดำเนินการก่อตั้งและอดิต้องอุปถัมภ์ และได้ดำเนินการศึกษาจัด

การศึกษาของโรงเรียนให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับมา โดยกระทรวงได้รับคำยกย่องชมเชยจากกระทรวงศึกษาธิการ โดยหนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ ๒๐๒๘/๓๕๔๑ ลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๖ ลงนามโดย นายโกวิท วรพิพัฒน์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เมื่อโรงเรียนมีความเจริญก้าวหน้า จำนวนนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี จึงวางแผนเปิดขยายชั้นเรียนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยเริ่มเปิดขยายมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ในปีการศึกษา ๒๕๓๗ และขยายถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ และ ๖ ในปีการศึกษา ๒๕๓๕ และ ๒๕๓๙ ตามลำดับ

เอกลักษณ์ ปลูกผักปลอดสารพิษตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

อัตลักษณ์ วัตรดี มีคุณธรรม

ปรัชญาและวิสัยทัศน์สถานศึกษา ปรัชญา “ ธัมมะกาโม ภวัง โหติ ผู้ใคร่ธรรม เป็นผู้เจริญ ”

วิสัยทัศน์ “ ภายในปี ๒๕๖๔ โรงเรียนมุ่งพัฒนานักเรียน (สามเณร) เป็นคนดี มีคุณธรรม ศีลธรรมอันดี และเป็นทายาทเผยแผ่พุทธธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บุคลากรได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ การบริหารจัดการเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ”

๒.๑๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิจัยในประเทศ

นายบัญชา ท่าทอง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท ๔ พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย มีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านการประพฤติตนเป็นคนดี ความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนและประเทศชาติ ความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านการความรับผิดชอบต่อครอบครัว และความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านการศึกษา ผลการเปรียบเทียบข้อมูลการศึกษาความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จำแนกตามเพศและอาชีพของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนตามห้องเรียน แผนการเรียน เกรดเฉลี่ยสะสม และสถานภาพของผู้ปกครอง พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕^{๑๒๗}

ณิชาภัทร เงินจตุรัส ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดอิทธิบาท ๔ พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า อิทธิบาท ๔ มี

^{๑๒๗} บัญชา ท่าทอง, ศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท ๔ พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า บทคัดย่อ.

องค์ประกอบ ดังนี้ ฉันทะ หมายถึง สร้างความพอใจในกุศล คือ ประสงค์จะทำยังขึ้น... วิริยะ หมายถึง การปรารถนาความเพียรทางใจ สัมมาวาจา จิตตะ ความเพียรที่มุ่งมั่น ปรารถนาความเพียรไม่ทอดทิ้งภาระ... วิมังสา หมายถึง ปัญญาภิรยาที่รู้ชัด ความไม่หลง... พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ สรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมไม่เคยล้าสมัย เป็นทางแห่งความสำเร็จ แก่นำไปปฏิบัติ มี ๔ ประการ คือ ฉันทะ รักงาน พอใจทำสิ่งนั้น วิริยะ สู้งาน พากเพียรทำ จิตตะ ใส่ใจงานเอาจิตผูกใฝ่ วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ นอกจากจะเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานที่ทำแล้ว อิทธิบาทยังเป็นอายุวัฒนธรรม คือ ความเป็นเหตุให้คนมีอายุยืนยาวอีกด้วย อิทธิบาท ๔ เกื้อหนุนกัน เช่น เกิดฉันทะ มีใจรักแล้วก็ให้พากเพียร เมื่อพากเพียรแล้วก็เอาใจใส่เสมอ และเปิดช่องให้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองวิธีการประยุกต์อิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้บริหาร ครู จัดกิจกรรมแทรกเพื่อให้นักเรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของหลักอิทธิบาท ๔ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การอบรมคุณธรรม จริยธรรมทุกวันหน้าเสาธง แทรกเรื่องของบุคคลหรือนักเรียนผู้ประสบผลสำเร็จในการเรียน ได้คะแนนระดับดีเยี่ยม ได้รับรางวัลการแข่งขันต่างๆ ก็เพราะใช้อิทธิบาท ๔ นอกจากนี้ในการสอน ครู ก็แทรกคุณธรรมเรื่องอิทธิบาท ๔ ในโอกาสต่างๆ เช่น ค่ายอบรมคุณธรรม จริยธรรม วิทยากรเน้นการสอดแทรกคุณธรรมคืออิทธิบาท ๔ เป็นหลัก^{๑๒๘}

พระมหาสมคิด โครธา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้อิทธิบาท ๔ ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการศึกษาพบว่าพระนิสิตสถานภาพแตกต่างกันมีการใช้อิทธิบาท ๔ แตกต่างกัน พระนิสิตที่เป็นพระภิกษุมีการใช้อิทธิบาท ๔ ในการเรียนด้านฉันทะ ด้านจิตตะ แตกต่างกับพระนิสิตที่เป็นสามเณร และทางด้านวิริยะ กับด้านวิมังสา ไม่แตกต่างกันและพระนิสิตชั้นปีที่ ๔ มีการใช้อิทธิบาท ๔ แตกต่างกับชั้นปีที่ ๑ ชั้นปีที่ ๒ และชั้นปีที่ ๓ พิจารณาพบว่าพระนิสิตชั้นปีที่ ๔ มีการใช้อิทธิบาท ๔ ในการเรียน ด้านฉันทะและด้านวิริยะ แตกต่างกับพระนิสิตชั้นปีที่ ๑, ๒ และ ๓ ส่วนด้านจิตตะและด้านวิมังสาไม่แตกต่างกัน^{๑๒๙}

พระมหาสุวัฒน์ กิตติสัทโท (สายพิมพ์พงษ์) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการทำงาน ศึกษากรณีผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาตำบลเกรียน จังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า ธรรมะที่เรียกว่า อิทธิบาท ๔ เป็นธรรมะที่แสดงให้เห็นถึงหลักการทำงานให้บรรลุความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้และสามารถนำไปใช้ในการประกอบกิจการและอาชีพได้ทุกประเภทส่วนผลจากการศึกษาในพื้นที่ตำบลเกรียนของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผานั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวตำบลเกรียนได้ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการทำงานครบทุก ๔ องค์ประกอบ คือ มีความพึงพอใจ มีความรักในอาชีพการงาน(ฉันทะ) มีความขยันหมั่นเพียรมุ่งมั่น (วิริยะ) มีการเอาใจใส่ดูแล (จิตตะ) และมีการพิจารณาหาช่องทางในการปฏิบัติงานให้เหมาะสม (วิมังสา) ซึ่งผลจากการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ทำให้ชาวตำบลเกรียนได้ทำงานในอาชีพที่ตนเองรักอย่าง

^{๑๒๘} ณิชภัทร เงินจตุรัส, การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๒๙} พระมหาสมคิด โครธา, “การใช้อิทธิบาท ๔ ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗).

ต่อเนื่อง และนำมาซึ่งความสำเร็จในกิจการงานอาชีพ และกลุ่มคนที่เลิกหรือหยุดกิจการนั้นมักบกพร่องในการประยุกต์ใช้หลักอริยบท ๔ ข้อใดข้อหนึ่งโดยเฉพาะข้อที่ ๑ - ๒ และเมื่อวิเคราะห์ถึงกลุ่มที่มีพื้นฐานอาชีพ (ความรู้ต่างกัน) ก็พบว่าทั้ง ๓ กลุ่ม สามารถประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดีทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวในการทำงาน^{๑๓๐}

พระมหาจุฬินกร บัวทอง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักอริยบท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗” ผลการศึกษาพบว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม ๗ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อริยบท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนครูที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอริยบท ๔ ต่างกัน และผู้มีประสบการณ์ทำงานต่างกันก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับอริยบท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน ส่วนครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอริยบท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนไม่ต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านวิริยะแตกต่างกัน^{๑๓๑}

ชาตรี แนวจำปา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรมีการประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ได้แก่ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ และด้านจิตตะ ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก สำหรับการประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลางบุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษาและตำแหน่ง ที่ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันส่วนบุคลากรที่มีอายุและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการประยุกต์ใช้อริยบท ๔ โดยภาพรวมแตกต่างกันสรุปได้ว่า ทุกคนต้องใช้อริยบท ๔ ในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความรักความพอใจในงาน ปฏิบัติงานด้วยความพากเพียรบากบั่น ด้วยความเอาใจใส่ในงาน และมีการตรวจสอบความสำเร็จในงานอยู่เสมอ^{๑๓๒}

บุญมี บุญเอี่ยม ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการนำอริยบท ๔ ไปใช้ในการทำงาน ศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ต บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด” ผลการศึกษาพบว่า พนักงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ตมีการนำหลักอริยบท ๔ ไปใช้ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยอาศัยแรงจูงใจภายนอก การนำอริยบท ๔ ไปใช้คือ ต้องสร้างฉันทะให้เกิดขึ้นในใจเป็นเบื้องต้นก่อนเพื่อให้

^{๑๓๐} พระสุนันท์ กิตติสัทโท (สายพิมพ์พงษ์), “การประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ในการทำงาน ศึกษากรณีผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาตำบลเกรียน จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๓๑} พระมหาจุฬินกร บัวทอง, “การใช้หลักอริยบท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒).

^{๑๓๒} ชาตรี แนวจำปา, “การประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

เกิดความชอบที่จะทำงานนั้น ๆ จากนั้นต้องใช้วิธีะเพื่อที่จะอดทนต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่จะทำให้งานนั้นบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่งานต้องมีจิตตะคือ ความตั้งใจและเอาใจใส่ในงาน มีความรับผิดชอบในงานที่ทำและสุดท้ายใช้วิมังสา คือการพิจารณาไตร่ตรองงานที่ทำอย่างรอบคอบ มีการตรวจตราสอบข้อบกพร่องเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด^{๑๓๓}

มาริษา ชุกิตติพงษ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตในการทำงาน อธิธิบาท ๔ และความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานบริษัทผลิโตปกรณ์ยานยนต์” ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ระดับความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง และอธิธิบาท ๔ อยู่ในระดับสูงพนักงานที่มีระดับการศึกษาและอายุงานต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน พนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน สถานภาพสมรสต่างกันและอายุงานต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรต่างกัน คุณภาพชีวิตในองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์การและอธิธิบาท ๔ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านโอกาสในการก้าวหน้าและความมั่นคง ด้านค่าตอบแทนที่อยู่ดีธรรมและเหมาะสมอธิธิบาท ๔ ด้านฉันทะ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรได้^{๑๓๔}

สถิต รัชปต์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอธิธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคุุฬส” ผลการศึกษาพบว่าความเข้าใจในองค์ประกอบของอธิธิบาท ๔ อันประกอบไปด้วย ฉันทะ คือ ความพึงพอใจ วิธีะ คือ ความเพียร จิตตะ คือความเอาใจฝักใฝ่วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ มีความเข้าใจความหมายที่ถูกต้องตรงกัน ด้านวิธีปฏิบัตินั้นพบว่า นักศึกษาคุุฬสส่วนใหญ่ได้ให้ทัศนคติที่คล้ายคลึงกันว่า ในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นแล้วเป้าหมายที่ตั้งไว้คือประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ทำ ต้องเริ่มที่ฉันทะให้เกิดขึ้นในใจก่อนเพื่อรักชอบที่จะทำสิ่งนั้น จากนั้นจึงต้องใช้วิธีะ ใช้ความพยายามสุดความสามารถ และต้องอาศัยจิตตะ คือการเอาใจจดจ่อต่อสิ่งที่ตนทำ หากเกิดปัญหาอุปสรรคก็ใช้วิมังสา คือการไตร่ตรองหาเหตุผลพยายามแก้ไขปัญหการงานก็จะประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุด^{๑๓๕}

พระจิรศักดิ์ บุญฤทธิ์ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอธิธิบาท ๔ ที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอธิธิบาท ๔ ที่มีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และเปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า

๑. ได้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอธิธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียน

^{๑๓๓} บุญมี บุญเยี่ยม, “ศึกษาการนำอธิธิบาท ๔ ไปใช้ในการทำงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ตบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๔).

^{๑๓๔} มาริษา ชุกิตติพงษ์, “คุณภาพชีวิตในการทำงาน อธิธิบาท ๔ และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทผลิโตปกรณ์ยานยนต์”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาอุตสาหกรรม), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐).

^{๑๓๕} สถิต รัชปต์, “การประยุกต์หลักอธิธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคุุฬส”, ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘).

๒. หลังการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอริยาบท ๔ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียน นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนมากกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอริยาบท ๔ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๑๓๖}

พันเอกจารุมาศ เรืองสุวรรณ ได้ทำการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์แบบจำลองการสอนวิชาชีพช่างซ่อมจักรยานยนต์ตามหลักอริยาบท ๔ ของพลทหารในส่วนสนับสนุนกองบัญชาการกองทัพบก พบว่า แบบจำลองการสอนตามหลักอริยาบท ๔ แตกต่างจากการสอนแบบปกติมากที่สุดจากการเปรียบเทียบการจำลองการสอนตามหลักอริยาบท ๔ กับการสอนหลังจากปรับอริยาบทตัวแปรร่วมออกแล้ว พบว่า แบบจำลองการสอนตามหลักอริยาบท ๔ มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๑๓๗}

เพชร แสงเพชร ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอริยาบท ๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับการจัดการเรียนรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ พิจารณาเป็นรายด้าน ผลวิจัยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าสูงที่สุด คือด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ รองลงมาคือ ด้านมีจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๙๘ และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านใฝ่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓, ๒. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอริยาบท ๔ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลผลการวิจัย นักเรียนที่มี อายุ และระดับชั้นเรียนที่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีสถานภาพปัจจุบันและวุฒิการศึกษาทางธรรม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้, ๓. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้บริหารครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอริยาบท ๔ ผลวิจัยพบว่า ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดโครงสร้างหลักสูตรตามเกณฑ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดไว้คือจัดการเรียนรู้ครบตามหลักสูตรทั้ง ๘ กลุ่มสาระการพัฒนานักเรียนให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการปลูกฝังด้านจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้บริหารและครูมีความใส่ใจ เพียรพยายาม แก้ไขปัญหา ใคร่ครวญในจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างทั้งสภาพครอบครัว นิสัยใจคอ การเรียนรู้โดยยึดอริยาบท ๔ เป็นแนวทางในการปฏิบัติ การบริหารจัดการในชั้นเรียนสิ่งสำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มีการจัด บรรยากาศห้องเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นกัลยาณมิตร การพัฒนา การจัดการเรียน

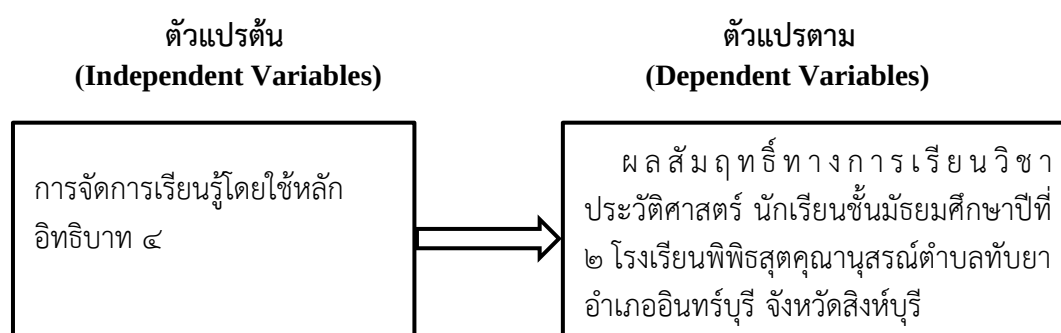
^{๑๓๖} พระจිරศักดิ์ บุญฤทธิ์, “ ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอริยาบท ๔ ที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔).

^{๑๓๗} พันเอกจารุมาศ เรืองสุวรรณ, การสังเคราะห์แบบจำลองการสอนวิชาชีพช่างตามหลักอริยาบท ๔ ของพลทหารในส่วนสนับสนุนกองบัญชาการกองทัพบก, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๒๕๓.

เน้นการวิเคราะห์นักเรียนในแต่ละด้าน ส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้น และนำผลการวิจัยไปแก้ไข ปัญหาเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ^{๑๓๘}

๒.๑๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ตำบลทับยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี” โดยกำหนดตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ และตัวแปรตามตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ปรากฏตามภาพที่ ๒.๑ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

^{๑๓๘} พชร แสงเพชร, การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท ๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ กรุงเทพมหานคร, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาบริหารการศึกษา)**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘, บทคัดย่อ.

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดุณานุสรณ์ ซึ่งมีรายละเอียดและ ขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

- ๓.๑ วิธีการดำเนินการวิจัย
- ๓.๒ ขอบเขตการวิจัย
- ๓.๓ เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ ระยะเวลาที่ใช้ทดลอง
- ๓.๕ แบบแผนการวิจัย
- ๓.๖ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๗ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย
- ๓.๘ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีผลวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอลำทับบุรี จังหวัดสิงห์บุรีโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

- ๑.๗.๑. ขึ้นวางแผน
- ๑.๗.๒. ขึ้นปฏิบัติการ
- ๑.๗.๓. ขึ้นตรวจสอบและเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๑.๗.๔. ขึ้นวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑.๑ ขึ้นวางแผน

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

๑. ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔ และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากงานวิจัยต่างๆ จากหนังสือ ตำราทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนวิชา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอลำทับบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน ๑๕ คน

๓.๑.๒. ขั้นตอนปฏิบัติการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. แผนการจัดการเรียนรู้ วิชา ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๒. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิชา ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๒) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ วิชา ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๓) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้าน เนื้อหาสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิชา ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๔) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณภาพแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับ กลุ่มเป้าหมายต่อไป

๕) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง วิชา ประวัติศาสตร์ ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๒ เพื่อหาตัวบ่งชี้ในการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ ที่สอดคล้องกับเรื่องจัดทำขึ้น

๖) นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา ประวัติศาสตร์ ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๒ ก่อนเรียนและหลังเรียน

๗) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ก่อนเรียนและหลังเรียนสร้างเสร็จเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ (IOC)

๘) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปสอบก่อนเรียนและหลังเรียนกับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๓.๑.๓. ขั้นตอนตรวจสอบและเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ดังนี้

ดำเนินการทดลองโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอภิปาธ ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิศุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับ ยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน ๑๕ คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

๑) ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ ก่อนเรียน (Pretest) เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ก่อนการจัดการ เรียนรู้แบบใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอภิปาธ ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เวลา ทำแบบทดสอบ ก่อนเรียน ๖๐ นาที แบบทดสอบปรนัย จำนวน ๑ ชุด

๒) ครูชี้แจงและทำความเข้าใจกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๓) ดำเนินการทดลองโดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้หลักอิทธิบาท ๔ วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ สัปดาห์ละ ๑ คาบ รวม ๔ คาบ

๔) หลังจากสิ้นสุดการทดลองแล้วให้ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้แบบทดสอบหลังเรียน (Posttest)

๓.๑.๔. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๑. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑.๑ คำนวณหาค่าเฉลี่ยของคะแนน (Mean) โดยใช้สูตร ดังนี้^๑

จากสูตร	$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$		
เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมดในกลุ่ม

๑.๒ คำนวณหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตรดังนี้

จากสูตร	$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$		
เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมดในกลุ่ม
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

๑.๓ คำนวณหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบกับจุดประสงค์ (Content Validity) โดยใช้สูตรดังนี้

จากสูตร	$IOC = \frac{\sum R}{N}$
---------	--------------------------

^๑ บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์, การวัดและประเมินผลการศึกษาทฤษฎีและประยุกต์, (พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐.

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์
 ΣR แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

หมายเหตุ : เกณฑ์การให้ + ๑ หมายถึง ข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์
 ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์
 - ๑ หมายถึง ข้อสอบไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์
 (IOC มีค่ามากกว่า ๐)

๓.๒ ขอบเขตของการวิจัย

๑. ประชากร

๑.๑ ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนพิพิธสถควณนุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิทรบุรี จังหวัดสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวนนักเรียนทั้งหมด ๙๐ รูป

๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณนุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิทรบุรี จังหวัดสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวน ๑ ห้องเรียนโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๒๕ รูป

๒. ตัวแปรที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

๑. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท ๔
๒. ตัวแปรตาม (Dependents Variables) คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณนุสรณ์ตำบลทับยา อำเภอนิทรบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

๓.๓. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่นำมาจัดทำเป็นสื่อการเรียนรู้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ (ส ๔.๓ ม. ๒/๑) สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เรื่อง สังคมและเศรษฐกิจ สมัยอยุธยา ประกอบด้วย

๑. สภาพสังคมและการเลื้อยฐานะทางสังคมสมัยอยุธยา
๒. พระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา
๓. ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา
๔. รายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา

๓.๔ ระยะเวลาที่ใช้ทดลอง

ใช้ระยะเวลาในการทดลองใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน ๒ สัปดาห์ รวมระยะเวลา ๒ ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑

๓.๕ แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดแบบแผนการวิจัยเป็นแบบ (Pre Experimental Desing) โดยใช้แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (one-Group Pretest-Posttest Desing) Tuckman อ้างถึงในเสนห์ คงสบาย ซึ่งแสดงแบบแผนการวิจัย ดังนี้^๒

ตารางที่ ๓.๑ แผนการวิจัย

ทดสอบการใช้ชุดเรียนรู้	ทดสอบ	หลังทดสอบใช้ชุดการเรียนรู้
T _๑	X	T _๒

T_๑ แทนการทดสอบก่อนเรียน

X แทนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

T_๒ แทนการทดสอบหลังเรียน

๓.๖ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

๑. การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิศุดคุณานุสรณ์ ตำบลท่ายา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งมีจำนวน ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ได้แก่

๑. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สภาพสังคมและการเคลื่อนฐานะทางสังคมสมัยอยุธยา
๒. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา
๓. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา
๔. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา

๒) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (Pre-test Post-test) โดยเป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิด ๔ ตัวเลือก จำนวน ๘๐ ข้อ

๓.๗ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน ดังนี้

^๒ Tuckman Bruce W, **Conducting Educational Research**, (New York : Harcourt Brace Jovanovich, Inc, 1972), pp.159-160 อ้างถึงในเสนห์ คงสบาย. “การพัฒนาชุดการสอนเรื่องสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยศิลปากร ,๒๕๔๕), หน้า ๗๕.

๑. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เนื้อหาวิชาจากคำอธิบายรายวิชา และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๒. สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบโดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด ๖ ระดับคือ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

๓. สร้างแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนจำนวน ๘๐ ข้อ ให้ครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัดตามตารางวิเคราะห์ข้อสอบ จากนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา และการวัดและประเมินผล

๔. เสนอแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ พฤติกรรมที่ต้องการวัด (IOC) ได้แก่ ๑). ด้านเนื้อหา ประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ๒). ด้านภาษา ๓). ด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้แผนการจัดการเรียนรู้มีความสมบูรณ์แล้วมาหาค่าความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ ๑.๐๐

๕. นำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน ๘๐ ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพระปริยัติวัดพิบูลทอง ตำบลพิบูลทอง อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร ที่ผ่านการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ มาแล้วจำนวน ๓๐ รูป แล้วนำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนน

๖. นำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบรายข้อ โดยเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง ๐.๒๐-๐.๘๐ และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ ๐.๒๐ ขึ้นไป ซึ่งแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพระปริยัติวัดพิบูลทอง ตำบลพิบูลทอง อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร จำนวน ๘๐ ข้อ ที่ผ่านการคัดเลือกมีค่าความยากง่ายระหว่าง - และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง -

๗. และนำแบบทดสอบมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อนำมาใช้ในการตรวจสอบดูว่าผลของการวัดจากแบบทดสอบมีความคงที่แน่นอนเพียงใด ใช้วิธีของคูเตอร์ริชาร์ดสัน

$$\text{สูตร } r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ	r_{tt}	หมายถึง ค่าความเชื่อมั่น
	N	หมายถึง จำนวนข้อ
	P	หมายถึง สัดส่วนของคนที่ทำถูกในแต่ละข้อ
	Q	หมายถึง สัดส่วนของคนที่ทำผิดในแต่ละข้อ
	S_t^2	หมายถึง ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ ^๓

โดยค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ ๐.๘๙

^๓ Kuder, G. F., & Richardson, M. W, The theory of the estimation of test reliability. Psychometrika, 20,1937) pp 151 – 160.

๓.๘ การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อนักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง สภาพสังคมและการเลื่อนฐานะทางสังคมสมัยอยุธยา พระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา และรายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา ผู้วิจัยนำผลการทำใบงานแต่ละแผนการเรียนรู้และผลการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนวัดผลการเรียนรู้ ตรวจสอบให้คะแนน

๑. ทำการรวบรวมคะแนนแบบทดสอบ ใบกิจกรรม และใบงานทุกใบงานเพื่อมาหาค่าประสิทธิภาพระหว่างเรียน (E_1) ทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังเรียนโดยใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อหาค่าประสิทธิภาพหลังเรียน(E_2) โดยนำคำตอบของนักเรียนทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์

๒. นำผลการวิเคราะห์มาทำการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียน (Pre-test) หลังเรียน (Post-test) ของนักเรียนที่เรียนด้วยตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยใช้สถิติ t-test แบบ dependent

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงทดลอง (Experimental Design) เรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์

๔.๒ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนคนทั้งหมด
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
X^2	แทน	คะแนนแต่ละคนยกกำลังสอง
$\sum$	แทน	ผลรวม
T	แทน	ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตเพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
$\sum_D 1$	แทน	ค่าผลต่างระหว่างคู่คะแนน
$(\sum_D 2)$	แทน	ผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕

๔.๑ ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ จากการที่

ผู้วิจัยได้ทำการทดลองสอน จึงทำให้ทราบว่า การใช้จัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีการพัฒนาหรือเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จ สมประสงค์ ทางแห่งความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายด้านมีหลักอยู่ ๔ ประการคือ

๑. ฉันทะ (ความพอใจ) คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป

๒. วิริยะ (ความเพียร) คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง

๓. จิตตะ (ความคิด) คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝั ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

๔. วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง) คือ หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

ตอนที่ ๒ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ วิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสอนตามหลักอิทธิบาท ๔ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณา นุสรณ์ จากการเก็บข้อมูลจริงผู้วิจัยได้หาค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า T-Test โดยใช้โปรแกรม SPSS ดังปรากฏต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑. เป็นตารางสรุปค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและจำนวน Case จำแนกตามตัวแปรคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน

Paired Samples Statistics

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 PreTest	14.68	25	2.753	.425
PostTest	25.78	25	1.650	.250

ตารางที่ ๔.๑. เป็นตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ได้ค่าที่ ๐.๖๕๖ แสดงว่าคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียนมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูงและไปในทิศทางเดียวกัน

Paired Samples Correlations

	N	Correlation	Sig.
Pair 1 PreTest & PostTest	25	.646	.000

๔.๒ ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ตารางที่ ๔.๒. เป็นตารางค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนก่อนเรียนกับหลังเรียน (Mean) อยู่ในระดับ -๑๓.๐๘๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลต่างของตัวแปรคะแนนก่อนเรียนกับคะแนนหลังเรียน (Std. Deviation) อยู่ในระดับ ๓.๒๖๗ ค่าสถิติทดสอบ (t) อยู่ในระดับ -๓๔.๙๕๗ และค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติแบบสองทาง (Sig) อยู่ในระดับที่ .๐๐๐ ซึ่งนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

Paired Samples Test

	Paired Differences					T	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 1 PreTest – PostTest	-13.058	3.267	.326	-11.698	-10.386	-34.957	47	.000

ตารางที่ ๔.๒. สรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยาบท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (N)	ค่าเฉลี่ยคะแนนเต็ม ๓๐ ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าความต่างเฉลี่ย	ค่าสถิติทดสอบ (T-Test)	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ *
ก่อนเรียน	๒๕	๑๕.๖๕	๒.๖๘๔	-๑๐.๓๔๕	-๓๒.๗๕๐	.๐๐๐
หลังเรียน	๒๕	๒๒.๔๑	๑.๕๕๕			

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจริง เพื่อหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
และค่า $t - test$ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจาก โปรแกรม microsoft excel

จำนวนนักเรียน (N)	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (Pretest)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (Posttest)
๑	๑๒	๒๑
๒	๑๕	๑๙
๓	๑๗	๑๘
๔	๑๖	๑๙
๕	๑๔	๑๗
๖	๑๑	๑๙
๗	๑๑	๒๒
๘	๑๒	๒๑
๙	๑๔	๒๓
๑๐	๒๑	๒๔
๑๑	๑๔	๑๙
๑๒	๑๘	๑๘
๑๓	๑๘	๒๐
๑๔	๑๗	๒๐
๑๕	๑๗	๒๑
๑๖	๑๙	๑๙
๑๗	๑๕	๑๘
๑๘	๑๖	๑๗

๑๙	๑๔	๒๒
๒๐	๑๗	๒๑
๒๑	๑๗	๒๓
๒๒	๑๓	๑๙
๒๓	๑๓	๒๐
๒๔	๑๖	๑๙
๒๕	๑๕	๑๘
รวม	๓๘๒	๔๙๗
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	๑๕.๖๕	๒๒.๔๑
ค่า S.D.	๒.๖๘๔	๑.๕๕๔
ค่า t - test	-๓๒.๗๕๐	

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณนุสรณ์ โดยการ
ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = ๑๕.๖๕ และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) =
๒๒.๔๑ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = ๒.๖๘๔ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลัง
เรียน = ๑.๕๕๔ และผลการทดสอบ T-Test ก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าทางสถิติที่ -๓๒.๗๕๐
แสดงว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ เป็นการวิจัยแบบเชิงทดลอง (Experimental design) โดยใช้แบบแผนการวิจัยหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน (One Group Pre-Test, Post-Test Design) โดยสรุปเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ๕.๑ สรุปผลการวิจัย
- ๕.๒ อภิปรายผล
- ๕.๓ ข้อเสนอแนะ
- ๕.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ จำนวน ๒๕ รูปสามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลของการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ พบว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนการมีใจรักในสิ่งที่ทำ ใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ จึงจะเกิดผลจริงตามควร ความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้นเรื่องนั้น ถ้าหากกระทำก็จะทำงานเชี่ยวชาญจนเป็นผู้รู้ ถ้าหากศึกษาก็จะศึกษาให้รู้จนถึงรากเหง้าของเรื่องราวต่างๆ ด้วยใจที่จดจ่อตั้งมั่นและใฝ่เรียนรู้ของเรา เมื่อมีความรอบรู้มากขึ้นก็จะเกิดความรักความชอบตามมา เมื่อมีความรอบคอบแล้วการตัดสินใจทำอะไรก็จะเกิดความผิดพลาดน้อยตามไปด้วย ความรอบคอบจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากไม่รอบรู้ ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเราเองและเป็นเรื่องที่ร่วมคิดร่วมทำกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น การทบทวนเรื่องราวจากภายในของตัวเราเองเป็นสิ่งสำคัญมากในยุคปัจจุบันที่ผู้คนเริ่มสับสนวุ่นวายอย่างเข้มข้น ทบทวนความคิดเพื่อตรวจสอบความคิดและการกระทำของเราว่าเราคิดหรือทำจากความคิดอะไร ? พร้อมกับถามตัวเองว่าเราคิดอย่างนั้นเพื่ออะไร? เราทำสิ่งนี้เพื่ออะไร? เพื่อความสุขของตัวเองหรือเพื่อความสงบสุขของสังคม? ฯลฯ

๕.๑.๒ ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วน

เปรียบเทียบมาตรฐานและการทดสอบค่า t - test โดยรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ทั้งหมดได้จากผลการเรียนรู้ในแต่ละแผน ซึ่งซึ่งมีจำนวน ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ได้แก่

๑. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สภาพสังคมและการเลื่อนฐานะทางสังคมสมัยอยุธยา

๒. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา

๓. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา

๔. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา

จากการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ สามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่า การทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = ๑๕.๖๕ และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = ๒๒.๔๑ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = ๒.๖๘๔ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังเรียน = ๑.๕๕๔ และผลการทดสอบ T-Test ก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าทางสถิติที่ -๓๒.๗๕๐ แสดงว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

๑. การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ เป็นการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ

ซึ่งสอดคล้องกับ **นิชาภัทร เงินจตุรัส** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดอิทธิบาท ๔ พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า อิทธิบาท ๔ มีองค์ประกอบ ดังนี้ ฉันทะ หมายถึง สร้างความพอใจในกุศล คือ ประสงค์จะทำยิ่งขึ้น... วิริยะ หมายถึง การปรารถนาความเพียรทางใจ สัมมาวาจา จิตตะ ความเพียรที่มุ่งมั่น ปรารถนาความเพียรไม่ทอดทิ้งภาระ... วิมังสา หมายถึง ปัญญาที่รู้ชัด ความไม่หลง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ สรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมไม่เคยล้าสมัย เป็นทางแห่งความสำเร็จ แก่ผู้นำไปปฏิบัติ มี ๔ ประการ คือ ฉันทะ รักงาน พอใจทำสิ่งนั้น วิริยะ สู้งานพากเพียรทำ จิตตะ ใส่ใจงานเอาจิตผูกพัน วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ นอกจากจะเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานที่ทำแล้ว อิทธิบาทยังเป็นอายุวัฒนธรรม คือ ความเป็นเหตุให้คนมีอายุยืนยาวอีกด้วย อิทธิบาท ๔ เกื้อหนุนกัน เช่น เกิดฉันทะ มีใจรักแล้วก็ให้พากเพียร เมื่อพากเพียรแล้วก็เอาใจใส่เสมอ และเปิดช่องให้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองวิธีการประยุกต์อิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน

ผู้บริหาร ครู จัดกิจกรรมแทรกเพื่อให้นักเรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของหลักอิทธิบาท ๔ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การอบรมคุณธรรม จริยธรรมทุกวันหน้าเสาธง แทรกเรื่องของบุคคลหรือนักเรียนผู้ประสบความสำเร็จในการเรียน ได้คะแนนระดับดีเยี่ยม ได้รับรางวัลการแข่งขันต่างๆ ก็เพราะใช้อิทธิบาท ๔ นอกจากนี้ในการสอน ครู ก็แทรกคุณธรรมเรื่องอิทธิบาท ๔ ในโอกาสต่างๆ เช่น ค่ายอบรมคุณธรรม จริยธรรม วิทยากรเน้นการสอดแทรกคุณธรรมคืออิทธิบาท ๔ เป็นหลัก^๑

ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาตุณกร บัวทอง** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗” ผลการศึกษาพบว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม ๗ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนครูที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ต่างกัน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทำงานต่างก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน ส่วนครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนไม่ต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านวิริยะแตกต่างกัน^๒

ซึ่งสอดคล้องกับ **มาริษา ชุกติติพงษ์** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตในการทำงาน อิทธิบาท ๔ และความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานบริษัทผลิตอุปกรณ์ยานยนต์” ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ระดับความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง และอิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับสูงพนักงานที่มีระดับการศึกษาและอายุงานต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกันพนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน สถานภาพสมรสต่างกันและอายุงานต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรต่างกัน คุณภาพชีวิตในองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์การและอิทธิบาท ๔ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านโอกาสในการก้าวหน้าและความมั่นคง ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเหมาะสมอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะสามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรได้^๓

ซึ่งสอดคล้องกับ **นายบัญชา ท่าทอง** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท ๔ พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย มีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับ

^๑ นิชาภัทร เงินจตุรัส, การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^๒ พระมหาตุณกร บัวทอง, “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒).

^๓ มารีษา ชุกติติพงษ์, “คุณภาพชีวิตในการทำงาน อิทธิบาท ๔ และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทผลิตอุปกรณ์ยานยนต์”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต** (จิตวิทยาอุตสาหกรรม), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐).

มากที่สุดทุกข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ความรับผิดชอบตามหลักอริยาบท ๔ ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบตามหลักอริยาบท ๔ ด้านการประพฤติตนเป็นคนดี ความรับผิดชอบตามหลักอริยาบท ๔ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนและประเทศชาติ ความรับผิดชอบตามหลักอริยาบท ๔ ด้านการความรับผิดชอบต่อครอบครัว และความรับผิดชอบตามหลักอริยาบท ๔ ด้านการศึกษา ผลการเปรียบเทียบข้อมูลการศึกษาความรับผิดชอบตามหลักอริยาบท ๔ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จำแนกตามเพศและอาชีพของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนตามห้องเรียน แผนการเรียน เกรดเฉลี่ยสะสม และสถานภาพของผู้ปกครอง พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕^๔

สรุปว่า ผลการประยุกต์ใช้หลักอริยาบท ๔ ในการประกอบอาชีพ คือ หลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานสำเร็จ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการเรียนการสอน คือเป็นอาชีพหลัก ถ้าทำแล้วต้องมีความรับผิดชอบในบริหารการเรียนรู้อย่างดี ต้องดูแลการเรียนให้ดี วิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียน คือตั้งใจทำ ต้องมีความรับผิดชอบสูง การเรียนรู้ที่ได้ออกมาดีและมีคุณภาพ จิตตะการเอาใจฝักใฝ่คือความคิดเอาใจจดจ่อในการเรียนและทำงาน ทำแล้วอยากให้ของได้หลายๆ ตามรูปแบบที่ต้องการมาก็ทำได้หมด วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญ คือ ต้องปรับปรุงอยู่เสมอในทุกๆ วัน เพราะจะต้องมีการเรียนการสอนให้ดี และประสบผลสำเร็จได้ต้องแสวงหาความรู้ หรือมองงานให้ออก ในขณะที่กำลังศึกษาเรียนรู้ให้เกิดประสบการณ์เกิดผลงานที่สำเร็จได้ตามที่พึงประสงค์ ซึ่งจากการศึกษาทำให้เห็นความสำคัญและประโยชน์คุณค่าของอริยาบท ๔

๒. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยาบท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถิตอนุสรณ์ ก่อนเรียนและหลังเรียน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมคิด โครธา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักอริยาบท ๔ ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการศึกษาพบว่าพระนิสิตสถานภาพแตกต่างกันมีการใช้หลักอริยาบท ๔ แตกต่างกัน พระนิสิตที่เป็นพระภิกษุมีการใช้หลักอริยาบท ๔ ในการเรียนด้านฉันทะ ด้านจิตตะ แตกต่างกับพระนิสิตที่เป็นสามเณร และทางด้านวิริยะกับด้านวิมังสา ไม่แตกต่างกันและพระนิสิตชั้นปีที่ ๔ มีการใช้หลักอริยาบท ๔ แตกต่างกับชั้นปีที่ ๑ ชั้นปีที่ ๒ และชั้นปีที่ ๓ พิจารณาพบว่าพระนิสิตชั้นปีที่ ๔ มีการใช้หลักอริยาบท ๔ ในการเรียน ด้านฉันทะและด้านวิริยะแตกต่างกันกับพระนิสิตชั้นปีที่ ๑, ๒ และ ๓ ส่วนด้านจิตตะและด้านวิมังสาไม่แตกต่างกัน^๕

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาตรี แนวจำปา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอริยาบท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

^๔ บัญชา ทาทอง, ศึกษาการใช้หลักอริยาบท ๔ พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า บทคัดย่อ.

^๕ พระมหาสมคิด โครธา, “การใช้หลักอริยาบท ๔ ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗).

กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ได้แก่ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ และด้านจิตตะ ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก สำหรับการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลางบุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษาและตำแหน่ง ที่ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันส่วนบุคคลที่มีอายุและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมแตกต่างกันสรุปได้ว่า ทุกคนต้องใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความรัก ความพอใจในงาน ปฏิบัติงานด้วยความพากเพียรบากบั่น ด้วยความเอาใจใส่ในงาน และมีการตรวจสอบความสำเร็จในงานอยู่เสมอ^๖

ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชร แสงเพชร ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท ๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับการจัดการเรียนรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ พิจารณาเป็นรายด้าน ผลวิจัยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าสูงที่สุด คือด้านรักษาดิ ศาสน์ กษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ รองลงมาคือ ด้านมีจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๙๘ และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านใฝ่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓, ๒. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลผลการวิจัยนักเรียนที่มี อายุ และระดับชั้นเรียนที่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีสถานภาพปัจจุบันและวุฒิการศึกษาทางธรรม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้, ๓. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้บริหารครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท ๔ ผลวิจัยพบว่า ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดโครงสร้างหลักสูตรตามเกณฑ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดไว้คือจัดการเรียนรู้ครบตามหลักสูตร ทั้ง ๘ กลุ่มสาระการพัฒนานักเรียนให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการปลูกฝังด้านจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้บริหารและครูมีความใส่ใจ เพียรพยายาม แก้ไขปัญหาใคร่ครวญในจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างทั้งสภาพครอบครัว นิสัยใจคอ การเรียนรู้โดยยึดอิทธิบาท ๔ เป็นแนวทางในการปฏิบัติ การบริหารจัดการในชั้นเรียนสิ่งสำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มีการจัด บรรยากาศห้องเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็น

^๖ ชาตรี แนวจำปา, “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

กลายมิตร์ การพัฒนา การจัดการเรียนเน้นการวิเคราะห์นักเรียนในแต่ละด้าน ส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้น และนำผลการวิจัยไปแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ^๗

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ เป็นการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เป็น จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ในการเตรียมเข้าสู่โลกอนาคต เช่น การเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ

๑.๒ เป็นกระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการใช้สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

๒. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

๒.๑ จากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ สามารถพัฒนานักเรียนให้มีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบและสามารถนำผลจากการที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๒.๒ ครูได้มีรูปแบบการใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ โดยครูควรศึกษาข้อมูลและหลักอิทธิบาท ๔ ให้เกิดการสร้างแรงจูงใจ ให้เด็กนักเรียนอยากเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ

๒.๓ สถานศึกษาควรมุ่งเน้นสอนให้เด็กนักเรียน คิด วินิจฉัย ไตร่ตรอง ก่อนตัดสินใจลงมือทำ

๓. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๓.๑ ควรศึกษาวิจัยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาปฐมนิเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ ให้มากขึ้นต่อไป

๓.๒ ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่าง การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ กับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อดูความแตกต่างของวิธีการจัดการเรียนรู้แต่ละอย่าง

๕.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์” พบว่า นักเรียนมี

^๗ พชร แสงเพชร, การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท ๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ กรุงเทพมหานคร, พุทธศาสนนิตยสาร (สาขาสังฆปริณายก), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘, บทคัดย่อ.

ความสนใจและมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เป็นอย่างมาก และมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระของวิชาประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเนื้อหาอ่านเข้าใจง่าย ทันสมัย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และความต้องการของผู้เรียน จึงควรจะนำเอาวิธีสอนมาบูรณาการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับนักวิชาการทางการศึกษาดังที่กล่าวมา โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก้ไขปัญหาสังคมที่นักเรียนกำลังประสบอยู่ในชีวิต เนื่องจากหลักธรรมเป็นสื่อกลางที่จะช่วยพัฒนาคนในสังคมให้เข้าถึงประโยชน์สุขได้ในชีวิตปัจจุบัน และทำให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคมและสติปัญญา ตลอดจนส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้แยกเป็นข้อดังนี้

๔.๓.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เป็นการเรียนที่เข้าใจ เข้าถึงเพื่อให้ นักเรียนเกิดการความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน หลักจริยธรรมและอิทธิบาท ๔ จะต้องใช้ควบคู่กันไปเสมอ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด วิธีการในการนำเอาหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ปฏิบัติจำเป็นอย่างยั้งจะต้องอาศัยหลักจริยธรรมเป็นข้อนำทาง

๔.๓.๒ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่า จากการที่ผู้วิจัยได้นำการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงเห็นว่า เมื่อมีปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้น ก็สามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็ว ตรงประเด็นปัญหา ผู้เรียนมีความสนใจอยากรู้ อยากเห็นในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น หลังจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเก็บข้อมูลได้เสร็จสิ้นลง ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ แสดงว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้จริง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ปฐมภูมิ

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเล่มที่ ๑๙. อธิปาทวิภังค์ สุตตันตภาชนีย์.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๒.

_____. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๑.

กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๔๒. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. **แบบฝึกประกอบการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ภาษาอังกฤษ.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐.

_____. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๕.

เกษมา วรวรรณ ณ อยู่ธยา. **เมืองไทยในความฝันของนักคิดอาวุโส.** [ม.ป.ท.: ม.ป.พ], ๒๕๓๙.

การดเนอร อางโน. ทิศนา แคมมณี. **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

กิดานันท์ มลิทอง. **เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ. **การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเอนส์ไตร์, ๒๕๔๕.

จารุมาศ เรืองสุวรรณ. พันเอก. **การสังเคราะห์แบบจำลองการสอนวิชาชีพช่างตามหลักอิทธิบาท ๔ ของพลทหารในส่วนสนับสนุนกองบัญชาการกองทัพก .ปริญาดุขฎิบัณฑิต ปร.ด. อาชีวศึกษา .บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร, ๒๕๔๘.**

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ. **การผลิตชุดการเรียนรู้การสอน เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา.** นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๑.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. **การนิเทศการสอนแผนใหม่.** กรุงเทพมหานคร: โพธิ์เพชร, ๒๕๔๗.

ดวงเดือน พันธมนาวิน. **ทฤษฎีต้นไม้งจริยธรรม .** พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๔.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. **ต้นไม้จริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- ถาวร สารวิทย์. **อุตสาหกรรมศิลป์ สำหรับครูประถมศึกษา และมัธยมศึกษา**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, ๒๕๒๓.
- ทิตนา แคมมณี. **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ฉบับพิมพ์เพิ่มเติม**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- บรรเทา กิตติศักดิ์. **เอกสารประกอบการเรียนเรื่องพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.
- บุญชม ศรีสะอาด. **การพัฒนาการสอน**. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, ๒๕๔๑.
- บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. **การวัดและประเมินผลการศึกษาทฤษฎีและประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๓.
- บุญมี แท่นแก้ว. **จริยศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙.
- ปริญญ์ จงวัฒนา. **พุทธธรรมเพื่อกลายนิมิต**. กรุงเทพมหานคร: บจก. ศิลปสยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์, ๒๕๕๐.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๔๓.
- ปิ่น มุกกันต์. พ.อ. **มงคลชีวิตภาค ๒**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. **พฤติกรรมกลุ่ม**. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๒.
- พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว. “พหุปัญญา Multiple Intelligence”. **ศึกษาศาสตร์สาร**. มกราคม– มิถุนายน, ๒๕๔๖.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๙, ๒๕๔๓.
- พระธรรมปิฎก . (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. ฉบับปรับปรุงและขยายความ . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- พระเมธีธรรมาภรณ์. “อิทธิบาทถา” **พุทธจักร โลกรมเยนดับเชื้อได้ด้วยศาสนา** . กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. **การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้: ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ครูศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๕.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: เฮ้าส์ ออฟ เคอร์รี่ส์ , ๒๕๔๘.
- พิพัฒน์ วิเชียรสุวรรณ. **แผนการศึกษาแห่งชาติแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: เดอะบุคส์, ๒๕๔๐.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. **การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง** กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์ กรุป แบนเนจเม้นท์, ๒๕๔๘.
- พุทธทาสภิกขุ. **การงานที่เป็นสุข**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๗.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา**

- และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช, ๒๕๔๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภา.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. **คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอน ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ๒๕๕๓.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. พิมพ์ที่โรงพิมพ์เทียนวัฒนาพรินทร์ตั้ง, ๒๕๕๓.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. **ภาษาอังกฤษสำหรับครู.** (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๐.
- ยุพิน พิพิธกุล และอรพรรณ ตันบรรจง. **เทคโนโลยีในการผลิตสื่อการสอนคณิตศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน, ๒๕๓๖.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. **การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. **การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ Measurement And Achievement Test Construction.** (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. **การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- โยธิน คັນสนยุทธ และคณะ. **จิตวิทยา.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ. ๓๘๑.
- ระวีวรรณ ศรีครามครัน. **เทคนิคการสอน.** กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.
- รุ่งทิวา จักรกร. **วิธีสอนทั่วไป.** กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๘.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๐.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. **การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส, ๒๕๔๑.
- วันเพ็ญ จันทร์เจริญ. **การเรียนการสอนปัจจุบัน.** สกลนคร: คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๒.
- วาณี ภูเสต์ว. **การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน.** จันทบุรี: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๒.
- วิรัตน์ ไทยชนะ และคณะ. **คู่มือและแนวทางการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔.** [ม.ป.ท.:ม.ป.พ.].
- สมคิด สร้อยน้ำ. **หลักการสอน.** อุตรธานี: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุตรธานี, ๒๕๔๒.
- สมนึก ภัททิยธนี. **การวัดผลการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์, ๒๕๔๑
- สมศักดิ์ สนธิธเรชณ์. **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒.

- สรรพชญ อีสริยวัชากร. **ทฤษฎีการสอนสู่การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มเวลา**. ราชบุรี: คณะครู
ศาสตร์ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๔๖.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๑.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. **การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นสื่อใน การ
สอนในโรงเรียนเอกชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน,
๒๕๔๒.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไข
เพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓**.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒.
- สิริพร ทิพย์คง. **หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ,
๒๕๔๕.
- สุคนธ์ ภูริเวทย์. **การออกแบบการสอน Instructional design**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๔๔.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย.ผศ.ดร. **“หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์”**. สารนิพนธ์พุทธ
ศาสตร์บัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- สุนัย ภูพันธ์. **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร: ยุคปฏิรูปการศึกษาไทย**. เชียงใหม่:
เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๖. กระทรวงศึกษาธิการ. **เอกสารประกอบหลักสูตรขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔: แนวทาง การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕).
- สุพักตร์ พิบูลย์. **การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)**. นนทบุรี: จตุพร ดีไซน์,
๒๕๔๔.
- สุมาลี จันทระลอ. **การวัดผลและประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๒.
- สุวิทย์ มูลคำ. **ครบเครื่องเรื่องวิทยาการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ดวงกลมสมัย, ๒๕๔๑.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. **๒๐ วิธีจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕.
- อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ. **การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ เล่ม ๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๔.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. **หลักการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙.
- เอกศักดิ์ บุตรลับ. **ครูและการสอน (Teacher and teaching)**. เพชรบุรี: ภาควิชาหลักสูตรและการ
สอน คณะวิชาครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๗.

(๒) วิทยานิพนธ์

กิ่งแก้ว เอี่ยมแถม. “สภาพการจัดการเรียนการสอนของคณะบริหารธุรกิจสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตบพิตรพิมุขตามทัศนะของนักเรียนนักศึกษา”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒).

ชาตรี แนวจำปา. “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ณิชาภัทร เงินจตุรัส. การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

บัญชา ท่าทอง. ศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท ๔ พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ทักษิณา เครือหงส์. “การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเนื้อหารายวิชาคณิตศาสตร์กับวิชาคำนวณของช่างอุตสาหกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล”. **วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร, ๒๕๕๐).

บุญมี บุญเอี่ยม. “ศึกษาการนำอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการทำงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ตบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๔.

ปราณี กองจินดา. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และทักษะการ คิดเลขในใจของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบซิปปาโดยใช้แบบฝึกหัดที่เน้นทักษะการคิดเลขในใจกับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้คู่มือครู. **วิทยานิพนธ์ ค.ม. หลักสูตร และการสอน**. พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙.

ปัญญา ผิวเกลี้ยง. “ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอาชีวศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๓๘.

เพชร แสงเพชร. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท ๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ กรุงเทพมหานคร. **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระจิรศักดิ์ บุญฤทธิ์. “ ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ ที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔.

พระมหาอุทฺตมกร บัวทอง. “การใช้หลักอริยาบท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒.

พระมหาสมคิด โครธา. “การใช้อริยาบท ๔ ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗.

พระสุนันท์ กิตติสัทโท (สายพิมพ์พงษ์). “การประยุกต์ใช้อริยาบท ๔ ในการทำงาน ศึกษากรณีผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

พันเอกจรรมาศ เรืองสุวรรณ. การสังเคราะห์แบบจำลองการสอนวิชาชีพช่างตามหลักอริยาบท ๔ ของพลทหารในส่วนสนับสนุนกองบัญชาการกองทัพบก. **ปริญญาดุษฎีบัณฑิต** ปร.ด. อาชีวศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.

มารีษา ชูกิตติพงษ์. “คุณภาพชีวิตในการทำงาน อริยาบท ๔ และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทผลิตอุปกรณ์ยานยนต์”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต** จิตวิทยาอุตสาหกรรม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐.

สมพร เชื้อพันธ์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองกับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ. **วิทยานิพนธ์ ค.ม. หลักสูตรและการสอน**. พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๗.

สถิตย์ รัชปต์. “การประยุกต์หลักอริยาบท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคุณุหัส”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘.

อารีย์ ขุนชิต. “ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแผนการเรียนพาณิชยกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพุทธจักรวิทยา”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕.

(๓) วารสาร

ชุมพล ศรีทองกุล. “ครูกับการจัดกระบวนการเรียนรู้”. **วารสารวิชาการ**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๔๑): ๒-๖.

ธีรศักดิ์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ. “รูปแบบโรงเรียนในฝัน”. **วารสารวิชาการ**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๖ (มิถุนายน ๒๕๔๔): ๙-๑๑.

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. การจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. **วารสารวิชาการครู**. ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๕ (มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๔๒): ๑๒-๑๗.

(๔) หนังสือพิมพ์

รวีวัตร สิริภูบาล. “ครู นักวิจัยพัฒนาการเรียนรู้”. **มติชน**. (๒๖ มีนาคม ๒๕๔๔): ๓.

(๔) ออนไลน์

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพนักเรียน: วารสารศูนย์ศึกษา
การพัฒนาครูปีที่ ๒ ฉบับที่ ๗. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/202009>
[เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๑๖ ก.พ. ๒๕๖๐]. หน้า ๒๗.

กรมวิชาการ.(๒๕๔๔).ความหมายของความรับผิดชอบ. สืบค้นเมื่อ ๑๐ ธ.ค.. ๒๕๕๖. จาก:
www.sahavichia.com/?name=blog&file=readblog&id=231.

Sirikanya.sirikanya926.wordpress.com. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <https://sirikanya926.wordpress.com>
[เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๑๓ ก.พ. ๒๕๖๐].

Freud.(๑๘๕๖-๑๙๓๙). ทฤษฎีจิตวิเคราะห์. สืบค้นเมื่อ ๑๐ ธ.ค. ๒๕๕๖. จาก:
www.novabizz.com/NovaAce/Personality/Theory_Freud.htm.

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Secondary Sources:

(I) Books:

David Sanford. **Who Put the Con in Consumer**. (New York: Liveright.Hu Liangcai and
Liu.1927).p.17-18.

<http://thaifamilymental.blogspot.com/2007/10/4.html>

Kuder. G. F.. & Richardson. M. W. **The theory of the estimation of test reliability.**
Psychometrika. 20.1937) pp 151 – 160.

Peck R.F. & R.J. Harighurst. **The Psychology of Character Development**. (New York:
Wiley. 1960). P 79-80.

Wiersma. William and Jurs. **Stephen G. Educational Measurement and Testing**. (Boston:
Allyn and Bacon. 1990). p.9.

(II) Report of the Research:

Tuckman Bruce W. **Conducting Educational Research**. (New York: Harcourt Brace
Jovanovich.Inc. 1972). pp.159-160 อ้างถึงในเสนห์ คงสบาย. “การพัฒนาชุดการสอน
เรื่องสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒”. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ.(บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยศิลปากร .
๒๕๔๕). หน้า ๗๕.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดอนนุสรณ์” ประกอบด้วย

๑. พระมหาสมบุรณ์ สุธมโม, รศ.ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาและแนะแนว
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. นายไพศาล สิงห์พันธุ์

ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอินทร์บุรี

๔. ดร.นุชนารถ ยิ้มจันทร์

ครูชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดท่าอิฐ

๕. นางนุชนาฏ รัตนรังสรรค์

ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอินทร์บุรี

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ โทร. ๐๘๒-๔๕๐-๘๗๓๒

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔ / ๑๕๐ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาสมบุรณ์ สุธมโม, รศ.ดร.

ด้วย พระสุเมธี ฉายา สิริปณฺโญ นามสกุล โสจันทร์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๐๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยบท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนุญาตท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ตรวจ/แก้ไข/รับรอง/ออกใบเสร็จ
๑๐ ต.ค. ๖๑

ผู้ประสานงาน

อาจารย์ กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔

พระศักดิ์ดา อคฺคปณฺโญ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ โทร. ๐๘๒-๔๕๐-๘๗๓๒

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔ / ๑๘๖ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก

ด้วย พระสุเมธี ฉายา สิริปญโญ นามสกุล โสจันทร์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๐๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอบึงนาราง จังหวัดสิงห์บุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก)

๑๐/๓.๙./๖๑

ผู้ประสานงาน

อาจารย์ กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔

พระศักดิ์ดา อคคปญโญ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/๓๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๐ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน ดร. นุชนารถ ยิ้มจันทร์
ที่ส่งมาด้วย ๑. เล่มวิทยานิพนธ์ ๓ บท จำนวน ๑ เล่ม
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสุเมธี ฉายา สิริปญโญ นามสกุล โสจันทร์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๐๙ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดสิงห์บุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมนี้ โครงการหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์ดำเนินการต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ

ดร.นุชนารถ ยิ้มจันทร์
(ดร.นุชนารถ ยิ้มจันทร์)
ผู้ดำเนินการ ร.ร. รามคำแหง

(รองศาสตราจารย์.ดร สมชัย ศรีนอก)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ติดต่อประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔

พระศักดิ์ดา อคฺคปญโญ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/๓๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๐ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นายไพศาล สิงห์พันธุ์
ที่ส่งมาด้วย ๑. เล่มวิทยานิพนธ์ ๓ บท จำนวน ๑ เล่ม
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสุเมธี ฉายา สิริปญโญ นามสกุล โสจันทร์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๐๙ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี
จังหวัดสิงห์บุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมนี้ โครงการหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์ดำเนินการต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์.ดร สมชัย ศรีนอก)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ติดต่อประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔
พระศักดิ์ดา อคฺคปญโญ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

นางสาว...
นางสาว...
นางสาว...

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/ ๓๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๐ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน นางนุชนาฏ รัตนรังสรรค์
 ที่ส่งมาด้วย ๑. เล่มวิทยานิพนธ์ ๓ บท จำนวน ๑ เล่ม
 ๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสุเมธี ฉายา สิริปญโญ นามสกุล โสจันทร์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๐๙ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งศรี
 จังหวัดสิงห์บุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
 พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น
 ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมนี้ โครงการหลักสูตร
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
 อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์ดำเนินการต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์.ดร สมชัย ศรีนอก)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ติดต่อประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๕๖๔
 พระศักดิ์ดา อคฺคปญโญ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

๓๖๑/๑๑
 (ทรงคุณวุฒิ) (นายวิชาญ วัฒนวิสาห์)
 ๓๖๑/๑๑๓๖๑/๑๑๓๖๑

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ioc)

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้
 โดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดอนุสรณ์

รายการที่ประเมิน	ระดับการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน					ΣR	ระดับ คุณภาพ	ผลการ ประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ
	๑	๒	๓	๔	๕			
๑. มาตรฐาน มีความ สอดคล้องตามกระบวนการ จัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๒. ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มี ความสอดคล้องตาม กระบวนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๓. สารสำคัญ มีความ สอดคล้องตามกระบวนการ จัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๔. สารการเรียนรู้ มีความ สอดคล้องตามกระบวนการ จัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๕. สมรรถนะ มีความ สอดคล้องตามกระบวนการ จัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๖. จุดประสงค์การเรียนรู้ มี ความสอดคล้องตาม กระบวนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๗. กิจกรรมการเรียนรู้ มีความ สอดคล้องตามกระบวนการ จัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้ มี ความสอดคล้องตาม กระบวนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๙. ภาระงาน/ชิ้นงาน มีความ สอดคล้องตามกระบวนการ จัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๐. การวัดผลและ ประเมินผล มีความสอดคล้อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้								
๑๑. ความเห็นของผู้บริหาร มีความสอดคล้องตามกระบวนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๒. บันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสอดคล้องตามกระบวนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	นำไปใช้ได้

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน มีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับ ๐.๘ - ๑.๐ ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของใบงาน

โดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์

ใบ งาน ที่	รายการที่ประเมิน	ระดับการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน					ΣR	ระดับ คุณภาพ	ผลการ ประเมิน จาก ผู้เชี่ยวชาญ
		๑	๒	๓	๔	๕			
๑	ข้อที่ ๑ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๒ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๓ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๔ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๕ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๒	ข้อที่ ๑ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๒ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๓ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๔ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

ข้อที่ ๒ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
ข้อที่ ๓ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
ข้อที่ ๔ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
ข้อที่ ๕ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของใบงาน โดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ ๔ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน มีค่าความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับ ๑.๐ ผลการประเมินพบว่า ใบงานทุกข้อสามารถนำไปใช้ได้

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์

รายการที่ประเมิน	ระดับการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน					ΣR	ระดับ คุณภาพ	ผลการ ประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ
	๑	๒	๓	๔	๕			
๑. สมัยอยุธยาใช้ระบบใดในการจัด ระเบียบชนชั้นในสังคม ก ระบบขุนนาง ข ระบบมูลนาย ค ระบบศักดินา ง ระบบชนชั้นปกครอง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๒. ในสังคมอยุธยาคนกลุ่มใดมีจำนวน มากที่สุด ก ไพร่ ข ทาส ค ขุนนาง ง พระสงฆ์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๓. บุคคลใดไม่มีการกำหนดศักดินา ไว้ ก ไพร่ ข ทาส ค พระสงฆ์ ง พระมหากษัตริย์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๔. ไพร่ประเภทใดขึ้นทะเบียน สังกัดพระมหากษัตริย์ โดยตรง ก ไพร่สม ข ไพร่ส่วย ค ไพร่ทาส ง ไพร่หลวง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๕. ข้อใดเป็นพระราชกณียกิจที่ สำคัญของพระมหากษัตริย์แห่งกรุง ศรีอยุธยาในการทำนุบำรุง พระพุทธศาสนา ก สร้างวัด	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	นำไปใช้ได้

ข เสด็จออกผนวช ค สังกายนาพระไตรปิฎก ง ส่งสมณทูตไปเผยแผ่ศาสนา								
๖. ในสมัยอยุธยา มีการเก็บรักษา อากร ส่วย จากบุคคลกลุ่มใด ก ราษฎร ข ชาวจีน ค ขุนนาง ง ชาวตะวันตก	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	นำไปใช้ได้
๗. กรมท่าซ้ายในสมัยอยุธยา มี หน้าที่เกี่ยวกับอะไร ก การค้าภายใน ข การค้ากับชาติยุโรป ค การค้ากับดินแดนทาง ตะวันตก ง การค้ากับดินแดนทาง ตะวันออก	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๘. ในสมัยอยุธยา สินค้าประเภทใด ต้องซื้อขายผ่านพระคลังสินค้า ก ผ้าแพร ข พริกไทย ค กำมะถัน ง เครื่องปั้นดินเผา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๙. อาการประเภทใด เก็บจากผู้ปลูก อ้อยและข้าวโพด ก อากรนา ข อากรสวน ค อากรสุลกากร ง อากรสมปัดสร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๐. การสร้างและดูแลป้อม ค่าย จัดเป็นค่าใช้จ่ายประเภทใด ก เบี้ยหวัด ข การทหาร ค พระราชพิธี ง การทำนุบำรุงศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑. ข้อใดกล่าวถึงสภาพสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

โดยทั่วไปในสมัยอยุธยาไม่ถูกต้อง ก ชอบทำบุญสร้างกุศล ข สร้างบ้านเรือนด้วยไม้ ค ทำหัตถกรรมเป็นอาชีพหลัก ง อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่								
๒. การจัดระเบียบทางสังคมในสมัย อยุธยาใช้อะไรเป็นกลไกสำคัญ ก ระบบศักดินา ข พระพุทธศาสนา ค สถาบันพระมหากษัตริย์ ง วัฒนธรรมที่รับมาจากรัฐ โบราณ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๓. ข้อใดที่แสดงว่าพระมหากษัตริย์ ทรงมีอำนาจสูงสุด ก เป็นเจ้าชีวิต ข เป็นสมมติเทพ ค เป็นเจ้าแผ่นดิน ง เป็นพุทธมามกะ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๔. ถ้าพ่อแม่เป็นทาส ลูกที่เกิดมา จะเป็นทาสประเภทใด ก ทาสเชลย ข ทาสสินไถ่ ค ทาสในเรือนเบี้ย ง ทาสที่ได้รับจากบิดามารดา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๕. กลุ่มคนต่อไปนี้กลุ่มใดมีโอกาส เลื่อนฐานะทางสังคมได้ง่ายกว่า กลุ่มอื่น ก ทาส ข ไพร่สม ค พระสงฆ์ ง ไพร่หลวง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๖. กรมใดมีหน้าที่เก็บอากรพืชผล ทางการเกษตร ก กรมวัง ข กรมนา ค กรมคลัง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

ง กรมเวียง								
๗. การสืบทอดและการถ่วงแร่ในสมัย อยุธยาส่วนใหญ่ใครเป็นเจ้าของ กิจการ								
ก ชาวจีน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
ข ชุนนาง								
ค เจ้านาย								
ง ชาวตะวันตก								
๘. “จิ้งกอบ” เกี่ยวข้องกับกิจการ ใดมากที่สุด								
ก การทำไร่ทำนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
ข การฟ่องร้องคดี								
ค การขนส่งสินค้า								
ง การตั้งบ่อนการพนัน								
๙. เบี้ยหวัดเป็นเงินรายปีที่จ่ายให้ ใคร								
ก พระสงฆ์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
ข คนยากไร้								
ค ไพร่และทาส								
ง เจ้านายและขุนนาง								
๑๐. การบำเพ็ญพระราชกุศล จัดเป็นค่าใช้จ่ายประเภทใด								
ก เบี้ยหวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
ข การทหาร								
ค พระราชพิธี								
ง การทำนุบำรุงศาสนา								

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ ๔ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน มีค่าความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับ ๐.๘ - ๑.๐ ผลการประเมินพบว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกข้อสามารถนำไปใช้ได้

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/๕๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตทดลองเครื่องมือวิจัย (try out)
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติดิลกพลทอง
ที่ส่งมาด้วย แบบทดลองเครื่องมือวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด

ด้วย พระสุเมธี ฉายา สิริปณฺโญ นามสกุล โสจันทร์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๐๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดุณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องทดลองเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และแนวทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติดิลกพลทอง ด้วยดีดั่งมีเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองเครื่องมือวิจัย ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้.

ขอแสดงความนับถือ

พระครูศรีรัตนเมธี
สพ.กธ.๕

(รองศาสตราจารย์.ดร สมชัย ศรีนอก)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ติดต่อประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔

พระศักดิ์ดา อคฺคปณฺโญ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

ภาคผนวก จ

ผลวิเคราะห์จากการทดลองเครื่องมือวิจัย (try out)

ผลการวิเคราะห์ความยาก-ง่ายของข้อสอบ (P)

นักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่าง (try out) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพิบูลทอง
จำนวน ๓๐ คน ต่อข้อสอบ ๓๐ ข้อ

ลำดับ ข้อสอบ	จำนวนคน ที่ตอบถูก	ค่าความ ยาก-ง่าย (P)	ผลการวิเคราะห์	แปลความ	ระดับเกณฑ์
๑	๑๗	๐.๕๗	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๒	๑๕	๐.๕๐	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๓	๑๕	๐.๕๐	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๔	๒๑	๐.๗๐	ค่อนข้างง่าย	ดี	นำไปใช้ได้
๕	๑๔	๐.๔๗	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๖	๑๖	๐.๕๓	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๗	๑๙	๐.๖๓	ค่อนข้างง่าย	ดี	นำไปใช้ได้
๘	๑๗	๐.๕๗	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๙	๑๗	๐.๕๗	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๑๐	๑๕	๐.๕๐	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๑๑	๑๕	๐.๕๐	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๑๒	๑๖	๐.๕๓	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๑๓	๑๕	๐.๕๐	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๑๔	๑๘	๐.๖๐	ค่อนข้างง่าย	ดี	นำไปใช้ได้
๑๕	๑๗	๐.๕๗	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๑๖	๑๕	๐.๕๐	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๑๗	๒๒	๐.๗๓	ค่อนข้างง่าย	ดี	นำไปใช้ได้
๑๘	๑๗	๐.๕๗	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๑๙	๑๗	๐.๕๗	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๒๐	๑๖	๐.๕๓	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๒๑	๑๕	๐.๕๐	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๒๒	๒๐	๐.๖๗	ค่อนข้างง่าย	ดี	นำไปใช้ได้
๒๓	๑๓	๐.๔๓	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๒๔	๑๗	๐.๕๗	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๒๕	๑๖	๐.๕๓	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๒๖	๒๑	๐.๗๐	ค่อนข้างง่าย	ดี	นำไปใช้ได้
๒๗	๑๗	๐.๕๗	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๒๘	๑๗	๐.๕๗	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
๒๙	๑๕	๐.๕๐	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้

๓๐	๑๗	๐.๕๗	ยากพอเหมาะ	ดีมาก	นำไปใช้ได้
----	----	------	------------	-------	------------

ผลการวิเคราะห์ความยาก-ง่ายของข้อสอบ (P) โดยนักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่าง (try out) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓/๒ จำนวน ๓๐ คน ต่อข้อสอบจำนวนข้อสอบ ๓๐ ข้อ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ข้อสอบทุกข้อมีความ ยาก-ง่าย อยู่ในระหว่าง ๐.๓๗ - ๐.๗๓ สามารถนำไปใช้ได้

ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ (r)
 นักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่าง (try out) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพิบูลทอง
 จำนวน ๓๐ คน ต่อข้อสอบ ๓๐ ข้อ

ลำดับ ข้อสอบ	กลุ่มที่แบ่งตาม ระดับคะแนน	จำนวนคนที่ ตอบถูก	ค่าอำนาจ จำแนก (r)	ผลการวิเคราะห์	ระดับเกณฑ์
๑	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๕	ดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒			
๒	กลุ่มสูง	๑๐	๐.๒	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๕			
๓	กลุ่มสูง	๑๐/๐.๓	๐.๒	ดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๕/๐.๑			
๔	กลุ่มสูง	๒๐/๐.๖	๐.๖	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๑/๐.๐			
๕	กลุ่มสูง	๑๒/๐.๔	๐.๔	ดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒/๐.๐			
๖	กลุ่มสูง	๑๔/๐.๔	๐.๔	ดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒			
๗	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๕	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๔			
๘	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๕	ดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒			
๙	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๕	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒			
๑๐	กลุ่มสูง	๑๓/๐.๔	๐.๔	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒/๐.๐			
๑๑	กลุ่มสูง	๑๓	๐.๔	ดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒			
๑๒	กลุ่มสูง	๑๓	๐.๔	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๓			
๑๓	กลุ่มสูง	๑๓	๐.๔	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒			
๑๔	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๕	ดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๓			
๑๕	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๕	พอใช้	นำไปใช้ได้

	กลุ่มต่ำ	๒			
๑๖	กลุ่มสูง	๒๐/๐.๖	๐.๕	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๕/๐.๑			
๑๗	กลุ่มสูง	๒๐	๐.๕	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒			
๑๘	กลุ่มสูง	๑๐/๐.๓	๐.๑	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๗/๐.๒			
๑๙	กลุ่มสูง	๑๐	๐.๑	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๗			
๒๐	กลุ่มสูง	๑๓	๐.๔	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๓			
๒๑	กลุ่มสูง	๑๐	๐.๒	ดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๕			
๒๒	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๕	ดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๕			
๒๓	กลุ่มสูง	๑๐/๐.๓	๐.๒	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๓/๐.๑			
๒๔	กลุ่มสูง	๑๐	๐.๒	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๓			
๒๕	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๕	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒			
๒๖	กลุ่มสูง	๒๐/๐.๖	๐.๖	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๑/๐.๐			
๒๗	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๕	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒			
๒๘	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๕	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒			
๒๙	กลุ่มสูง	๑๐	๐.๒	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๕			
๓๐	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๒	พอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๒			

ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ (r) โดยนักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่าง (try out) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพิบูลทอง จำนวน ๓๐ คน ต่อข้อสอบจำนวน ๓๐ ข้อ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ (r) ทุกข้ออยู่ในระดับ พอใช้ - ดี สามารถนำไปใช้ได้

ภาคผนวก จ
หนังสือเพื่อความอนุเคราะห์แจกเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/๔๔๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๗ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ลงพื้นที่ทดลองการสอนจริง เพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพิพิธศุภคณานุสรณ์

ด้วย พระสุเมธี ฉายา สิริปณฺโญ นามสกุล โสจันทร์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๐๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธศุภคณานุสรณ์ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้อำนวยการโรงเรียนพิพิธศุภคณานุสรณ์ ด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์ดำเนินการต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ

พระสุเมธี
กัมปพฤกษ์

(รองศาสตราจารย์.ดร สมชัย ศรีนอก)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ติดต่อประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔

พระศักดิ์ดา อคฺคปณฺโญ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

ภาคผนวก ข
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจริง เพื่อหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
และค่า $t - test$ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจาก โปรแกรม **microsoft excel**

จำนวนนักเรียน (N)	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (Pretest)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (Posttest)
๑	๑๒	๒๑
๒	๑๕	๑๙
๓	๑๗	๑๘
๔	๑๖	๑๙
๕	๑๔	๑๗
๖	๑๑	๑๙
๗	๑๑	๒๒
๘	๑๒	๒๑
๙	๑๔	๒๓
๑๐	๒๑	๒๔
๑๑	๑๔	๑๙
๑๒	๑๘	๑๘
๑๓	๑๘	๒๐
๑๔	๑๗	๒๐
๑๕	๑๗	๒๑
๑๖	๑๙	๑๙
๑๗	๑๕	๑๘
๑๘	๑๖	๑๗
๑๙	๑๔	๒๒
๒๐	๑๗	๒๑

๒๑	๑๗	๒๓
๒๒	๑๓	๑๙
๒๓	๑๓	๒๐
๒๔	๑๖	๑๙
๒๕	๑๕	๑๘
รวม	๓๘๒	๔๙๗
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	๑๕.๒๘	๑๙.๘๘
ค่า S.D.	๒.๕๒๕	๑.๙
ค่า t - test	๒.๐๖๓	

จากตาราง พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนพิพิธสถุดอนสุพรรณ หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สังคมและเศรษฐกิจสมัยอยุธยา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = ๑๕.๒๘ หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = ๑๙.๘๘ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = ๒.๕๒๕ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังเรียน = ๑.๙ และผลการทดสอบ t - test ก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าทางสถิติที่ ๒.๐๖๓ มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๐๐ เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

โดยการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งหมดได้จากการใช้โปรแกรม microsoft excel ดังตาราง

t-Test: Paired Two Sample for eans		
	Variable 1	Variable 2
Mean	19.88	15.28
Variance	3.61	6.376666667
Observations	25	25
Pearson Correlation	0.059401088	
Hypothesized Mean ifference	0	
df	24	
t Stat	7.495131163	
P(T<=t) one-tail	4.90434E-08	

t Critical one-tail	1.71088208	
P(T<=t) two-tail	9.80867E-08	
t Critical two-tail	2.063898562	

ภาคผนวก ซ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คู่มือการจัดการเรียนรู้สำหรับครู

คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ ม. ๒ เล่มนี้เป็นสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยยึดหลักการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด *Backward Design* ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (*Child-Centered*) ตามหลักการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม บทบาทของครูมีหน้าที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนประสบผลสำเร็จ โดยสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้ในเชิงบูรณาการด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ/กระบวนการ และด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี นำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

การจัดทำคู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เล่มนี้ได้จัดทำตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งครอบคลุมสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์ ภายในเล่มได้นำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้เป็นรายชั่วโมงตามหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ครูนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้สะดวกยิ่งขึ้นนอกจากนี้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ยังมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม และด้านทักษะ/กระบวนการ ทำให้ทราบผลการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ของนักเรียนได้ทันที

คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เล่มนี้นำเสนอเนื้อหาแบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ คำชี้แจงการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยแนวทางการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ สัญลักษณ์ลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด *Backward Design* เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้-การวัดและประเมินผล ตารางวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดชั้นปี กับสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา และโครงสร้างเวลาเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒

ตอนที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ ได้เสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ในสื่อการเรียนรู้สมบูรณ์แบบ และหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน แบ่งเป็นแผนย่อยรายชั่วโมง ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนมีองค์ประกอบครบถ้วนตามแนวทางการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ตอนที่ ๓ เอกสาร/ความรู้เสริมสำหรับครู ประกอบด้วยแบบทดสอบต่าง ๆ และความรู้เสริมสำหรับครู ซึ่งบันทึกลงในแผ่นซีดี (CD) เพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ ม. ๒ เล่มนี้ได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคและวิธีการสอนอย่างหลากหลาย หวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของนักเรียนต่อไป

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑

โรงเรียนพิพิศุตคุณานุสรณ์

วิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สังคมและเศรษฐกิจสมัยอยุธยา

ภาคเรียนที่ ๒

ปีการศึกษา ๒๕๖๑

เรื่อง สภาพสังคมและการเลื่อนฐานะทางสังคมสมัยอยุธยา

เวลา ๑ ชั่วโมง

๑. สาระสำคัญ

สภาพสังคมโดยทั่วไปของอาณาจักรอยุธยาเป็นสังคมที่มีความรักความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด มีความเป็น อยู่เรียบง่าย เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีการจัดระเบียบทางสังคมโดยใช้ระบบศักดินา ซึ่งเป็นกลไกทางสังคมที่สำคัญในการจัดระบบชนชั้นในสังคม และควบคุมกำลังคน สันนิษฐานว่า ไทยคงเริ่มใช้ระบบศักดินามาตั้งแต่อาณาจักรอยุธยาโดยการจัดระเบียบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และพัฒนาเรื่อยมาจนถึงสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจึงมีการวางกฎเกณฑ์ระบบศักดินาให้มีความเหมาะสมด้วยการตรากฎหมายที่เรียกว่า พระไอยการตำแหน่งนาพลเรือน และพระไอยการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง พ.ศ. ๑๙๙๘ สังคมอยุธยา แบ่งเป็นชนชั้นปกครอง ได้แก่พระมหากษัตริย์ เจ้านาย และขุนนาง และชนชั้นได้ปกครอง ได้แก่ ไพร่และทาส การเลื่อนฐานะทางสังคมขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ในสังคมอยุธยากลุ่มขุนนางเป็นอีกชนชั้นหนึ่งที่มีบทบาทและมีอำนาจมาก

๒. ตัวชี้วัดชั้นปี

- วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีในด้านต่าง ๆ (ส ๔.๓ ม. ๒/๑)

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายสภาพสังคมและการเลื่อนฐานะทางสังคมสมัยอยุธยาได้ (K)
๒. สนใจศึกษาเรื่องสภาพสังคมและการเลื่อนฐานะทางสังคมสมัยอยุธยา (A)
๓. สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมและการเลื่อนฐานะทางสังคมสมัยอยุธยาได้ (P)

๔. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K) ด้าน คุณธรรม จริยธรรม	ด้านความรู้ (K) ด้าน คุณธรรม จริยธรรม	ด้านความรู้ (K) ด้าน คุณธรรม จริยธรรม
๑. ทดสอบก่อนเรียน ๒. ซักถามความรู้เรื่อง สภาพสังคมและการเลื่อน ฐานะทางสังคมสมัยอยุธยา ๓. ตรวจผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	- ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้าน ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้รัก ความเป็นไทย ฯลฯ	- ประเมินพฤติกรรมใน การทำงานเป็นรายบุคคลหรือ เป็นกลุ่มในด้านการสื่อสารการ คิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

๕. สาระการเรียนรู้

๑. สภาพสังคมโดยทั่วไปและการจัดระเบียบทางสังคม

๑.๑ สภาพสังคมโดยทั่วไป

๑.๒ การจัดระเบียบทางสังคม

๒. องค์ประกอบของสังคมและการเลื่อนฐานะทางสังคม

๒.๑ องค์ประกอบของสังคมอยุธยา

๒.๒ การเลื่อนฐานะทางสังคม

๖. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมโดยทั่วไป การจัดระเบียบทางสังคม องค์ประกอบของสังคม และการเลื่อนฐานะทางสังคม

การงานอาชีพฯ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมโดยทั่วไป การจัดระเบียบทางสังคม องค์ประกอบของสังคม และการเลื่อนฐานะทางสังคมจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต

๗. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

ขั้นที่ ๑ นำเข้าสู่บทเรียน

๑. ครูแจ้งตัวชี้วัดชั้นปี และจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

๒. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน

๓. ครูซักถามนักเรียนว่า สังคมในปัจจุบันแตกต่างจากสังคมในสมัยอยุธยาอย่างไร ให้นักเรียนช่วยกันตอบ โดยครูเขียนคำตอบบนกระดานดำ

๔. ครูสรุปคำตอบของนักเรียน จากนั้นให้นักเรียนดูภาพการแต่งกายของขุนนางชาวสยามในสมัยอยุธยา แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

๑) ภาพดังกล่าวเกี่ยวข้องกับอะไร

๒) การแต่งกายในสมัยอยุธยามีความสำคัญอย่างไร

๕. ครูสรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ ๒ กิจกรรมการเรียนรู้

๖. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม

๗. ครูให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับสภาพสังคมโดยทั่วไป การจัดระเบียบทางสังคม องค์ประกอบของสังคม และการเลื่อนฐานะทางสังคม

๘. ครูให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมโดยทั่วไป การจัดระเบียบทางสังคม องค์ประกอบของสังคม และการเลื่อนฐานะทางสังคม จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต

๙. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๖ คน แล้วจัดการเรียนรู้แบบอภิปรายโดยใช้เทคนิคระดมสมองตามประเด็นที่กำหนดให้ประเด็นอภิปราย

๑) สภาพสังคมโดยทั่วไปในสมัยอยุธยามีลักษณะอย่างไร

๒) เพราะเหตุใดในสมัยอยุธยาจึงต้องมีการจัดระเบียบทางสังคม

๓) การแบ่งชนชั้นในสังคมอยุธยาแตกต่างจากระบบชนชั้นของสังคมไทยปัจจุบันอย่างไร

๔) นักเรียนคิดว่าการเลื่อนฐานะทางสังคมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลในสังคมอยุธยาอย่างไรบ้าง

๕) การจัดระเบียบทางสังคมในสมัยอยุธยาจำเป็นหรือไม่ เพราะอะไร

๑๐.ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุปผล จากนั้นให้นักเรียนบันทึกลงในแบบบันทึกความรู้

๑๑.ครูให้นักเรียนกลุ่มเดิมสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมของประเทศสมาชิกอาเซียนในช่วงเวลาเดียวกับกรุงศรีอยุธยาว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง กลุ่มละ ๑ ประเทศ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำเสนอหน้าชั้นเรียน

๑๒.ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ให้ครูสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม

๑๓.ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับสภาพสังคมโดยทั่วไป การจัดระเบียบทางสังคม องค์ประกอบของสังคม และการเลื่อนฐานะทางสังคมแล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ ๓ ฝึกฝนผู้เรียน

๑๔.ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

๑) การจัดระเบียบสังคมโดยใช้ระบบศักดินามีประโยชน์ต่อการปกครองบ้านเมืองสมัยอยุธยาอย่างไร

๒) ไพร่สมและไพร่หลวงแตกต่างกันอย่างไร

๑๕.ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับสภาพสังคมโดยทั่วไป การจัดระเบียบทางสังคม องค์ประกอบของสังคม และการเลื่อนฐานะทางสังคมในแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ ๔ นำไปใช้

๑๖.ครูแนะนำให้นักเรียนทำแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่อง สภาพสังคมและการเลื่อนฐานะทางสังคมสมัยอยุธยา

ขั้นที่ ๕ สรุป

๑๗.ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง สภาพสังคมและการเลื่อนฐานะทางสังคมสมัยอยุธยาโดยให้นักเรียนสรุปเป็นแผนที่ความคิด แล้วตกแต่งให้สวยงาม

๑๘.ครูมอบหมายให้นักเรียนอ่านเนื้อหาเกี่ยวพระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยาเป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

๘. กิจกรรมเสนอแนะ

- ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๖ คน แต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเรื่อง สภาพสังคมโดยทั่วไป การจัดระเบียบทางสังคม องค์ประกอบของสังคม และการเลื่อนฐานะทางสังคม จากนั้นนำมาจัดป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน

๙. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

๑. แบบทดสอบก่อนเรียน

๒. ภาพการแต่งกายของขุนนางชาวสยามในสมัยอยุธยา
๓. แบบบันทึกความรู้
๔. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม
๕. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
๖. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
๗. คู่มือการสอน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
๘. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

๑๐. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

๑. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้.....
 แนวทางการพัฒนา.....
๒. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้.....
 แนวทางแก้ไข.....
๓. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน.....
 เหตุผล.....
๔. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
 วันที่.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒

โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์

วิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สังคมและเศรษฐกิจสมัยอยุธยา

ภาคเรียนที่ ๒

ปีการศึกษา ๒๕๖๑

เรื่อง พระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา

เวลา ๑ ชั่วโมง

๑. สาระสำคัญ

ทุกคนชั้นในสังคมมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะที่เป็นแบบอย่างแก่คนในสังคม ทรงทำนุบำรุงศาสนาด้วยการสร้างวัดวาอาราม อุโบสถ์ พระสงฆ์ ประกอบพระราชพิธีทางศาสนา วัดจึงเป็นศูนย์กลางของคนในสังคม ส่วนการศึกษาในกรุงศรีอยุธยา มีการศึกษาเล่าเรียนในบ้าน วัด และวัง ซึ่งบ้านเป็นแหล่งการศึกษาแบบสืบทอดความรู้กันในวงศ์ตระกูล เด็กผู้ชายจะเป็นผู้สืบทอดอาชีพ ส่วนเด็กผู้หญิงได้รับการอบรมในด้านงานบ้านงานเรือน วัดเป็นแหล่งการศึกษาสำหรับเด็กชาย พ่อแม่ที่ต้องการให้บุตรหลานได้รับการศึกษาก็จะนำบุตรหลานไปฝากเลี้ยงตั้งแต่เด็ก วังเป็นแหล่งวิชาการชั้นสูงและเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมนับเป็นแหล่งการศึกษาที่สำคัญที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในวงแคบจำกัดเฉพาะหมู่เชื้อพระวงศ์ เจ้านาย และลูกหลานขุนนาง

๒. ตัวชี้วัดชั้นปี

- วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีในด้านต่าง ๆ (ส ๔.๓ ม. ๒/๑)

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายลักษณะของพระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยาได้ (K)
๒. สนใจศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา (A)
๓. สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยาได้ (P)

๔. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K) ด้านคุณธรรม จริยธรรม	นความรู้ (K) ด้านคุณธรรม จริยธรรม	นความรู้ (K) ด้าน คุณธรรม จริยธรรม
๑. ชักถาม ความรู้ เรื่อง พระพุทธศาสนาและการศึกษาใน สังคมอยุธยา	- ประเมินพฤติกรรมในการ ทำงานเป็นรายบุคคลในด้าน ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ฯลฯ	- ประเมินพฤติกรรมในการ ทำงานเป็นรายบุคคลหรือ เป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ
๒. ตรวจผลงาน/กิจกรรมเป็น รายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม		

๕. สาระการเรียนรู้

- พระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา

๑. พระพุทธศาสนากับสังคมอยุธยา

๒. การศึกษาในสังคมอยุธยา

๖. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและการศึกษา ในสังคมอยุธยา
การงานอาชีพฯ	สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยาจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต

๗. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๒

ขั้นที่ ๑ นำเข้าสู่บทเรียน

๑. ครูแจ้งตัวชี้วัดชั้นปี และจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
๒. ครูนำภาพพระสงฆ์ในสมัยอยุธยามาให้นักเรียนดู และซักถามว่ามีความสำคัญอย่างไรบ้าง ให้นักเรียนช่วยกันตอบ โดยใช้ความรู้จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านมา จากนั้นครูสรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ ๒ กิจกรรมการเรียนรู้

๓. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา
๔. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๖ คน สืบค้นข้อมูลโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

ดังนี้

- ๑) เรื่องที่ศึกษา: พระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา
- ๒) การหาข้อมูลได้ใช้วิธีการใดบ้าง ในการหาข้อมูลนั้นมีปัญหาหรืออุปสรรคหรือไม่ แก้ไขอย่างไร
- ๓) ตรวจสอบหลักฐานว่าเชื่อถือได้หรือไม่ เพราะอะไร
- ๔) ตีความหลักฐานว่าเป็นจริงหรือไม่ อย่างไร
๕. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเรียบเรียงแล้วส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลงานด้วยวิธีที่น่าสนใจ
๖. ครูให้นักเรียนสรุปเกี่ยวกับการสืบค้นข้อมูลเรื่อง พระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยาด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ จากนั้นบันทึกลงในแบบบันทึกความรู้
๗. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ให้ครูสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ ๓ ฝึกฝนผู้เรียน

๘. ครูให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา ติดที่หน้าชั้นเรียน
๙. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา ในแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ ๔ นำไปใช้

๑๐. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหรือการศึกษาในสังคมอยุธยา จากนั้นนำมาติดที่ป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียนเพื่อเผยแพร่ความรู้

ขั้นที่ ๕ สรุป

๑๑. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง พระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา โดยให้นักเรียนสรุปเป็นแผนที่ความคิดหรือผังมโนทัศน์ลงสมุด พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

๑๒. ครูมอบหมายให้นักเรียนอ่านเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

๘. กิจกรรมเสนอแนะ

- ครูให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเรื่อง พระพุทธศาสนาและการศึกษาในสังคมอยุธยา แล้วจัดทำเป็นรายงานส่งครู

๙. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

๑. ภาพพระสงฆ์ในสมัยอยุธยา
๒. แบบบันทึกความรู้
๓. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม
๔. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
๕. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
๖. คู่มือการสอน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

๑๐. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

๑. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้.....
แนวทางการพัฒนา.....
๒. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้.....
แนวทางแก้ไข.....
๓. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน.....
เหตุผล.....
๔. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
วันที่.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓

โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์

วิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สังคมและเศรษฐกิจสมัยอยุธยา

ภาคเรียนที่ ๒

ปีการศึกษา ๒๕๖๑

เรื่อง ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา

เวลา ๑ ชั่วโมง

๑. สาระสำคัญ

เศรษฐกิจโดยทั่วไปในสมัยอยุธยาขึ้นอยู่กับ การเกษตร หัตถกรรม และการค้า ซึ่งการค้า การเกษตร สมัยอยุธยามีลักษณะเป็นการเกษตรแบบยังชีพ ได้ผลิตผลเพียงพอแก่การบริโภคภายในอาณาจักร ผลิตผลที่เหลือจึงส่งขายไปยังต่างอาณาจักร แบ่งออกเป็นการค้าภายในและการค้าระหว่างประเทศ การค้ากับต่างประเทศในสมัยอยุธยาตอนต้นมีลักษณะค่อนข้างเสรี พ่อค้าต่างชาติสามารถติดต่อค้าขายกับราษฎรได้โดยตรง เข้าใจว่าอาจเป็นเพราะยังไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานใด ๆ มาดูแลกฎเกณฑ์การค้าต่าง ๆ ต่อมาในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งเป็นสมัยที่มีการปฏิรูปการปกครอง อยุธยาสามารถควบคุมหัวเมืองต่าง ๆ ได้รัดกุม ทำให้ราชสำนักมีสินค้าที่ได้จากการเกณฑ์ส่วยบรรณาการจากหัวเมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การค้ากับต่างประเทศมีการขยายตัว ส่วนเงินตราใช้เป็นตัวกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า เงินตราที่ใช้ในสมัยอยุธยามี ๔ ชนิด คือ พดด้วง เบี้ย ไพและกล่ำ และปะกั

๒. ตัวชี้วัดชั้นปี

- วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีในด้านต่าง ๆ (ส ๔.๓ ม. ๒/๑)

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตราสมัยอยุธยาได้ (K)
๒. เห็นความสำคัญของเศรษฐกิจและเงินตราสมัยอยุธยา (A)
๓. อภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตราสมัยอยุธยาได้ (P)

๔. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K) ด้านคุณธรรม จริยธรรม	ด้านความรู้ (K) ด้านคุณธรรม จริยธรรม	ด้านความรู้ (K) ด้าน คุณธรรม จริยธรรม
๑. ซักถามความรู้เรื่อง ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและ เงินตรา	- ประเมินพฤติกรรมในการ ทำงานเป็นรายบุคคลในด้าน ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ฯลฯ	- ประเมินพฤติกรรมใน การทำงานเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มในด้านการ สื่อสาร การคิด การ แก้ปัญหา ฯลฯ
๒. ตรวจผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม		

๕. สาระการเรียนรู้

- ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา ๑. ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจ ๒. เงินตรา

๖. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา ศิลปะ จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา
การงานอาชีพฯ	สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตราจากแหล่งการเรียนรู้ ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต

๗. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๓

ขั้นที่ ๑ นำเข้าสู่บทเรียน

๑. ครูแจ้งตัวชี้วัดชั้นปี และจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
๒. ครูซักถามนักเรียนว่า คนในสมัยอยุธยาประกอบอาชีพอะไร ให้นักเรียนช่วยกันตอบ โดยใช้ความรู้จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านมา จากนั้นครูสรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ ๒ กิจกรรมการเรียนรู้

๓. ครูให้นักเรียนดูภาพเงินพดด้วงในสมัยอยุธยา แล้วซักถามนักเรียนว่า เคยเห็นเงินเหล่านี้หรือไม่ มีความสำคัญอย่างไร ให้นักเรียนช่วยกันตอบ จากนั้นครูสรุปคำตอบของนักเรียน แล้วอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตราให้นักเรียนฟัง

๔. ครูให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อนศึกษาและสืบค้นข้อมูลเรื่อง ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตราจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต

๕. ครูให้นักเรียนแต่ละคู่วิเคราะห์แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

- ๑) ลักษณะเศรษฐกิจในสมัยอยุธยาเป็นอย่างไร
- ๒) เพราะเหตุใดจึงกล่าวว่าเงินตราทำให้เศรษฐกิจในสมัยอยุธยามีการขยายตัวมากขึ้น
- ๓) เงินตราในสมัยอยุธยามีกี่ชนิด อะไรบ้าง

๖. ครูให้นักเรียนสรุปสาระสำคัญ บันทึกผล และเตรียมนำเสนอหน้าชั้นเรียน

๗. ครูให้นักเรียนแต่ละคู่ออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน นักเรียนคู่อื่น ๆ ที่ไม่ได้นำเสนอ ซักถามและแสดงความคิดเห็น โดยครูประเมินผลพร้อมทั้งให้คำแนะนำเพิ่มเติม

๘. ครูให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจในอดีตของประเทศสมาชิกอาเซียนที่นักเรียนสนใจ ๑ ประเทศ แล้วนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันในชั้นเรียน

๙. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ให้ครูสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม

๑๐. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมตอบคำถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ ๓ ฝึกฝนผู้เรียน

๑๑. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

- ๑) การที่อยุธยาทำการค้ากับต่างประเทศมีผลดีอย่างไร
- ๒) เพราะเหตุใดจึงกล่าวว่าเงินตราทำให้เศรษฐกิจในสมัยอยุธยามีการขยายตัวมากขึ้น

๑๒. ครูให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา มาติดที่หน้าชั้นเรียน

๑๓. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา ในแบบฝึกทักษะรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ ของบริษัท สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช จำกัด แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ ๔ นำไปใช้

๑๔. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา แล้วนำมาติดป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียนเพื่อเผยแพร่ความรู้

ขั้นที่ ๕ สรุป

๑๕. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา โดยให้นักเรียนสรุปเป็นแผนที่ความคิดหรือผังมโนทัศน์ลงสมุด พร้อมตกแต่งตกแต่งให้สวยงาม

๑๖. ครูมอบหมายให้นักเรียนอ่านเนื้อหาเรื่อง รายได้และรายจ่ายของของอาณาจักรอยุธยาเป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

๘. กิจกรรมเสนอแนะ

- ครูให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเรื่อง ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและเงินตรา แล้วนำมาจัดทำเป็นรายงานส่งครู

๙. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

๑. ภาพการเพาะปลูก หัตถกรรม การค้าขาย
๒. ภาพเงินพดด้วงในสมัยอยุธยา
๓. แบบบันทึกความรู้
๔. แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม
๕. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช จำกัด
๖. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช จำกัด
๗. คู่มือการสอน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช จำกัด
๘. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช จำกัด

๑๐. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

๑. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้.....
แนวทางการพัฒนา.....
๒. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้.....
แนวทางแก้ไข.....
๓. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน.....
เหตุผล.....
๔. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้.....
ลงชื่อ.....ผู้สอน วันที่.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔

โรงเรียนพิพิธสุตคุณานุสรณ์

วิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สังคมและเศรษฐกิจสมัยอยุธยา

ภาคเรียนที่ ๒

ปีการศึกษา ๒๕๖๑

เรื่อง รายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา

เวลา ๑ ชั่วโมง

๑. สาระสำคัญ

รายได้ของอาณาจักรมาจากจังกอบ อากร ฤชาและส่วย ส่วนรายจ่ายของอาณาจักร ได้แก่รายจ่ายเป็นเบี้ยหวัด รายจ่ายในการทหารรายจ่ายในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา รายจ่ายในการจัดพระราชพิธีต่าง ๆ รายจ่ายอื่น ๆ เช่น รายจ่ายในการจัดพระราชพิธีต่าง ๆ รายจ่ายในการสงเคราะห์คนอนาถา

๒. ตัวชี้วัดชั้นปี

- วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีในด้านต่าง ๆ (ส ๔.๓ ม. ๒/๑)

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายรายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยาได้ (K)
๒. สนใจศึกษาเรื่อง รายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา (A)
๓. สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยาได้ (P)

๔. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K) ด้านคุณธรรม จริยธรรม	ด้านความรู้ (K) ด้านคุณธรรม จริยธรรม	ด้านความรู้ (K) ด้าน คุณธรรม จริยธรรม
๑. ทดสอบหลังเรียน ๒. ซักถามความรู้เรื่อง รายได้ และรายจ่ายของอาณาจักร อยุธยา ๓. ตรวจผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	- ประเมินพฤติกรรมในการ ทำงานเป็นรายบุคคลในด้าน ความมีวินัย ความใฝ่เรียนใฝ่รู้ ฯลฯ	- ประเมินพฤติกรรมใน การทำงานเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มในด้านการ สื่อสาร การคิด การ แก้ปัญหา ฯลฯ

๕. สาระการเรียนรู้

- รายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา

๑. รายได้ของอาณาจักร

๒. รายจ่ายของอาณาจักร

๖. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของอาณาจักร อยุธยา

การงานอาชีพฯ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยาจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต

๗. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ ๑ นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ ๔

๑. ครูแจ้งตัวชี้วัดชั้นปี และจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

๒. ครูซักถามนักเรียนในประเด็นต่อไปนี้

๑) ในสมัยอยุธยารายได้ของอาณาจักรขึ้นอยู่กับอะไรบ้าง

๒) ใครเป็นผู้ที่มีอำนาจมากที่สุดในการใช้จ่ายในสมัยอยุธยาให้นักเรียนช่วยกันตอบ โดยใช้ความรู้จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านมา จากนั้นครูสรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ ๒ กิจกรรมการเรียนรู้

๓. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา จากนั้นให้นักเรียนดูแผนภูมิรายได้สมัยอยุธยา แล้วร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

๑) แผนภูมินี้เกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร

๒) นักเรียนคิดว่ารายได้ในสมัยอยุธยาส่วนใหญ่มาจากที่ใดบ้าง

๓) นอกจากรายได้ที่กล่าวมาแล้วจะมีรายได้มาจากที่ไหนได้อีก

๔. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๖ คน แต่ละกลุ่มสืบค้นความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่นอินเทอร์เน็ต แล้วให้นักเรียนตอบคำถาม ตัวอย่างคำถาม

๑) เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายในสมัยอยุธยากับสมัยปัจจุบันว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

๒) ถ้าไม่มีการเก็บอากรจะเกิดผลเสียอย่างไร

๓) ในสมัยสมเด็จพระเพทราชาการค้ากับชาติตะวันตกเป็นอย่างไร

๔) จากการศึกษาเรื่อง รายได้และรายจ่ายของอาณาจักร นักเรียนสรุปได้ว่าอย่างไร

๕. ครูให้นักเรียนทำใบงาน เรื่อง วิเคราะห์รายจ่ายในสมัยอยุธยา แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

๖. ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ให้ครูสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม

๗. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ ๓ ฝึกฝนผู้เรียน

๘. ครูให้นักเรียนเขียนแผนภูมิแสดงที่มาของรายได้ในสมัยอยุธยา แล้วนำเสนอสนทนารอบวงว่า ถ้าไม่มีการเก็บภาษีอากรจะทำให้มีรายได้หรือไม่ อย่างไร

๙. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา ในแบบฝึกทักษะรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ ๔ นำไปใช้

๑๐.ครูแนะนำให้นักเรียนทำแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่อง รายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา

ขั้นที่ ๕ สรุป

๑๑.ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง รายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา โดยให้นักเรียนสรุปเป็นแผนที่ความคิดหรือผังมโนทัศน์ลงสมุด พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

๑๒.ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนและช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

๑๓.ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สังคมและเศรษฐกิจสมัยอยุธยา ในแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ ของบริษัทสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมและด้านทักษะ/กระบวนการของนักเรียน

๑๔.ครูมอบหมายให้นักเรียนอ่านเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมัยอยุธยา เรื่อง นโยบายต่างประเทศและรัฐที่มีความสัมพันธ์กับอยุธยา เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

๘. กิจกรรมเสนอแนะ

- ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๖ คน แต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเรื่อง รายได้และรายจ่ายของอาณาจักรอยุธยา จากนั้นนำมาจัดป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน

๙. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

๑. แผนภูมิรายได้สมัยอยุธยา
๒. บัตรคำถามลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและระบบเงินตรา
๓. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม
๔. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
๕. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
๖. คู่มือการสอน ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
๗. สื่อการเรียนรู้PowerPoint ประวัติศาสตร์ ม. ๒ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

๑๐. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

๑. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้.....	
แนวทางการพัฒนา.....	
๒. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้.....	
แนวทางแก้ไข.....	
๓. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน.....	
เหตุผล.....	
๔. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้.....	
	ลงชื่อ.....ผู้สอน
	วันที่.....

แบบทดสอบก่อนเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สังคมและเศรษฐกิจสมัยอยุธยา

คำชี้แจง เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

๑. สมัยอยุธยาใช้ระบบใดในการจัดระเบียบชนชั้นในสังคม

- ก ระบบขุนนาง
- ข ระบบมูลนาย
- ค ระบบศักดินา
- ง ระบบชนชั้นปกครอง

๒. ในสังคมอยุธยาคนกลุ่มใดมีจำนวนมากที่สุด

- ก ไพร่
- ข ทาส
- ค ขุนนาง
- ง พระสงฆ์

๓. บุคคลใดไม่มีการกำหนดศักดินาไว้

- ก ไพร่
- ข ทาส
- ค พระสงฆ์
- ง พระมหากษัตริย์

๔. ไพร่ประเภทใดขึ้นทะเบียนสังกัดพระมหากษัตริย์ โดยตรง

- ก ไพร่สม
- ข ไพร่ส่วย
- ค ไพร่ทาส
- ง ไพร่หลวง

๕. ข้อใดเป็นพระราชกฤษฎีกาที่สำคัญของพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

- ก สร้างวัด
- ข เสด็จออกผนวช
- ค สังคายนาพระไตรปิฎก
- ง ส่งสมณทูตไปเผยแผ่ศาสนา

๖. ในสมัยอยุธยามีการเก็บภาษี อากร ส่วย จากบุคคลกลุ่มใด

- ก ราษฎร
- ข ชาวจีน
- ค ขุนนาง
- ง ชาวตะวันตก

๗. กรมท่าซ้ายในสมัยอยุธยามีหน้าที่เกี่ยวกับอะไร

- ก การค้าภายใน
 - ข การค้ากับชาติยุโรป
 - ค การค้ากับดินแดนทางตะวันตก
 - ง การค้ากับดินแดนทางตะวันออก
๘. ในสมัยอยุธยาสินค้าประเภทใดต้องซื้อขายผ่านพระคลังสินค้า
- ก ผ้าแพร
 - ข พริกไทย
 - ค กำมะถัน
 - ง เครื่องปั้นดินเผา
๙. อาการประเภทใดเก็บจากผู้ปลูกอ้อยและข้าวโพด
- ก อากรนา
 - ข อากรสวน
 - ค อากรศุลกากร
 - ง อากรสมพัตสร
๑๐. การสร้างและดูแลป้อม ค่าย จัดเป็นค่าใช้จ่ายประเภทใด
- ก เบี้ยหวัด
 - ข การทหาร
 - ค พระราชพิธี
 - ง การทำนุบำรุงศาสนา

แบบทดสอบหลังเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สังคมและเศรษฐกิจสมัยอยุธยา

คำชี้แจง เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

๑. ข้อใดกล่าวถึงสภาพสังคมโดยทั่วไปในสมัยอยุธยาไม่ถูกต้อง

- ก ชอบทำบุญสร้างกุศล
- ข สร้างบ้านเรือนด้วยไม้
- ค ทำหัตถกรรมเป็นอาชีพหลัก
- ง อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่

๒. การจัดระเบียบทางสังคมในสมัยอยุธยาใช้อะไรเป็นกลไกสำคัญ

- ก ระบบศักดินา
- ข พระพุทธศาสนา
- ค สถาบันพระมหากษัตริย์
- ง วัฒนธรรมที่รับมาจากรัฐโบราณ

๓. ข้อใดที่แสดงว่าพระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุด

- ก เป็นเจ้าชีวิต
- ข เป็นสมมติเทพ
- ค เป็นเจ้าแผ่นดิน
- ง เป็นพุทธมามกะ

๔. ถ้าพ่อแม่เป็นทาส ลูกที่เกิดมาจะเป็นทาสประเภทใด

- ก ทาสเชลย
- ข ทาสสินไถ่
- ค ทาสในเรือนเบี้ย
- ง ทาสที่ได้รับจากบิดามารดา

๕. กลุ่มคนต่อไปนี้กลุ่มใดมีโอกาสเลื่อนฐานะทางสังคมได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่น

- ก ทาส
- ข ไพร่สม
- ค พระสงฆ์
- ง ไพร่หลวง

๖. กรมใดมีหน้าที่เก็บอากรพืชผลทางการเกษตร

- ก กรมวัง
- ข กรมนา
- ค กรมคลัง
- ง กรมเวียง

๗. การสีข้าวและการถลุงแร่ในสมัยอยุธยาส่วนใหญ่ใครเป็นเจ้าของกิจการ

- ก ชาวจีน

ข ชุมนาง

ค เจ้านาย

ง ชาวตะวันตก

๘. “จังกอบ” เกี่ยวข้องกับกิจการใดมากที่สุด

ก การทำไร่นา

ข การฟ่องร้องคดี

ค การขนส่งสินค้า

ง การตั้งบ่อนการพนัน

๙. เบี้ยหวัดเป็นเงินรายปีที่จ่ายให้ใคร

ก พระสงฆ์

ข คนยากไร้

ค ไพร่และทาส

ง เจ้านายและขุนนาง

๑๐. การบำเพ็ญพระราชกุศล จัดเป็นค่าใช้จ่ายประเภทใด

ก เบี้ยหวัด

ข การทหาร

ค พระราชพิธี

ง การทำนุบำรุงศาสนา

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	: พระสุเมธี สิริปณฺโญ (โสจันทร)
วัน/เดือน/ปีเกิด	: วัน ศุกร์ ที่ ๑๑ เดือน ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕
สถานที่เกิด	: โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช กรุงเทพมหานคร
การศึกษา	: ระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านห้วยกนก : ระดับมัธยมศึกษามัธยมต้น โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ : มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพิพิธสถควณานุสรณ์ : ระดับปริญญาตรี หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชา : การสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยา
อุปสมบท	: พระอุปัชฌาย์ พระครูสุวรรณวิโรจน์ เจ้าคณะอำเภอนิคมบ่งชี้ วัดทอง พระกรรมวาจาจารย์ พระครูสถิตธรรมมาลังการ วัดประดู่ พระอนุสาวนาจารย์ พระครูประจิดธรรมโชติ วัดบางพาน ณ. อุโบสถวัดพระนอน
สังกัด	: วัดพระนอน ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งชี้ จังหวัดสิงห์บุรี
ประสบการณ์ / หน้าที่	: พ.ศ.๒๕๕๘ เป็นครูพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียน : พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นครูสอนในโรงเรียนปริยัติธรรม : พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนเจ้าอาวาสวัดพระนอน : พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นรักษาการเจ้าอาวาสวัดพระนอน
ปีที่เข้าศึกษา	: ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙
วันที่สำเร็จการศึกษา	: ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดพระนอน ตำบลทับยา อำเภอนิคมบ่งชี้ จังหวัดสิงห์บุรี
โทรศัพท์ / อีเมล	: ๐๘๙-๙๐๒-๗๒๖๓ ๐๙๒-๔๖๐-๐๘๐๘ b_eer_1992@hotmail.com